

PENTRU O AUTONOMIE LOCALĂ ȘI DESCENTRALIZARE REALĂ!

VOCEA

AUTORITĂȚILOR LOCALE

www.calm.md

www.facebook.com/calm.md

e-mail: info@calm.md

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

nr. 2 (80), 2021

INSTINCT DE PRIMAR

LA MULȚI ANI, AUTONOMIE LOCALĂ!

SEMNE BUNE ANUL ARE: **AUTORITĂȚILE LOCALE
SUNT ÎN TOPUL ÎNCREDERII, BUCURÂNDU-SE
DE CEL MAI MARE RESPECT DIN PARTEA POPULAȚIEI!**

Dragi primari! 2021 ne-a adus senzația anului! Eforturile Dvs. și dedicația cu care conduceți localitățile, în pofida tuturor greutăților și impedimentelor, au avut efectul scontat: oamenii au cea mai mare încredere în APL, primarii devansând chiar biserica! Sunt datele unui nou sondaj realizat de Institutul de Relații Internaționale, care plasează autoritățile locale în topul încrederii populației în instituțiile publice. Este un semn extraordinar că mergem pe calea cea bună, că solidaritatea noastră în promovarea intereselor oamenilor și reprezentarea cu succes a acestora pe plan național și internațional dau roade!

Sondajul a fost realizat pe un eșantion de 1 619 respondenți din toate regiunile Republicii Moldova, cu excepția regiunii transnistrene.

Astfel, 14% din respondenți au declarat că au o opinie pozitivă față de autoritățile locale iar 46% au declarat că au o atitudine mai mult pozitivă.

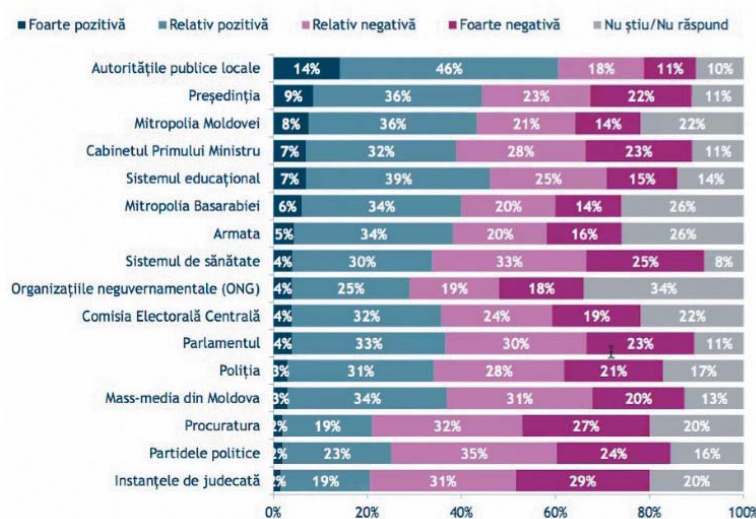
Prin comparație, instituția prezidențială a acumulat 9% și 36% din alegerea celor chestionați.

În lista instituțiilor publice, care se bucură de cea mai mare încredere se află și Mitropolia Moldovei, aparatul Primului-ministru, sistemul educațional, Mitropolia Basarabiei și Armata Națională.

Directorul executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), Viorel Furdul, a venit cu o reacție, imediat ce datele au fost făcute publice: "Formidabil! Pentru prima dată în istorie APL au ajuns în topul încrederii pe 1 loc! Devansând chiar și biserica! Ceea ce și trebuia demonstrat! APL își îndeplinesc atribuțiile, iar oamenii au cea mai mare încredere în primari și APL!"

Și Alexandru Bujorean, vicepreședintele CALM și primar al or. Leova, a apreciat pozitiv rezultatele acestui sondaj și a menționat ce atitudine ar trebui să aibă autoritățile centrale, în raport cu cele locale: "Ultimul sondaj național, realizat de Institutul Republican Internațional în perioada 16 septembrie și 1 noiembrie 2021, a plasat autoritățile publice locale pe primul loc la compartimentul încrederii din partea cetățenilor.

Care este opinia dvs. cu privire la instituțiile enumerate?

Cu alte cuvinte, oamenii au încredere și apreciază reprezentanții săi, aleși prin vot direct, care muncesc zilnic în interesul comunităților pe care le reprezintă, îndeplinind un cum de sarcini care depășesc cu mult resursele oferite de stat pentru realizarea acestor competențe. După manifestarea, în premieră pentru Republica Moldova, a unui nivel atât de înalt al încrederii populare, rămâne ca re-

prezentanții guvernării centrale, de azi și de mâine, să-și schimbe radical atitudinea față de autoritățile locale, care fiind în topul încrederii cetățenilor sunt de fapt codasi la capitolul instrumentarului, resurselor și autonomiei financiare. Decentralizarea și autonomia locală va salva această țară. Rămâne să conștientizăm acest lucru și să oferim satelor și orașelor Moldovei, dreptul veritabil de autoadministrare."

La mulți ani, autonomie locală! La multe realizări, dragi primari! Cetățenii au cea mai mare încredere în Dvs.!

ORDINUL REPUBLICII, ÎN FAMILIA CALM!

**VOCATIA
ȘI DEDICAȚIA
PREȘEDINTEI
CALM TATIANA
BADAN, APRE-
CIATE CU CEA
MAI ÎNALTĂ
DISTINCȚIE
A REPUBLICII
MOLDOVA!**

Cu ocazia aniversării a XXX-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, președintele Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), primarul de Selemet, Cimișlia, Tatiana Badan a fost decorată cu „Ordinul Republicii”. Distincția este o recunoaștere a aportului CALM în promovarea bunei guvernări, a autonomiei locale, descentralizării, valorilor democratice și standardelor europene în administrația publică locală. Post-mortem a fost decorat cu „Ordinul Republicii” și primarul Comunei Corjova, Dubăsari, Valeriu Mițul, unul dintre fondatorii CALM, membru de onoare al Consiliului de administrare al CALM și un patriot adevărat al acestui pământ, un apărător al drepturilor oamenilor din localitățile din stânga Nistrului.

PUTERE LOCALĂ, LA PĂTRAT!

120 de primari din Republica Moldova și România s-au reunit la Sibiu (16-19 septembrie), în cadrul celei de-a IV-a ediții a Sesiunii Solemne a Adunării Generale a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova CALRRM. Din delegația Republicii Moldova au făcut parte 30 de primari și vicepreședințele Comisiei Administrație Publică, deputatul Petru Frunze. Evenimentul „Împreună în Uniunea Europeană” a avut drept scop consolidarea cooperării dintre autoritățile locale din Republica Moldova și România prin schimbul de experiență în domeniul administrației publice locale, promovarea reciprocă a drepturilor și intereselor autorităților locale în cadrul instituțiilor europene etc.

O CRONICĂ A EVENIMENTULUI, ÎN PAG.

15

ZBOR FRÂNT!?

VIOREL FURDUI

Rezultatele sondajului IRI au fost vizibile! Întruchipează, fără îndoială, un bilanț al tuturor lucrurilor bune pe care, în condiții precare – cu buget minim și cu salarii derizorii, primarii le-au realizat și le realizează! În circumstanțele unei autonomii locale limitative, edilii locali au dezvoltat proiecte, au implementat idei și au unit oamenii. Totodată, faptul că, prin intermediul CALM, APL au fost și rămân o voce distinctă mă face să cred că vom trece cu brio și celelalte obstacole care stau în calea democrației locale!

În Republica Moldova, de 30 de ani, așa și nu s-a înțeles un lucru – temelia unui stat o reprezintă colectivitatea locală, nu centrul care, din păcate, noi am văzut cum a gestionat foarte multe probleme, inclusiv furtul miliardului, corupția și alte domenii, economia precară ș.a.m.d. Adică centrul, de fapt, nu și-a realizat principalele atribuții, iar colectivitățile locale, așa cum sunt ele, bătute din toate părțile, cu foarte puțini funcționari în primării, de fapt, ele au fost acel element care a păstrat lumina și speranța aprinse în comunitățile noastre.

Primarii, de 30 de ani pe drumul făgăduințelor și umilințelor

Anume APL este responsabilă de cele mai multe servicii de care beneficiază cetățenii: aprovizionare cu apă, canalizare, calitatea drumurilor, iluminat stradal etc, dar și din motivul că autoritățile publice locale sunt cel mai aproape de cetățean și de nevoile acestuia. Cu toate acestea, APL dețin cea mai mică parte din resursele statului, circa 20%. Cea mai mare parte din resursele financiare și administrative, circa 80%, sunt concentrate la centru. Pe parcursul celor 30 de independență, APL a fost lăsată să se descurce cu un deficit foarte mare de resurse financiare și umane, fiind mereu sub presiune, atât administrativă, cât și financiară. APL și APC sunt ca două aripi ale statului Republica Moldova și în aceste condiții putem constata că de la independență și până în prezent, această pasăre zboară cu o singură aripă, ceea ce nu permite în deplinătatea forțelor să avansăm.

Guvernările care s-au perindat la conducerea statului nostru așa și nu au înțeles că cu o singură aripă nu ajungi departe și este nevoie de a face tot posibilul pentru ca primarii și echipele lor să aibă suficiente condiții ca să poată contribui la dezvoltarea statului. „Au fost perioade destul de complicate, atunci când instituțiile statului în loc să ajute primarii, prin contribuții la proiecte, pârghii și resurse, în realitate, prin diverse controale abuzive, presiuni, dosare penale, fonduri centralizate încercau să-i determine să se închine în fața

„APL ESTE O ARIPĂ FRÂNTĂ A ȚĂRII! CU O ARIPĂ FRÂNTĂ NU AI CUM SĂ MODERNIZEZI ȚARA ȘI SĂ STÂRPEȘTI CORUPȚIA!”

cuiva și să îi facă dependenți de centru. Astfel, statul nostru nu a folosit potențialul și energia care există la nivel local, iar foarte mulți primari care au venit în sistem cu o dorință imensă de a schimba lucrurile, au renunțat la un moment dat să mai creadă că este nevoie de dedicația și implicarea lor în procesul de dezvoltare a statului.

Situația în domeniul cadrelor din APL, dar și APC este extraordinar de gravă. Am văzut că și la nivel central se caută specialiști și ei nu prea vor să vină, chiar doamna prim-ministru a menționat acest lucru. La nivelul administrației publice locale lucrurile sunt și mai complicate. Acești specialiști au o sumedenie de obligații care nu sunt acoperite financiar, foarte des cei din APL lucrează peste program. Este un cerc vicios deoarece noi, ca și cetățeni, vrem să beneficiem de servicii calitative, iar în calitate de aleși locali dorim să avem specialiști buni care să ne ajute să realizăm mandatul nostru, doar că sistemul e astfel construit că deși avem venituri proprii, nu avem posibilitate să le utilizăm pentru a remunera sau, pentru început, măcar să păstrăm specialiștii care sunt. Există o fluctuație foarte mare de cadre, iar prioritatea noastră ar trebuie să fie nu doar să aducem specialiști, dar și să-i păstrăm pe cei care sunt. Avem un deficit enorm de contabili, ingineri cadastrali, specialiști pe probleme funciare etc, sunt cei de la care se așteaptă rezultate. Un alt moment important este că această lipsă de cadre nu depinde de mărimea localității, indiferent dacă vorbim de municipii Chișinău sau de cel mai mic sat, peste tot e la fel, este o problemă de sistem care nu permite administrației locale să se dezvolte firesc. Noi credem că la această etapă, dacă din partea Guvernului sau administrației centrale nu vin soluții în acest sens, trebuie să ni se ofere nouă libertatea în ceea ce înseamnă politica de cadre.

Avem de răspuns la câteva întrebări esențiale. Cu ce se ocupă administrația centrală, cu ce trebuie să se ocupe administrația locală, cum noi facem și cum întărim administrația locală? Și încă un aspect foarte important – 20 de ani, statul a păcălit, de fapt, cetățenii și a păcălit, practic, administrația locală. Prin ce? A concentrat în mâinile sale toate resursele instituționale și financiare, zicând că *noi știm mai bine cum să gestionăm situația!*

Doar schimbând abordarea și relația dintre centru și localități vom reuși să modernizăm statul în conformitate cu anumite standarde, să creăm condiții mai bune pentru cetățeni, să aducem în administrația publică specialiști etc. Este important ca situația din teritoriu să fie cunoscută de către funcționarii care decid anumite lucruri la nivel central. De exemplu, APL nu cere bani de la APC pentru majorarea salariilor, dar este nevoie de a implementa anumite instrumente la nivel local care ar dezlega mâinile primarilor. Pentru aceasta trebuie să ne întrunim, să discutăm și să alegem care sunt cele mai bune soluții de moment. Când discutăm cu primele persoane în stat vedem o înțelegere foarte bună a situației și o determinare de a avansa pe domeniul descentralizării. Am avut întrevederi cu președintele statului Maia Sandu și cu președintele Parlamentului Igor Grosu și am văzut că există voință. Însă, procesele se blochează la alte nivele și observăm că unii conducători de instituții sunt depășiți de situație.

Momentan, în calitate de membru al delegației Republicii Moldova la Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei vreau să menționez că a trecut jumătate de an de când autoritățile statului nostru și Consiliul Europei au semnat Foai de Parcurș și deja trebuie să raportăm.

Autoritățile statului nostru și-au asumat punerea în aplicare a mai multor Recomandări ale Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CALRCE), printre acestea

fiind elaborarea și aprobarea de către Guvern a proiectului de document strategic în domeniul consolidării autonomiei locale; *consolidarea unei platforme de comunicare și consultare* a opțiunilor de politici publice din domeniul APL cu CALM/APL; consultarea permanentă a proiectelor ce vizează interesele APL; *revizuirea și clarificarea sistemului de competențe locale* pentru a evita situațiile de suprapunere, dar și pentru a asigura finanțarea necesară; *creșterea resurselor financiare ale autorităților locale*; *consolidarea capacităților manageriale ale autorităților locale*; revizuirea sistemului de remunerare pentru angajații administrației locale și elaborarea de propuneri concrete pentru creșterea salariilor plătite de autoritățile locale personalului lor; creșterea salariilor primarilor, astfel încât acestea să fie proporționale cu importanța responsabilităților lor etc. Termenul limită de implementare a acestor acțiuni este 2021-2023.

În cadrul unei întrevederi recente la Strasburg a delegației Republicii Moldova cu conducerea Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, ne-am exprimat îngrijorările în legătură cu lipsa atenției adecvate a Guvernului față de domeniul autonomiei locale, fiind scos în evidență faptul că de la semnarea Foii de parcurs nu s-a întreprins aproape nimic pentru a implementa prevederile acestui document. Conducerea CALRCE a anunțat reprezentanții delegației noastre că în luna noiembrie a acestui an va întreprinde o vizită în RM pentru a discuta cu autoritățile statului despre starea lucrurilor din domeniul APL și nivelul de implementare a Foii de Parcurș.

Considerăm că toate declarațiile autorităților privind lupta cu corupția și crearea unui stat de drept adecvat au o legătură foarte strânsă cu progresele din domeniul democrației locale și descentralizării. Una din principale surse ale corupției mari din Republica Moldova este anume sistemul financiar excesiv de centralizat. Un sistem unde toate resursele și pârghiile sunt concentrate la nivel central creează un mediu prielnic pentru perpetuarea corupției, inclusiv a celei politice și facilitează influențele negative asupra proceselor de dezvoltare a statului nostru.

Sperăm că, odată cu soluționarea mai multor probleme urgente, autoritățile centrale vor începe să privească domeniul democrației și autonomiei locale cu mai multă atenție, implementarea Foii de parcurs va deveni o prioritate pentru a întări autoritățile publice locale și a crea mai multe oportunități pentru soluționarea problemelor de la nivel local.

Republica Moldova are deja o experiență negativă în ceea ce privește nerespectarea angajamentelor asumate, iar din această cauză imaginea statului nostru a fost afectată foarte mult. Dacă iarăși nu vom reuși să avansăm la acest capitol, în afară de faptul că nu vom înregistra un progres real în domeniul autonomiei locale, descentralizării, întăririi autorităților locale, stoparea exodului din APL, crearea condițiilor adecvate pentru ca autoritățile locale să devină un actor important în tot ce înseamnă dezvoltarea țării noastre, va fi afectată foarte mult imaginea autorităților naționale care și-au asumat aceste obligații începând cu programul electoral, apoi cel guvernamental, dar și în relația cu Consiliul Europei. În cazul în care nu vor fi onorate aceste angajamente, încrederea partenerilor de dezvoltare în statul nostru va fi discreditată și iarăși vom avea nevoie de mult timp pentru a o recâștiga.

Salutăm intenția Guvernului de a aloca bugetelor locale și celelalte 50% din taxa pentru drumuri, dar este nevoie și de alte acțiuni. De exemplu, primăriile care au creat infrastructura și celelalte condiții necesare pentru a aduce investitori în localitate, nu au niciun bănuț din activitatea

acestora, totul se duce la centru. Oamenii de afaceri activează în localitățile noastre, se folosesc de serviciile de acolo și ar fi firesc ca o parte din veniturile acestor întreprinderi să rămână în teritoriu și astfel localitatea să se dezvolte. Totodată, administrația publică locală ratează venituri importante din cauza că agenții economici prosperi sunt scutiți de plata taxelor și impozitelor locale.

O altă problemă majoră cu care se confruntă primarii este cea a asigurării contribuției în proiecte. Proiectele de infrastructură sunt foarte costisitoare, 10-20% din suma totală adesea înseamnă cam tot bugetul disponibil al APL. În Planul de acțiuni al Guvernului există această prevedere de a crea un fond pentru acoperirea acestor contribuții și sperăm foarte mult să fie identificată o anumită formulă în acest sens. Noi cunoaștem că toate țările care au asimilat bine fondurile europene s-au bazat pe descentralizare, pe încrederea în APL și acordarea pârghiilor necesare de a asimila aceste fonduri. Toți primarii noștri au înțeles că pentru a soluționa problemele din teritoriu este nevoie de a accesa fondurile destinate APL, iar deschiderea care există acum din partea Uniunii Europene trebuie să ne determine să ne pregătim pentru a asimila fondurile care urmează să ajungă în RM. Vorbim despre necesitatea de a pregăti APL să cunoască mai bine cum să elaboreze proiecte, dar și de suportul necesar din partea administrației centrale care să acopere contribuțiile pe care trebuie să le asigure APL. Toate țările care s-au dezvoltat și în care oamenii trăiesc bine, cele comparabile cu Republica Moldova: Ungaria, Cehia, Slovacia, Polonia etc, au trecut prin astfel de reforme ale APL și anume descentralizarea a permis acestor state să ajungă la nivelul de dezvoltare actual.

REPUBLICA MOLDOVA DE LA INDEPENDENȚĂ ÎNCOACE NU A UTILIZAT ENERGIA DE LA NIVEL LOCAL, POTENȚIALUL ACESTOR OAMENI CARE SUNT DEDICAȚI PÂNĂ LA FANATISM COMUNITĂȚILOR LOR. UNEORI CHIAR NU POȚI SĂ ÎNȚELEGI DE UNDE ATÂTA DEDICAȚIE ÎN ACESTE CONDIȚII VITREGE DE ACTIVITATE CREEATE PENTRU ALEȘII NOȘTRI LOCALI.

Vorbind despre insuficiența resurselor statului, constatăm că banii în RM niciodată nu au fost de ajuns. Pentru a dezlega mâinile primarilor bani mulți nu trebuie, e de ajuns să le permitem să angajeze oamenii necesari și să le ofere anumite sporuri salariale din veniturile proprii, ca aceștia să fie motivați să activeze în APL, să scrie proiecte și să aducă în comunități de zeci de ori mai mulți bani decât investește statul, să fie altfel repartizați banii în acest stat, în așa fel încât APL să aibă posibilitatea să soluționeze problemele comunității.

De 30 de ani ne luptăm cu corupția din RM, dar progrese mari așa și nu am înregistrat. Am avut cele mai bune planuri și strategii, am avut finanțare de la donatori, cu toate acestea situația nu doar că nu s-a schimbat spre bine dar s-a înrăutățit. Lupta cu corupția și reforma justiției sunt pe bună dreptate priorități ale actualei guvernări, dar o reformă adevărată în acest sens poate avea loc dacă creăm un fundament. Cauza principală a marii corupții care a existat în Republica Moldova a fost centralizarea, resursele financiare sunt concentrate la centru și soarta acestora este decisă de un grup îngust de oameni care, din această cauză, de cele mai multe ori, au decis să submineze justiția etc. Descentralizarea, întărirea capacităților autorităților publice locale, autonomia financiară cât mai largă, distribuirea echitabilă a resurselor tuturor comunităților vor garanta continuitatea tuturor măsurilor ce se întreprind acum pentru asigurarea și rezistența în timp a independenței justiției.

Dacă ne dorim cu adevărat să modernizăm țara și să nu ne mai întoarcem în trecutul puțin luminos, atunci autoritățile statului trebuie să se întoarcă cu fața spre administrația publică locală, să aibă încredere în aceasta, așa cum au încredere și cetățenii, iar în cei 11 ani de activitate CALM a adunat un bagaj semnificativ de idei și soluții care pot să contribuie la realizarea dezideratului descentralizării.

REPUBLICA MOLDOVA ȘI CALM LA ADUNAREA GENERALĂ A CONFERINȚEI AUTORITĂȚILOR LOCALE ȘI REGIONALE PENTRU ȚĂRILE DIN PARTENERIATUL ESTIC A COMITETULUI REGIUNILOR AL UNIUNII EUROPENE (CORLEAP)

La 14 decembrie a avut loc Adunarea Generală a Conferinței autorităților locale și regionale pentru țările din Parteneriatul Estic a Comitetului Regiunilor al Uniunii Europene (CORLEAP). Reamintim că CORLEAP este o platformă care reunește statele partenere și țările membre ale Uniunii Europene în cadrul Comitetului Regiunilor al UE, obiectivul principal fiind de a susține autoritățile locale din țările Parteneriatului Estic. Prin intermediul CORLEAP autoritățile locale din R. Moldova au acces direct la structurile decizionale din cadrul Uniunii Europene, chiar dacă statul nostru nu este membru al UE.

„ÎNTÂI DE TOATE, PARTENERIATUL ESTIC TREBUIE SĂ FIE UN INSTRUMENT IMPORTANT DE DEZVOLTARE A ȚĂRILOR, COMUNITĂȚILOR, ORAȘELOR ȘI REGIUNILOR”

Adunarea Generală a avut loc înainte de Summit-ul șefilor statelor din Parteneriatul Estic și conducerii Uniunii Europene din 15 decembrie, în cadrul căruia va fi prezentată și Agenda consolidată a autorităților locale din Parteneriatul Estic. Summitul oferă o oportunitate pentru cei 27 de lideri naționali ai UE și liderii din R. Moldova, Ucraina, Armenia, Azerbaidjan și Georgia să actualizeze agenda post-2020 a Parteneriatului Estic, ca răspuns la provocările globale: scăderea încrederii cetățenilor în administrația publică, pandemia, criza gazelor, tensiunile politice și geopolitice, etc.

Reamintim că vicepreședintele CALM, primarul municipiului Edineț, Constantin Cojocari, a devenit toamna aceasta copreședinte al CORLEAP, mandat pe care îl va deține timp de un an. Constantin Cojocari a ținut un discurs în deschiderea evenimentului și a moderat a doua parte a Adunării Generale. Vicepreședintele CALM a vorbit despre importanța susținerii autorităților locale în cadrul Parteneriatului Estic și necesitatea investițiilor în infrastructura locală. De asemenea, Constantin Cojocari a apreciat susținerea partenerilor internaționali pentru proiectele concrete care se implementează în localitățile Moldovei, atrăgând atenția și asupra lipsei unei abordări temeinice a partenerilor noștri pentru unele subiecte esențiale, cum ar fi descentralizarea puterii, democrația și autonomia locală, reforma administrației publice, climatul de afaceri, etc., dar, în același timp o atenție, uneori exagerată, față de prioritățile interne din țările dezvoltate, cum ar fi schimbarea climei, digitalizare, economie verde, obiective pentru care țările în curs de dezvoltare nu au nici resurse, nici precondiții sistemice pentru sustenabilitatea acestora. Constantin Cojocari și-a exprimat speranța că de acum încolo Uniunea Europeană își va focusa mai mult atenția asupra reformelor sistemice necesare pentru a obține rezultate sustenabile în dezvoltarea țării.

La Adunarea Generală a participat și Președintele Republicii Moldova Maia Sandu.

”ÎN LUNA FEBRUARIE A ACESTUI AN, AM SEMNAT UN ACORD DE COOPERARE CU CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA, CALM. CALM ESTE UN PARTENER IMPORTANT DE POLITICI ȘI DIALOG PENTRU NOUL PARLAMENT ȘI GUVERN DE LA CHIȘINĂU. TOTODATĂ, NOI SUSȚINEM IMPLEMENTAREA RECOMANDĂRILOR COMITETULUI REGIUNILOR, ELABORATE CU SPRIJINUL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE ȘI REGIONALE AL CONSILIULUI EUROPEI”

CORLEAP

Conference of the Regional and Local Authorities for the Eastern Partnership

Potrivit președintelui statului nostru, consolidarea capacităților autorităților publice locale este esențială pentru succesul reformelor din țară. Maia Sandu a reiterat angajamentul de a crește finanțarea pentru APL. „Un alt element esențial al succesului dezvoltării locale este descentralizarea fiscală. Multe localități din Moldova au bugete foarte mici, care nu le permit să aloce resurse pentru lucrări de infrastructură majore. Adesea aceste localități se bazează pe asistență externă pentru finanțarea proiectelor majore – alimentare cu apă, canalizare, reparația drumurilor, lucrări de eficiență energetică, construcții capitale. Suntem foarte recunoscători pentru sprijinul pe care îl primim de la partenerii noștri externi, dar noi avem nevoie de un model mai durabil pe termen lung pentru țară”

De asemenea, Președintele Sandu a amintit că „în luna februarie a acestui an, am semnat un Acord de cooperare cu Congresul Autorităților Locale din Moldova, CALM. CALM este un partener important de politici și dialog pentru noul Parlament și Guvern de la Chișinău. Totodată, noi susținem implementarea recomandărilor Comitetului Regiunilor, elaborate cu sprijinul Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei”.

Totodată, șefa statului o-a informat pe participanții la eveniment că guvernarea de la Chișinău lucrează la un program numit „Satul European”, prin intermediul căruia să devină disponibile diverse surse de finanțare pentru dezvoltarea locală și să fie simplificat mecanismul de finanțare. „Ne dorim să îmbunătățim accesul administrațiilor locale rurale la finanțare pentru dezvoltare și să asigurăm un proces mai echitabil de obținere a banilor. De asemenea, luăm în considerare extinderea acestui fond pentru a sprijini afacerile locale. Planul nostru este să punem la dispoziția comunităților din Republica Moldova cel puțin 100 de milioane de euro în fiecare an pentru finanțarea proiectelor de dezvoltare locală în toată țara.”

În cadrul Adunării Generale cu mesaje au venit și președinții Comitetului European al Regiunilor al Uniunii Europene și Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei. Ambii au subliniat că agenda Parteneriatului Estic ar trebui să consolideze procesele de reforme în domeniul administrației publice locale, buna guvernare, democrația locală și cooperarea între guvernele naționale și locale.

Apostolos Tzitzikostas, președintele Comitetului European al Regiunilor a declarat că provocările geopolitice și impactul pandemiei subliniază importanța consolidării rezilienței la toate nivelurile de guvernare, încurajând dezvoltarea și obținerea de rezultate pentru cetățeni. „Prin urmare, susținem concentrarea accentuată a Parteneriatului Estic pe reziliență, reformă și redresare post-pandemie și noul Plan de investiții economice de 2,3 miliarde EUR al UE, în care autori-

INSTINCT DE PRIMAR!
DECLARAȚIILE EDIȚIEI!

Președintele Asociației
Comunelor din România
Emil Drăghici:

„Când vorbea președinta NALAS și a CALM Tatiana Badan, pe ecran a apărut un drapel. Stegulețul CALM-ului era împreună cu cel al Uniunii Europene. Colegii, prietenii și frații noștri din Republica Moldova își doreau în 2010, la crearea CALM-ului, dar și acum se văd împreună într-o Uniune Europeană. În acest context solicităm Comitetului European al Regiunilor să facă un grup de lucru separat cu colegii noștri din Republica Moldova, care să fie separat de CORLEAP, pentru CORLEAP este Parteneriatul Estic. În relația cu Republica Moldova avem ceva mult mai special, avem două treimi din primarii satelor, comunelor și orașelor care sunt cetățeni români. Nu mai vorbesc și de alți aleși locali. Avem un teritoriu în afara UE condus de cetățeni ai UE. Așadar, cred că e în puterile noastre să înaintăm un demers Comitetului European al Regiunilor, unde sunt membru, pentru că altfel nu ne vom atinge scopul. Nu putem să mergem din întâlniri în întâlniri, fără elemente care să vizeze obiectivul foarte clar afișat de președinta Tatiana Badan – CALM-ul lângă drapelul UE, altfel riscăm să nu facem nimic, să nu răspundem așteptărilor majorității cetățenilor. Ne dorim să apropiem CALM-ul de acest organism al nostru, al autorităților locale din Europa. Sunt convins că și ceilalți componenți ai NALAS-ului nu au de ce să nu fie de acord cu o astfel de propunere.”

Constantin Cojocari,
primar de Edineț,
vicepreședinte CALM:

„Ca niciodată în istoria Republicii Moldova, avem un grup de peste 100 de primari independenți. Astăzi ar trebui valorificate aspectele în care primarii pot oferi expertiză. Eu nu vreau ca să ne vedem cu Guvernul doar atunci când acesta se simte vulnerabil. Aș vrea o discuție instituționalizată și pe platforme guvernamentale, parlamentară și, de ce nu, prezidențială”

REPUBLICA MOLDOVA ȘI CALM

LA ADUNAREA GENERALĂ A CONFERINȚEI AUTORITĂȚILOR LOCALE ȘI REGIONALE PENTRU ȚĂRILE DIN PARTENERIATUL ESTIC A COMITETULUI REGIUNILOR AL UNIUNII EUROPENE (CORLEAP)

„ASTĂZI AVEM NEVOIE DE MAI MULTĂ DESCENTRALIZARE, NU MAI PUȚINĂ, PENTRU O MAI BUNĂ REZISTENȚĂ ȘI RECUPERARE. ESTE SOLUȚIA CARE POATE OFERI CELE MAI ADECVATE RĂSPUNSURI LA CRIZA DE SĂNĂTATE ȘI POATE ASIGURA REZILIENȚA ȘI REDRESAREA NECESARE, ÎNCEPÂND DE LA NIVELUL COMUNITĂȚII, CALITATEA DECIZIILOR, FLEXIBILITATEA ÎN ADAPTAREA LA SITUAȚIILE DE URGENȚĂ!”

tățile locale și regionale trebuie să joace un rol esențial.” Președintele Tzitzikostas, care este și copreședinte al CORLEAP a fost de părere că succesul acestui parteneriat pentru reziliență, redresare și reformă va depinde de buna guvernare și de o cooperare strânsă cu orașele și regiunile.

Leendert Verbeek, Președintele Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, a constatat că reformele de descentralizare, deja în desfășurare în multe țări CORLEAP, trebuie continuate și finalizate, în conformitate cu Carta europeană a autonomiei locale. „Astăzi avem nevoie de mai multă descentralizare, nu mai puțină, pentru o mai bună rezistență și recuperare. Este soluția care poate ofe-

ri cele mai adecvate răspunsuri la criza de sănătate și poate asigura reziliența și redresarea necesare, începând de la nivelul comunității, calitatea deciziilor, flexibilitatea în adaptarea la situațiile de urgență. Aceasta înseamnă, de asemenea, că autoritățile locale și regionale trebuie să fie dotate cu competențe și resurse financiare adecvate, să aibă acces la finanțare și să facă parte din consultări permanente, atât în ceea ce privește gestionarea crizelor, cât și planurile de redresare.”

Din partea instituțiilor europene au participat cu discursuri Siegfried Mureșan, deputat în Parlamentul European, membrul Delegației la Comisia parlamentară de asociere UE-Moldova și membru la Adunarea Parla-

mentară Euronest (care include parlamentarii din Parteneriatul Estic și din Uniunea Europeană); Michael Siebert, Director general pentru Rusia, Parteneriatul Estic, Asia Centrală, Cooperare regională și OSCE, Serviciul European de Acțiuni Externe, Lawrence Meredith, Director pentru Vecinătatea de Est și consolidarea instituțională, DG NEAR, Comisia Europeană etc.

CALM, LA FORUMUL „FĂRĂ O REFORMĂ TEMEINICĂ LA POPOR, NICIO ALTĂ REFORMĂ

La 7 decembrie a avut loc Forumul Liderilor Locali 2021 Uniunea Europeană – Parteneriatul Estic. Evenimentul din acest an a avut genericul „Oferiți mai mult, deserviți mai bine: reforma administrației publice locale – un impuls pentru o dezvoltare durabilă și incluzivă” și a fost organizat de Rețeaua Asociațiilor Autorităților Locale din Europa de Sud-Est (NALAS), în cooperare cu PLATFORMA și Consiliul Municipiilor și Regiunilor Europene (CEMR), Asociația Letonă a Guvernelor Locale și Regionale (LALRG) și Asociația Autorităților Locale din Lituania (ALAL).

teneriatul Estic al șefilor de stat din decembrie 2021. „CEMR-Platforma din start a fost activă în promovarea Parteneriatului Estic și apropierea asociațiilor APL din România, R. Moldova și Ucraina de structurile Uniunii Europene.”

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a fost reprezentat la eveniment de conducerea asociației, primari și membri ai Secretariatului.

În discursul său, **președinta CALM și a NALAS, Tatiana Badan** a accentuat că despre descentralizare, democrație locală și reforma administrației publice se vorbește de mai mult timp. „Nu putem spune că nu s-au înregistrat și rezultate, în unele țări avem chiar și anumite exemple de succes. Cu toate acestea, dacă analizăm situația în ansamblu, constatăm că ritmul de înregistrare a acestor reforme este anevoios, uneori extrem de lent.”

Este cea de-a treia ediție a Forumului Liderilor Locali Uniunea Europeană – Parteneriatul Estic și are loc într-un moment crucial pentru descentralizare și reforme în administrația publică locală. Forumul actual a avut loc în contextul în care reformele descentralizării au sporit rolul administrațiilor locale în sectoarele strategice cheie și chiar dacă s-au înregistrat progrese semnificative, rămân provocări majore în ceea ce privește respectarea angajamentelor politice și avansarea pe dimensiunea consolidării autonomiei fiscale locale.

Frederic Vallier, Secretar General al Consiliului European al Municipali-tăților și Regiunilor CEMR a vorbit despre importanța Parteneriatului Estic, atât pentru Uniunea Europeană, cât și pentru CEMR, inclusiv din perspectiva Summit-ului UE – Par-

Vorbind despre descentralizarea fiscală, Tatiana Badan a constatat că pandemia a avut un efect dezastruos asupra acestui proces. „Nu știu dacă există exemple de țări în care s-a înregistrat vreo măsură de descentralizare fiscală în această perioadă de pandemie.”

Directorul executiv al CALM Viorel Furdul a apreciat efortul partenerilor internaționali de a spori investițiile în proiectele locale.

LIDERILOR LOCALI 2021: DE DESCENTRALIZARE A PUTERII DE LA STAT NU VA PRODUCE REZULTATE”

„În același timp, observăm că democrația locală și descentralizarea nu este o temă prioritară și nu este abordată în discursurile oficiale ale autorităților statului, alături de alte subiecte actuale și strategice (justiție, corupție, drepturile omului etc).” În acest context, directorul executiv al CALM a adus exemplul vizitei recente în Republica Moldova a Secretarului General al Consiliului Europei Marija Pejčinović Burić, în cadrul căreia niciun cuvânt nu a fost spus despre democrația locală și descentralizare. „Este cam straniu acest lucru deoarece democrația și autonomia locală sunt valori europene care se regăsesc în Carta Europeană a autonomiei

De asemenea, Viorel Furdul a vorbit despre necesitatea urgentă de a veni cu soluții la problemele cheie cu care se confruntă autoritățile locale pentru a răspunde așteptărilor acestora și a societății față de noua guvernare. „Asociația APL are un rol crucial în procesul de reformă, în promovarea acesteia și în elaborarea viziunii și conceptului descentralizării. Un rol important în acest proces îl au și partenerii noștri de dezvoltare. Este evident că nicio reformă nu poate fi realizată fără structurile care urmează să le implementeze. În acest context, reiterăm că reforma administrației publice centrale și locale nu este mai puțin importantă decât cele din

că adesea se confundă reforma APL cu cea administrativ-teritorială. „În loc de descentralizare reală, adesea este promovată reforma administrativ-teritorială, ceea ce nu doar că reduce din eficiența procesului general de reformare, dar este contrară voinței politice generale din țară.”

Președintele Asociației Comunelor din România (ACoR) Emil Draghici a vorbit despre dificultățile similare cu care s-au confruntat de-a lungul timpului, nu doar ACoR, dar și CALM, în relația cu autoritățile centrale. Președintele ACoR a atras atenția în mod special asupra necesității ca Republica Moldova să beneficieze de un statut special în cadrul Comitetului Regiunilor al Uniunii Europene. „Republica Moldova este țara în care un procent mare din populație deține cetățenia română, ceea ce înseamnă că sunt și cetățeni ai Uniunii Europene, iar de acest lucru trebuie să se țină cont.”

Mudite Priede, Secretar General al Asociației Letone a Autorităților Locale și Regionale, a specificat că există o cooperare de lungă durată între asociația letonă și cele din țările Parteneriatului Estic. „Noi promovăm Parteneriatului Estic în cadrul structurilor Uniunii Europene. Această cooperare va continua și în viitor, drept dovadă fiind și evenimentul de astăzi, al cărei co-organizator este Asociația Letonă a Autorităților Locale și Regionale.”

La Forum au participat și reprezentanți ai structurilor Uniunii Europene, ai APL și ai asociațiilor APL din Republica Moldova, Ucraina, Georgia, Letonia, Lituania, România, Estonia, Albania, Bulgaria, Franța, Olanda, Bosnia, Germania, Belgia, etc.

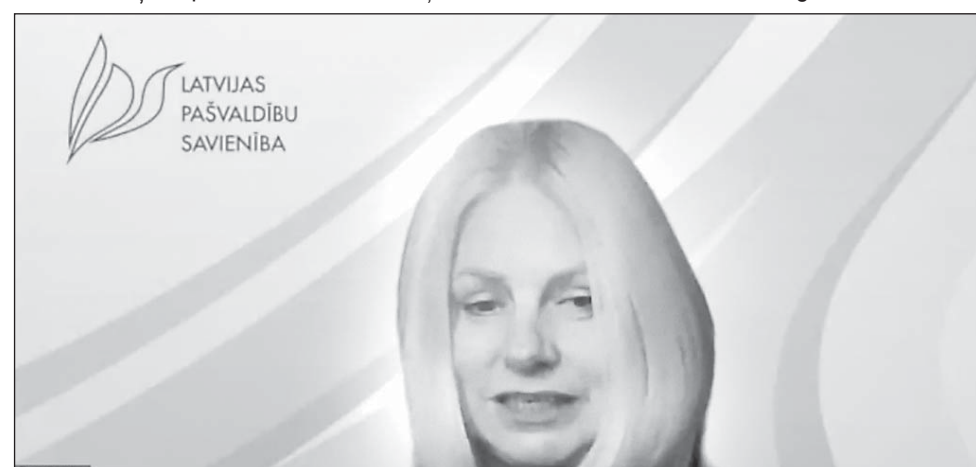

locale. Practic, nu observăm să existe o implicare în domenii – cheie, sistematice, care creează temelia și asigură sustenabilitatea democrației locale și naționale, descentralizării puterii de la stat la popor, reformei administrației publice, climatului de afaceri etc. Fără schimbări radicale în aceste domenii, toate eforturile noastre și ale donatorilor sunt, în mare parte, în zadar și nu au cum să genereze efectele scontate, cu un grad satisfăcător de sustenabilitate.”

Vorbind despre descentralizarea din Republica Moldova, directorul executiv al CALM a apreciat pozitiv deschiderea noului Guvern pentru procesele democratice și autonomia locală, subliniind că au fost întreprinse unele acțiuni în vederea descentralizării fiscale, inclusiv a partajării taxei rutiere cu APL. „Totuși, observăm că până acum factorii de decizie încă reflectează asupra priorităților și posibilităților de reformă strategică.”

domeniul justiției. Mai mult decât atât, fără o reformă temeinică de descentralizare a puterii de la stat la popor, toate celelalte reforme nu au cum să producă rezultate.”

În același timp, Viorel Furdul a menționat

INSTINCT DE PRIMAR! DECLARAȚIILE EDIȚIEI!

Valentina Casian,
primarul orașului Strășeni,
vicepreședinte CALM:

„Noi, primarii, suntem din ce în ce mai prezenți în instituțiile europene. Ce ne dorim cel mai mult este ca vocea autorităților publice locale să fie cât mai auzită. Astăzi există deschidere pentru a se crea o cooperare între autoritățile centrale și cele locale. Ne dorim autonomie locală, descentralizare nu doar fiscală, dar și financiară și patrimonială!”

Nina Cereteu,
primarul orașului Drochia,
vicepreședinte CALM:

„La multitudinea de probleme cu care ne confruntăm noi astăzi, un suport real în afară de CALM nu găsim. Organizația care astăzi este și portavocea primarilor în relația cu autoritățile centrale, cea care unește toți primarii, indiferent de apartenență sau opțiune politică, cea care, de multe ori luptă pentru primari și problemele localităților mai mult decât unii primari, într-un final apărând și luptând pentru un scop unic: descentralizare administrativă și financiară, autonomie locală, etc.”

VIZITA PREȘEDINTELUI GERMANIEI: INTERES SPORIT ȘI NOI ORIZONTURI PENTRU GUVERNAREA LOCALĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA!

Problemele satelor și orașelor din Republica Moldova au fost discutate la cel mai înalt nivel

La inițiativa Președinției Republicii Moldova, la 30 septembrie a avut loc o întrevedere a Președintelui Republicii Moldova Maia Sandu și Președintelui Germaniei Frank-Walter Steinmeier cu reprezentanți ai autorităților publice locale. În cadrul evenimentului au fost abordate mai multe subiecte ce vizează activitatea administrației publice locale, rolul APL în modernizarea statului, implementarea reformelor și apropierea de Uniunea Europeană.

Președintele Germaniei a fost interesat de impactul asistenței pe care o acordă țara sa Republicii Moldova și cum ar putea fi această îmbunătățită. Totodată, Frank-Walter Steinmeier a menționat că țara sa este descentralizată, existând o delimitare foarte clară a competențelor între diferite nivele de administrare, fiecare o auto-

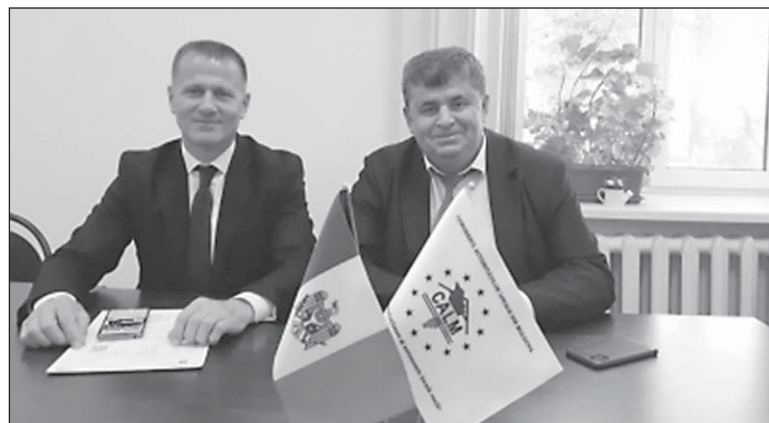
Președintele Maia Sandu a reiterat susținerea pentru APL, menționând că autonomia locală este o prioritate pentru actuala guvernare. „Ne propunem să creăm, în continuare, condiții pentru consolidarea

autonomiei financiare a primăriilor și să atragem mai multe fonduri externe pentru proiecte de infrastructură pentru satele și orașele din Republica Moldova. Sprijinirea autorităților locale este o prioritate pentru puterea de la Chișinău, care dorește să îmbunătățească viața oamenilor din toate regiunile țării”, a declarat Maia Sandu.

mie foarte largă în procesul de luare a deciziilor.

Președintele CALM Tatiana Bădan a mulțumit ambilor șefi de state pentru manifestarea interesului față de nevoile APL, inclusiv pentru suportul de care beneficiază comunitățile locale din partea Germaniei și a scos în evidență necesitatea edificării unui mecanism de coope-

rare instituționalizată între administrația locală și cea centrală.

Primarul municipiului Edineț, vicepreședintele CALM Constantin Cojocari a vorbit despre impactul pozitiv al investițiilor germane în localitatea sa, menționând și necesitatea simplificării anumitor proceduri în procesul de atragere a acestor fonduri, reducerea perioadei de implementare a proiectelor, dificultatea achizițiilor, etc.

Primarul municipiului Cahul, vicepreședintele CALM Nicolae Dandiș a venit cu mai multe propuneri care ar îmbunătăți rezultate și ar valorifica potențialul existent, ținând cont de context, interesele naționale, dar și de rolul Germaniei

la nivel european și mondial.

Primarul municipiului Comrat Serghei Anastasov a vorbit despre necesitatea eradicării corupției,

Directorul executiv al CALM Viorel Furdui a afirmat că această întrevedere este un rezultat al parteneriatului stabilit la începutul

astfel încât problemele critice din localitățile noastre să poată fi soluționate.

Primarul comunei Dănceni Victoria Butuc-Guranda a scos în

tul acestui an între Președinție și CALM. „Salutăm această inițiativă a Președinției Republicii Moldova de a reuni la masa de dialog doi șefi de stat și reprezentanți ai APL.”

evidență faptul că autoritățile publice locale contează în continuare pe sprijinul și suportul partenerilor germani pentru a crea condiții bune de viață pentru cetățeni.

Vorbind despre problemele de ordin strategic, Viorel Furdui a menționat rolul și importanța APL în întregul proces de reformare și modernizare a Republicii Moldova, inclusiv de apropiere de UE. „Descentralizarea și consolidarea autonomiei locale reprezintă un pilon important în lupta cu corupția și, în general, în procesul de dezvoltare a Republicii Moldova. „O luptă cu adevărat efektivă este posibilă doar dacă se creează o bază administrativă, financiară și economică corespunzătoare, iar astăzi am văzut că în această privință există înțelegere din partea ambilor președinți.”

Menționăm că în ultimii 20 ani, Germania a investit în Republica Moldova circa 300 milioane de euro.

Președintele Tatiana Badan: „CALM-ul POATE CONTRIBUI LA DEZVOLTAREA REPUBLICII MOLDOVA”

„Autoritățile publice locale așteaptă ca Guvernul să stabilească un dialog instituționalizat cu Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM). Acest instrument ne va permite să contribuim la îmbunătățirea politicilor Executivului și a bugetului pentru anul viitor”, a declarat președintele CALM, primarul de Selemet, Cimișlia, Tatiana Badan.

Potrivit Tatianei Badan, aleșii locali cunosc cel mai bine care sunt problemele din comunitățile noastre și au soluțiile ce ar trebui să se regăsească în politicile statului, astfel încât să putem avansa pe calea descentralizării și dezvoltării Republicii Moldova.

„Ne dorim să avem un dialog permanent cu autoritățile centrale, cu reprezentanții ministerelor și ai Comisiilor Parlamentare, cele de care depinde activitatea autorităților publice locale. Rolul autorităților publice locale este foarte important în procesul de

dezvoltare și democratizare a statului. Așteptările noastre sunt de 30 de ani și sunt justificate, iar actuala guvernare și-a manifestat susținerea pentru reforme și dezvoltarea locală”, a menționat președintele CALM.

Tatiana Badan a reiterat că

aleșii locali sunt în așteptarea unei întâlniri cu premierul Natalia Gavrilița pentru a discuta despre implementarea planului de acțiuni făcut public de Executiv și contribuția pe care ar putea să o aibă CALM-ul în sprijinul dezvoltării naționale.

Amintim că reprezentanții ai CALM au avut recent o întâlnire cu președintele Republicii Moldova Maia Sandu și Republicii Federale Germania Frank-Walter Steinmeier. Despre acest eveniment Tatiana Badan a spus că a fost unul istoric pentru democrația locală din Republica Moldova. „Astfel a fost recunoscut rolul autorităților locale din statul nostru și sperăm că subiectele ce vizează administrația publică locală vor fi în continuare pe agenda Președinției, dar și a Guvernului.”

Primarul municipiului Comrat Serghei Anastasov: „GUVERNUL ACTUAL VA RĂMÂNE LA PUTERE PENTRU MULT TIMP DACĂ VA REUȘI SĂ PRODUCĂ SCHIMBĂRILE NECESARE”

„Guvernul actual va rămâne la putere pentru mult timp dacă va reuși să facă schimbările necesare pentru activitatea administrației publice locale, acolo unde trăiesc oamenii. Dacă nu, istoria se va repeta ca și în cazul altor puteri care au guvernat acum patru, șase sau zece ani.” Declarația a fost făcută de primarul municipiului Comrat Serghei Anastasov pentru calm.md.

Edilul de Comrat consideră că resursele de care dispun autoritățile publice locale sunt insuficiente pentru a reuși soluționarea tuturor problemelor de la nivel local. „Bugetul Republicii Moldova este de 50-60 miliarde de lei, inclusiv granturile, adică fiecărui cetățean (din cele trei milioane) îi revin circa 20 mii de lei. Primăriile satelor și ora-

șelor noastre primesc câte aproximativ 3 mii de lei pentru o persoană, ceea ce constituie 12-15% din bugetul statului. Nouă însă ne revin și circa 30-40% din serviciile publice prestate direct cetățenilor. De exemplu, cu trei milioane de lei pe care îi primim din Fondul Rutier

reparăm 2 km de drum, în aceste condiții avem nevoie de 100 de ani pentru a repara cei 120 de km pe care îi avem în gestiune.”

Problemele sunt locale, iar bani sunt la raion sau la centru, constată primarul Serghei Anastasov care speră că noua guvernare va schimba această abordare. „Unui oraș cu douăzeci de mii de locuitori i se transferau de câteva ori mai mulți bani decât altor orașe cu același număr de populație. Noi ne dorim să fie respectată Constituția și toți oamenii să beneficieze de șanse egale.”

Serghei Anastasov spune că atunci când se vorbește despre corupție, toată lumea arată cu degetul spre guvernarea locală, deși banii nu sunt la nivelul întâi. „De la cel mai înalt nivel s-a furat un miliard de dolari, acolo trebuie, inițial, asigurată transparența. Veniți și la

noi, la APL, nu suntem împotrivă, dar atât timp cât hoții sunt căutați doar la nivel local, nu vom reuși niciodată să învingem în această luptă cu corupția.”

Primarul municipiului Comrat a mai declarat că justiția selectivă și lipsa infrastructurii sunt probleme ce nu permit Republicii Moldova să avanseze. „Cetățenii nu trăiesc în pădure, dar în sate și orașe. Oamenii au nevoie de drumuri, de apă și canalizare, de condiții de viață decente. Chinezii ne spuneau că vom avea economie dacă vom construi drumuri. Altfel, cine va veni într-un oraș cu drumuri într-o stare dezastruoasă? Echipa care conduce astăzi Republica Moldova trebuie să creeze condițiile necesare de activitate pentru nivelul întâi de guvernare, acolo unde trăiesc oamenii”, a conchis Serghei Anastasov.

Primarul de Edineț, vicepreședintele CALM, Constantin Cojocari: „CU PUTEREA CARE ESTE ACUM LA CHIȘINĂU AVEM UNICA ȘANSĂ DE A DEVENI MEMBRI AI UE”

„Vizita președintelui Republicii Federale Germane în Republica Moldova, dar și a altor lideri din spațiul european, creează un context favorabil pentru ca statul nostru să-și poată înainta candidatura de a fi acceptat în cadrul familiei europene. Unica șansă ca Republica Moldova să devină membră a UE o avem în următorii trei-patru ani, cu puterea care există acum la Chișinău. Dacă nu reușim să facem acest lucru în această perioadă, poarta UE va fi închisă pentru mulți ani înainte.” Declarațiile au fost făcute de primarul municipiului Edineț, vicepreședintele CALM Constantin Cojocari, după întrevederea reprezentanților CALM cu președintele Republicii Moldova și președintele Germaniei.

„Președintele Maia Sandu și noi, reprezentanții CALM, am dat asigurări că administrația publică centrală și cea locală vom face tot ce depinde de noi ca să fim pregătiți să batem la ușa UE”, a explicat primarul de Edineț.

Un alt subiect abordat în cadrul evenimentului a fost modul în care sunt implementate proiectele germane în Republica Moldova.

„Avem susținerea Germaniei prin intermediul proiectelor Uniunii Europene, a Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei GIZ și a investitorilor privați. Primăria Edineț este aplicantă a multor proiecte și i-am spus președintelui Germaniei în ce măsură lucrurile decurg așa cum ne dorim și ce am putea face pentru a îmbunătăți acest proces. Proiectele Băncii KfW, de exemplu, au regulamente și reguli de joc mai clare și pot fi implementate mai ușor. Vorbind despre regulile stabilite de Agen-

ția de Cooperare Internațională a Germaniei, am menționat că uneori acestea sunt prea complicate, iar unele licitații se tergiversează până la doi-trei ani.” Constantin Cojocari a explicat că în cazul proiectului de aprovizionare cu apă a Edinețului (în valoare de 58 de milioane de lei, contribuția primăriei fiind de 8 milioane de lei), o licitație a avut loc tocmai peste peste doi ani. Deoarece la evenimentul

organizat de Președinția Republicii Moldova a fost prezentă și Ambasadoarea Germaniei în Republica Moldova, vicepreședintele CALM și-a exprimat speranța că în termeni restrânși se vor produce schimbările pe care le așteaptă autoritățile publice locale.

Un alt subiect abordat de primarul de Edineț a vizat strategia Uniunii Europene pentru Regiunii Dunării, care reunește 9 țări-membre ale UE și 5 țări din afara UE. „Chiar dacă Republica Moldova face parte din acest grup de țări, este foarte greu să accesăm banii din cadrul programului, mai ales în cazul țărilor care nu sunt membre ale UE. Ne dorim ca o parte din resursele acestei strategii să ajungă în Republica Moldova.”

Totodată, alesul local a vorbit și despre necesitatea de a organiza forumuri de afaceri germane și în alte localități ale Republicii Moldova, nu doar la Chișinău.

INSTINCT DE PRIMAR! DECLARAȚIILE EDIȚIEI!

Alexandru Bujorean,
primarul orașului Leova,
vicepreședinte CALM:

„Am văzut unele îmbunătățiri și trebuie să le menționăm. Una din ele vizează defalcările în proporție de 100% din Fondul Rutier Național către bugetele locale. Chiar dacă asistăm la o creștere a materialelor de construcție, oricum sesizăm o schimbare. Totuși, vorbim despre un instrument financiar defalcat din bugetul central către bugetele locale. Autonomia locală nu a fost întărită, nici procesul de descentralizare și rămânem dependenți de factorul politic. Măine poate veni o altă forță politică și să considere că trebuie să revină la concentrarea resurselor în Fondul Rutier Național.”

Anatol Donțu,
primarul orașului Criuleni:

„Stabilind legătura cu primarii din cadrul CALM am observat că toți avem aceleași probleme, iar soluțiile depind, în mare măsură, de deciziile de la centru. Noi deja am găsit răspunsuri la anumite probleme, preluăm și din experiența colegilor cu mai multă experiență. Totuși, ne-ar fi mult mai ușor dacă autoritățile centrale ar coopera cu noi și ar ține cont de necesitățile comunităților locale. Fiind cu CALM, nu mai este atât de complicat ca atunci când ești singur”.

PRIORITĂȚILE ȘI PROPUNERILE VITALE PENTRU APL AU FOST PREZENTATE CONDUCERII PARLAMENTULUI ȘI MINISTRULUI FINANȚELOR!

Un grup de primari, delegați de Consiliul de Administrare al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), au avut o învedere cu președintele Parlamentului Igor Grosu, ministrul Finanțelor Dumitru Budi-anschi, președintele Comisiei Administrație Publică Larisa Voloh, deputații Petru Frunze, Ersilia Qatrawi etc.

Prevederile programului de guvernare și politica bugetar-fiscală pentru anul 2022 au fost subiectele principale ale discuției. Aleșii locali au scos în evidență necesitatea consolidării capacităților financiare ale autorităților locale și au reiterat importanța descentralizării financiare și fiscale, obiectiv necesar de atins pentru a putea dezvolta comunitățile locale. Depolitizarea tuturor fondurilor gestionate de stat a fost, de asemenea, unul dintre subiectele abordate de primari. Totodată, aleșii locali au vorbit despre necesitatea instituirii unui mecanism de interacțiune instituționalizat dintre CALM/APL și Parlament; CALM/APL și Guvern, astfel încât toa-

te inițiativele ce vizează administrația locală să fie consultate iar, ca rezultat, legile adoptate să îmbunătățească activitatea autorităților locale.

În aceeași ordine de idei, primarii au subliniat faptul că descentralizarea sistemului de salarizare și oferirea posibilității de a decide în privința statelor de personal necesar,

în funcție de mărimea primăriei și specificul localității, va crea premise pentru a atrage specialiști calificați și a opri exodul funcționarilor din primării.

PUNCTELE PE Î: EXPERȚII CALM AU PROPUȘ DE ACȚIUNI AL GUVERNULUI ÎN DOMENIUL

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a participat la consultările publice privind proiectul Planului de Acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022 în domeniul administrației publice și autonomiei locale. Directorul executiv al CALM Viorel Furdui, experții Alexandru Morcov și Viorel Rusu au prezentat mai multe propuneri de îmbunătățire a Planului de Acțiuni, menționând că Congresul Autorităților Locale va expedia Guvernului și un document în acest sens.

Viorel Furdui a declarat că trebuie schimbată esențial abordarea față de rolul administrației publice locale. „Practic toate domeniile de activitate ale Guvernului vizează și administrația publică locală, ceea ce nu regăsim în Planul de Acțiuni sau în programul electoral. Ne dorim ca autonomia locală să se regăsească în majoritatea componentelor planului de acțiuni.” Directorul executiv al CALM a amintit despre consultările organizate de Ministerul de Externe fără ca reprezentanții APL să fie invitați și în acest sens a amintit despre relația pe

domeniul autonomiei locale a Republicii Moldova cu Consiliul Europei, dar și cu mai multe state. „Același lucru l-am observat și în cazul Ministerului de Interne. Știți foarte bine că există discuții privind ordinea publică la nivel local, cum soluționăm problema poliției comunitare sau locale, mai ales că toate capacitățile sistemului nu fac față necesităților din prezent.”

„PRACTIC TOATE DOMENIILE DE ACTIVITATEA ALE GUVERNULUI VIZEAZĂ ȘI ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ, CEEA CE NU REGĂSIM ÎN PLANUL DE ACȚIUNI SAU ÎN PROGRAMUL ELECTORAL. NE DORIM CA AUTONOMIA LOCALĂ SĂ SE REGĂSEASCĂ ÎN MAJORITATEA COMPONENTELOR PLANULUI DE ACȚIUNI.” „PRACTIC TOATE DOMENIILE DE ACTIVITATEA ALE GUVERNULUI VIZEAZĂ ȘI ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ, CEEA CE NU REGĂSIM ÎN PLANUL DE ACȚIUNI SAU ÎN PROGRAMUL ELECTORAL. NE DORIM CA AUTONOMIA LOCALĂ SĂ SE REGĂSEASCĂ ÎN MAJORITATEA COMPONENTELOR PLANULUI DE ACȚIUNI.”

Directorul executiv al CALM a vorbit și despre neconcordanța dintre planul de guvernare și cel de acțiuni. „Mai multe obiective stabilite în planul de guvernare nu se regăsesc în cel de acțiuni. În planul de acțiuni este indicat expres doar despre negocierea celor 2 miliarde de lei destinate dezvoltării comunităților locale. În document însă nu regăsim intenția de a stabili distribuția în bugetele locale a unei anumite cote părți din impozitul pe venitul persoanelor juridice, nici celelalte 50% promise din taxa pentru drumuri etc. Noi credem că programul de guvernare trebuie corelat cu planul de acțiuni al Guvernului și nu avem nevoie de prea mult timp pentru a implementa aceste deziderate.” Directorul executiv a amintit că RM se află sub monitorizarea Consiliului Europei și dacă nu se va ține cont de toate aceste aspecte, la etapa raportării Guvernul va fi pus într-o situație dificilă.

O altă disonanță identificată de CALM vizează obiectivele din planul de acțiuni și propriu-zis acțiunile care trebuie întreprinse. „Primul obiectiv la autonomia locală este de a stabili un mecanism de comunicare/consultare, iar când analizăm acțiunile vedem că este vorba despre elaborarea unui concept privind consolidarea autonomiei locale.

DIRECȚIILE ȘI PROPUNERILE PRIORITARE ALE APL ÎN CONTEXTUL ELABORĂRII PLANULUI DE ACȚIUNI AL GUVERNULUI: CALM CERE RESPECTAREA ANGAJAMENTELOR INTERNAȚIONALE, ELECTORALE ȘI A PROGRAMULUI GUVERNAMENTAL!

Ședința biroului executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) a avut loc la 6 septembrie, la pretura sectorului Centru din orașul Chișinău. Politica bugetar-fiscală pentru anul 2022, propunerile pentru planul de acțiuni al Guvernului și diminuarea transferurilor generale pentru comunitățile locale au fost principalele subiecte abordate în cadrul întrevederii aleșilor locali.

Președintele CALM Tatiana Bădan și-a exprimat speranța că în cel mai scurt timp va fi relansat dialogul instituționalizat cu reprezentanții Guvernului și Parlamentului, astfel încât autoritățile locale să poată elabora bugetele pentru anul viitor în condiții previzibile, iar în politicile statului să se țină cont de interesele comunităților locale.

Directorul executiv al CALM Viorel Furdul a prezentat propunerile la politica fiscală și vamală pentru anul viitor, adunate în cadrul con-

sultărilor cu reprezentanții APL, accentuând necesitatea acordării APL unei cote părți din impozitul pe venitul persoanelor juridice; dublarea sumei direcționate către bugetele locale din taxa pentru drumuri; creșterea cotei de defalcare din impozitul pe venitul persoanelor fizice; necesitatea impozitării filialelor din teritoriu ale companiilor de

asigurări, băncilor, centrelor private de sănătate etc; perfecționarea mecanismului de aplicare a taxelor locale; consolidarea și descentralizarea administrării fiscale la nivel local; excluderea plafonării taxelor locale, etc.

Un alt subiect important a vizat asigurarea libertății reale pentru APL de a-și stabili propria structu-

ră și organigramă, în dependență de mărimea localității și resursele disponibile, ceea ce va reduce din exodul cadrelor și va motiva tinerii specialiști să se angajeze în administrația publică locală.

Consolidarea autonomiei locale patrimoniale, impulsivarea procesului de delimitare a proprietății de stat de cea a UAT; reducerea controlului administrativ, politic și judiciar asupra APL sunt, de asemenea, subiecte care trebuie să se regăsească în politicile statului.

Propunerile la politica fiscală și vamală pentru anul 2022 vor fi expediate Ministerului Finanțelor pentru examinare. În afară de aceasta, s-a decis inițierea organizării unei întrevederi cu membrii Biroului Permanent al Parlamentului. În acest sens, Biroul executiv al CALM a delegat 14 reprezentanți ai APL de la nordul, centru și sudul țării, inclusiv din UTA Găgăuzia, care să reprezinte autoritățile publice locale în cadrul acestor dezbateri.

ÎMBUNĂTĂȚIREA PLANULUI ADMINISTRAȚIEI PUBLICE!

Credem că acestea sunt două lucruri diferite și trebuie separate. Pe de o parte, există mecanismul de comunicare și propunerile noastre sunt de a revitaliza activitatea Comisiei Paritare, a grupurilor de lucru de pe lângă ministere, instituții etc. Inclusiv este necesar de a crea un mecanism de consultare la nivel de Parlament, deoarece apar diverse inițiative care nu sunt consultate și, ca rezultat, unele dintre acestea blochează activitatea APL."

O altă propunere a CALM a vizat necesitatea stabilirii unei corelații dintre Planul de Acțiuni și Foaia de Parcurs semnată de către Republica Moldova și Consiliul Europei în aprilie 2021. „Este nevoie de a menționa expres despre implementarea acestei Foi de Parcurs, în acest plan de acțiuni trebuie să facem trimiteri și la Recomandarea 436 din 2019."

Alte aspecte importante care rezultă din angajamentele asumate de statul nostru pe plan internațional este ajustarea sistemului de salarizare la principiile autonomiei locale și reducerea controlului administrativ. „Trebuie să liberalizăm stările de personal, să oferim posibilitatea existenței în APL a unor salarii competitive. De asemenea, RM este criticată de mai mulți ani pentru presiunea sau controlul administrativ și politic excesiv asupra APL. Există o sumedenie de organe de control, iar zilele acestea în acest sens a mai apărut o inițiativă năstrușnică, se dorește crearea a noi instrumente de a contesta deciziile APL, substituind într-un anumit fel

Cancelaria de Stat care are aceste pârghii", a declarat Viorel Furdul.

Expertul CALM Alexandru Morcov a salutat decizia Guvernului de a include în planul său de acțiuni necesitatea revizuirii cadrului normativ în domeniul delimitării pro-

prietății publice. „Îmi exprim convingerea că odată cu schimbarea conducerii Proprietății Publice va exista o altă atitudine față de delimitarea proprietății publice – o problemă majoră pentru APL."

Totodată, expertul CALM a considerat necesară modificarea hotărârii Guvernului cu privire la registrul patrimoniului public – un act învechit care nu permite stabilirea corectă a situației.

Alexandru Morcov a amintit că delimitarea proprietății publice este o promisiune electorală făcută de actuala guvernare și de Dna Președinte. „Ne dorim ca bunurile proprietate publică ce nu prezintă interese naționale să fie transmise APL, nu în proprietatea cuiva, interesul public trebuie să fie pus în capul mesei."

Expertul CALM Viorel Rusu a fost de părere că reingineria serviciilor publice trebuie să fie examinată mai întâi prin prisma statutului public. „Doar după determinarea locului și rolului serviciului public respectiv putem vorbi de reinginerie care are o conotație tehnică. Atunci când examinăm un serviciu public trebuie să vedem unde el este plasat – la nivel central, local sau este delegat, cum putem să-l optimizăm și doar după aceasta putem vorbi despre digitalizare, automatizare și alte elemente ale acestui proces."

În ceea ce privește patrimoniul, Viorel Rusu a menționat că avem un mare handicap la capitolul bunuri care rămân fără stă-

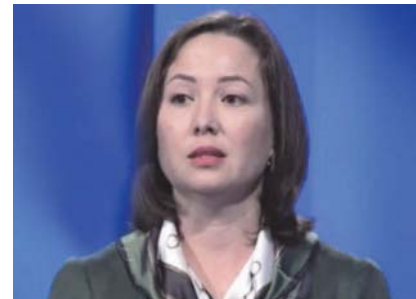
pân și succesiunile. „Trebuie să stabilim un mecanism bine pus la punct și dacă bunul nu prezintă interes statal să acordăm prioritate intereselor comunităților locale."

Directorul executiv al CALM a dat asigurări că instituția pe care o reprezintă este gata să vină în ajutorul guvernării cu propuneri concrete, cu tot ce este necesar pentru a avansa pe calea descentralizării și consolidării autonomiei locale.

INSTINCT DE PRIMAR! DECLARAȚIILE EDIȚIEI!

**Primarul satului
Peresecina, Orhei,
vicepreședintele CALM
Valentina Buzu:**

„Ne dorim foarte mult ca în politica fiscală să se regăsească toate angajamentele pe care și le-a asumat actuala guvernare, ar fi un lucru firesc ca toate competențele care ne sunt delegate să aibă acoperire financiară. Noi nu cerem mai mult decât ceea ce aparține localităților noastre, adică descentralizare financiară prin repartizarea impozitelor, cele ale persoanelor juridice din teritoriu, pe resursele naturale etc. Ne dorim o descentralizare și o autonomie locală desăvârșite, astfel încât peste câțiva ani să putem vorbi și despre rezultatele înregistrate ca urmare a acestor schimbări."

**Maria Galiț,
primarul comunei
Sărata Veche, Fălești,
vicepreședintele CALM:**

„Toate prevederile Foii de parcurs semnate de Guvernul Republicii Moldova și Consiliul Europei trebuie respectate, inclusiv cele privind remunerarea angajaților din APL. Despre aceasta s-a discutat și la sesiunea Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei de la Strasbourg. Ne temem că mâine-poimâine vom rămâne fără angajați. Cu așa volum de lucru oamenii nu mai vor să activeze și pleacă în momentul în care ajung la vârsta pensionării, iar specialiști de o asemenea calitate nu mai găsești în localitățile noastre rurale. Unii afirmă că reducerea numărului de primării ar soluționa problema salarizării, dar înainte de toate trebuie să creăm niște servicii accesibile pentru toți cetățenii. Altfel, reducerea numărului de primării va face ca și mai multe servicii să devină inaccesibile pentru cetățeni. De exemplu, CALM-ul a elaborat un plan foarte bine gândit al reformei administrației publice locale, la care au lucrat și experți ai Consiliului Europei și care prevede, între altele, ca orașele-centre raionale să devină municipii și să renunțăm la consiliile raionale și să facem amalgamarea voluntară a unor primării. Dacă va avea loc descentralizarea financiară vom înțelege care primării pot să-și dezvolte localitățile și care nu. Cred că de aici trebuie să începem reforma."

Copreședintele CORLEAP Constantin COJOCARU: „PARTENERIATUL ESTIC TREBUIE SĂ PREZINTE UN INSTRUMENT IMPORTANT DE DEZVOLTARE A ȚĂRILOR NOASTRE.”

Primarul municipiului Edineț, copreședintele CORLEAP, vicepreședintele CALM, Constantin Cojocaru a ținut un discurs în deschiderea Adunării Generale a Conferinței autorităților locale și regionale pentru țările din Parteneriatul Estic a Comitetului Regiunilor al Uniunii Europene (CORLEAP).

Constantin Cojocaru a scos în evidență mai multe subiecte importante pentru autoritățile locale din țările Parteneriatului Estic. „În contextul pandemiei de COVID-19, multe țări, atât state membre UE, cât și non-UE, s-au orientat către luarea centralizată a deciziilor. Poate că acest lucru este de înțeles din punctul de vedere al necesității unui răspuns rapid. Cu toate acestea, este nevoie urgentă de implicarea autorităților locale în procesul decizional. CORLEAP este una dintre platformele unde vocea autorităților locale și regionale poate și ar trebui să fie auzită la nivel european. De asemenea, pandemia a evidențiat necesitatea de a accelera reformele în administrația locală, inclusiv modernizarea și digitalizarea accelerată a administrațiilor noastre și a serviciilor pentru public. Aceste procese sunt posibile prin prisma descentralizării puterii.”

Copreședintele CORLEAP a subliniat faptul că majoritatea țărilor parcurg o etapă politică dificilă, nu doar cele din regiunea noastră, ci și din multe alte regiuni. „Din păcate, încrederea în procesul politic, în general, inclusiv la nivel global, se prăbușește. Pentru autoritățile locale aceasta este o mare pierdere, deoarece încrederea în noi este subminată indirect. Parteneriatul Estic se află la intersecția diferitelor interese și a proceselor economice și politice globale. Regretăm foarte mult că membrii belaruși nu mai participă la aceste lucrări și sperăm foarte mult că colegii noștri din Belarus ni se vor alătura în viitorul cel mai apropiat.”

În altă ordine de idei, Constantin Cojocaru a salutat cooperarea din ce în ce mai strânsă dintre cele trei țări care au semnat un Acord de Asociere cu UE – Georgia, Moldova și Ucraina. „În același timp, există perspective mult mai mari la acest capitol, inclusiv la nivel local. Propun să ne gândim

la un format mai structurat de consultări între cele trei delegații ale noastre și cei care doresc să ni se alăture, dar și la o abordare mai sistemică a Comitetului Regiunilor în raport cu țările noastre. Copreședinția moldovenească a CORLEAP sub conducerea mea va susține cu bucurie o asemenea inițiativă.”

Revenind la subiectul reuniunii, dezvoltarea durabilă a regiunii noastre, vicepreșe-

locale. „Din păcate, simțim din ce în ce mai mult o schimbare a accentului în domeniul dezvoltării internaționale, de la problemele sistemice care sunt de înțeles pentru toți cetățenii țărilor noastre, cum ar fi, de exemplu, descentralizarea puterii de la stat la oameni, democrație și drepturi, inclusiv democrația locală, reforma administrației publice, consolidarea climatului de afaceri, către domenii

de scumpe și high-tech?” În acest context, Constantin Cojocaru a subliniat că adesea, nu avem suficiente resurse nici măcar pentru cheltuieli curente, nu mai vorbim de investiții. „În ceea ce privește componenta de investiții în cadrul programelor de asistență internațională, aceasta lasă mult de dorit. Din păcate, investițiile în infrastructură sunt încă foarte, foarte puține. Pondere lor în volumul total de asistență este foarte mică. În același timp, investiția este principalul factor de dezvoltare și durabilitate. Nu mai aducem în discuție modernizarea și calitatea serviciilor oferite de sectorul public. În realitate, majoritatea resurselor sunt direcționate către transferul de cunoștințe și asistență tehnică, care nu sunt resimțite de către cetățeni, în condițiile în care lucrurile sistemice rămân neschimbate. Și, în al treilea rând, astfel de priorități nu trezesc o mare înțelegere în rândul oamenilor, ceea ce este foarte trist pentru că în mod clar nu contribuie la promovarea valorilor europene. Mai mult decât atât, din comunicarea cu colegii, dar și din alte surse, cunoaștem că și în țările Uniunii Europene, nu toată lumea percepe la fel aceste priorități. Ce să mai vorbim despre țările noastre? Considerăm că, în primul rând, trebuie să soluționăm problemele sistemice despre care am vorbit mai sus și care vizează democrația, administrația publică, autonomia locală, climatul de afaceri, sunt niște condiții prealabile pentru abordarea cu succes a noilor priorități globale în domeniul climatei, digitalizării și economiei verzi. O simplă realocare a resurselor, inclusiv în cadrul programelor internaționale, mai ales că vorbim despre resurse foarte limitate, oferă puține soluții și nu oferă durabilitate, dacă nu soluționăm problemele sistemice.”

Constantin Cojocaru a sugerat ca aceste probleme să fie discutate mai detaliat în timpul întrevederilor de la CORLEAP și a rugat partenerii din țările Uniunii Europene să prezinte aceste idei la cele mai înalte niveluri de luare a deciziilor din Uniunea Europeană. La rândul său, în calitate de copreședinte CORLEAP, Constantin Cojocaru s-a angajat să prezinte aceste idei în raportul CORLEAP privind dezvoltarea și problemele guvernamentale locale de anul viitor.

dintele CALM a subliniat că acesta este unul esențial. „Consecutivitatea măsurilor și politicilor este cea care dă impulsul dezvoltării. Mă bucur să constat numeroase inițiative noi ale Uniunii Europene în țările Parteneriatului Estic, inclusiv proiecte de investiții, Planul european de investiții externe, programul Primari pentru creștere economică, Convenția primarilor, UE pentru mediu, UE pentru guverne locale etc. Toate acestea reprezintă un început foarte bun și promițător, care ar trebui să continue ținând cont de interesul și necesitățile cetățenilor. Credem că unul dintre obiectivele principale ale programelor de dezvoltare este de a aduce partenerii europeni și practicile europene mai aproape de cetățenii noștri.”

Vorbind despre sustenabilitate, copreședintele CORLEAP a împărtășit din preocuparea sa privind prioritățile în domeniul dezvoltării internaționale pentru țările noastre, în general dar, profitând de prezența Președintelui Republicii Moldova și pentru autoritățile

mai specifice, deși importante, precum clima, digitalizarea, economia verde etc. Este clar că aceste priorități au fost promovate în mediul internațional de către țările dezvoltate economic și reflectă viziunea priorităților lor interne și globale. Cu toate acestea, în acest sens, apar mai multe neclarități din partea țărilor din Parteneriatul Estic. În primul rând, nu este clar cum este posibil să fie soluționate sarcini atât de complexe și costisitoare, cu elemente de sistem încă complet imature – democrație încă subdezvoltată, un sistem subdezvoltat de administrație publică, un climat de afaceri neadecvat etc.

Credem că toate aceste aspecte trebuie abordate în paralel cu prioritățile actuale privind clima, digitalizarea și economia verde. În același timp, vedem foarte puțină atenție din partea partenerilor noștri străini față de aceste zone sistemice și absența unor schimbări semnificative în multe țări. În al doilea rând, așa dori să întreb de unde pot fi identificate resurse pentru domenii atât

EFORTUL IZBIȘTENILOR CARE AU CONTRIBUIT LA CONSTRUCȚIA SEDIULUI

Cele mai bune practici ale autorităților publice locale din Moldova în 2021 au fost premiate, în cadrul unei ceremonii care s-a desfășurat la Chișinău, pe data de 21 decembrie. Printre cei menționați cu un premiu special se numără și primăria Izbiște, r. Criuleni. Efortul acestei administrații și a locuitorilor pentru realizarea proiectului „Fortificarea asistenței medicale primare prin crearea condițiilor de activitate în OMF Izbiște (reconstrucția capitală a edificiului)” au fost recunoscute drept „inițiativă originală” care merită diseminată.

Locuitorii Izbiștei au colectat, în diferite puncte instalate în sat, 147 de mii de lei, depășind cu mult așteptările APL! A fost cea mai sigură dovadă, că oamenii își doresc servicii de calitate și în condiții sigure în domeniul sănătății.

Evenimentul a fost organizat de IDIS „Viitorul”, în cadrul Programului Bunelor Practici ale Autorităților Publice locale, care este implementat cu suportul financiar al Consiliului European, scrie în comunicatul de presă emis de instituție. Scopul Programului Bunelor Practici este de a identifica și disemina experiența și rezultatele remarcabile ale autorităților și instituțiilor publice locale din țară.

Începând cu anul 2019, în s. Izbiște se desfășoară construcția unui sediu nou pentru Oficiul Medicului de Familie. Construcția este finanțată din diferite surse, printre care mijloacele alocate de către Casa Națională de Asigurări Medicale, bugetul local, bugetul raional și donatori străini, care au acordat granturi.

Un efort aparte l-au depus, însă, și cetățenii acestui sat, atât cei rămași acasă, cât și cei plecați, astăzi – parte a diasporei. Implicarea lor în colectarea de bani, cu care să ajute la continuarea construcției, sau mai

OPINII

REDUCEREA NUMĂRULUI PRIMĂRIILOR SĂTEȘTI POATE AVEA UN IMPACT NEGATIV

Mai mulți experți manifestă reticență față de felul în care va fi realizată reforma teritorial-administrativă și cu privire la rezultatele preconizate. „Reforma administrativ-teritorială poate rupe legătura personală între satean și primarul său consătean. Printr-o asemenea reformă, conducătorii vor fi înstrăinați de comunitățile, problemele pe care le gestionează, iar aceasta va avea consecințe de ordin moral, economic, social, ecologic și altele”, a declarat pentru IPN expertul în conflictologie și analiză instituțională, Benedict Ciubotaru.

Expertul a comentat astfel cele trei variante de reformă administrativ-teritorială examinate de un grup de lucru creat de Guvern. Prima presupune reducerea numărului de primării de la 896 la 231 și crearea a cinci unități administrativ-teritoriale. A doua – 154 de primării, iar a treia – doar 93 de primării.

„Dacă vor dispărea primăriile, oamenii vor pierde reprezentarea. În sate oamenii își cunosc personal candidații la alegerile locale. Dacă vor fi lichidate primăriile în satele cu populație redusă, alegerile primarilor se vor asemăna alegerilor parlamentare: este posibil ca alegătorii să fie puși în situația să voteze pentru necunoscuți din satul unde va fi primăria. Acum primarul este accesibil direct sateenilor. 90% din probleme sunt rezolvate direct, adesea fără acte birocratice. Prin optimizarea primăriilor din satele cu populație redusă, se va trece la relația prestator de servicii – client, în care este de așteptat că oamenii din satele atașate primăriei dintr-un sat cu populație mai numeroasă vor fi discriminați. Aceasta va conduce la grăbirea exponențială a procesului de depopulare a satelor, așa cum s-a întâmplat și atunci când au fost optimizate școli și spitale în unele localități rurale”, a menționat Benedict Ciubotaru. În opinia sa, pentru Republica Moldova numărul optim de unități teritorial-administra-

tive (județe) este de 5-7.

Un alt expert, Vitalie Cazacu, doctor în economie, directorul Școlii Doctorale din cadrul Academiei de Administrație Publică, subliniază că reforma administrativ-teritorială este necesară, dar se cer stabilite criterii foarte clare în ceea ce

privește numărul primăriilor din zonele rurale. „Sunt sate cu populație numeroasă. Dacă la primăriile din aceste localități se vor adăuga atribuții suplimentare, privitoare la gestionarea treburilor din alte sate, cu mai puțină populație, unde primăriile vor fi desființate, aceasta ar putea perturba activitatea primăriilor din satele din prima categorie”, a menționat Vitalie Cazacu.

Pe de altă parte, expertul este de părere că în Republica Moldova pot exista trei unități teritorial-administrative și nu cinci, așa cum se propune. „Pentru ușurarea activității Spitalului Republican și a celui de Urgență din Chișinău, în centrul administrativ al regiunii Nord și în cel al regiunii Sud ar trebui să fie create spitale moderne, bine dotate, ca să nu fie nevoie ca pacienții din Briceni sau Cahul să fie transportați la Chișinău”, a menționat Vitalie Cazacu.

Instituții performante ar trebui să fie formate în toate domeniile în centrele administrative ale regiunilor Nord și Sud, la fel ca cele din Chișinău.

În cadrul unei emisiuni TV, președintele Parlamentului, Igor Grosu, a afirmat că reforma administrativ-teritorială va fi realizată înainte de următoarele alegeri locale generale, respectiv această problemă urmează să fie inclusă în agenda Guvernului în anul 2022. În opinia lui Igor Grosu, dacă până în 2023, când expiră mandatele actualilor aleși locali, nu va fi redus numărul primăriilor din Moldova, atunci reforma nu va putea fi realizată până în 2027, când vor expira următoarele mandate ale aleșilor locali.

INSTINCT DE PRIMAR! DECLARAȚIILE EDIȚIEI!

Tudor Belibou,
contabil șef la primăria
din Râspopeni, Șoldănești,
vicepreședintele Rețelei
Contabililor din cadrul
CALM:

„Astăzi un șef de grădiniță are un salariu mai mare decât al primarului. Un ales local are foarte multe atribuții și nu ar putea face prea multe fără un contabil. Primarul trebuie să primească un salariu decent, iar contabilul să aibă un venit cu 10% mai mic decât a alesului local. Dacă se dorește ca primăriile să contribuie la dezvoltarea localităților, atunci statul trebuie să aibă grijă de funcționarii din APL de nivelul I. Și contabilii sunt covorașul de la ușă de care îți ștergi încălțămintea. Nu vor veni specialiști în APL până Ministerul Finanțelor nu își va da seama de responsabilitatea noastră. Orice inspecție financiară verifică în primul rând lucrul contabilului și în funcție de cum activează acesta, așa este apreciat primarul, dar și ceilalți funcționari din primărie. Schimbările trebuie să înceapă cu propuneri din teritoriu, pentru că cel mai bine știu cei de la nivel local ce trebuie de făcut.”

**Coordonatorul
de programe CALM,
Alexandru Morcov:**

„Noi înțelegem perfect situația în care s-a pomenit actuala guvernare. Timpul este limitat pentru realizarea mai multor obiective, dar nu mai putem aștepta reformele. Degrabă în administrația publică locală nu vom avea pe cine angaja deoarece funcția publică din cadrul administrației publice locale nu este deloc atractivă. Și nu contează mărimea unităților administrative teritoriale, este vorba despre cadrul foarte limitativ în ceea ce privește stările de personal și politicile proprii ale autorităților publice locale. În toți acești ani statul sub nicio formă nu și-a arătat deschiderea pentru procesul de descentralizare. Dimpotrivă, s-au centralizat mai multe lucruri, iar autoritățile publice locale și primarii au fost transformați în niște cerșetori.”

MEDICILOR DE FAMILIE A ADUS SATULUI UN PREMIU SPECIAL

precis, la transformarea unei clădiri vechi într-un centru medical modern, a însemnat o bună practică, în opinia celor care au acordat premiul. În vara anului 2020, autoritățile s-au adresat și izbiștenilor de rând, cu apelul să contribuie cu cât pot la reparații, și oamenii, de acasă și de pretutindeni, au adunat peste 90 de mii de lei și cca 3800 de euro.

Ion Plămădeală, primarul s. Izbiște, zice că atât premiul, cât și activitatea până a fi el primit este o dovadă a bunei implicări a cetățenilor. Dacă ar fi să recomande aplicarea acestei practici de implicare și altor comunități, Ion Plămădeală spune că reușita vine din faptul că scopul propus de autorități trebuie să corespundă necesităților cetățenilor.

„Aici a coincis dorința autorităților de a construi un oficiu și dorința cetățenilor de a beneficia de servicii de calitate. Ca prim pas, am făcut un sondaj în care oamenii au spus că prioritar pentru sat este un oficiu medical, și am urmat celelalte: proiectare, căutare

de finanțatori, construcție. Am făcut ulterior trimitere la sondaj, când am argumentat finanțatorilor, dar și oamenii s-au mobilizat neașteptat de bine, când li s-a propus să contribuie. Noi ne așteptam la vreo 35 de mii de lei, dar consătenii au adunat tocmai 147 de mii! Premiul special acordat de IDIS primăriei Izbiște a fost calificat ca ceva special în susținerea medicilor, probabil legat și de situația pandemică. Cu toate că premiul nu are și un suport financiar, acesta are o valoare morală și pondere pentru participare la alte proiecte” – a spus Ion Plămădeală.

Primarul a mai adăugat, că Oficiul Medicilor de Familie este gata, cu excepția mobilierului. Pentru fabricarea și instalarea lui mai e nevoie de o lună de zile, iar în a treia decadă a lunii ianuarie echipa de medici și asistente va putea trece în casă nouă.

Primăria Izbiște a mai fost desemnată, în anul 2016, cu locul I la practici bune în domeniul eficienței energetice.

O INIȚIATIVĂ LEGISLATIVĂ CREEAZĂ PREMISE PENTRU A BLOCA ACTIVITATEA APL ȘI A PURTA PRIMARIII PRIN INSTANȚELE DE JUDECATĂ

O inițiativă legislativă a trezit îngrijorarea primarilor deoarece, în cazul în care aceasta va deveni lege, va complica și chiar bloca activitatea autorităților locale, iar controlul asupra APL va deveni și mai excesiv. Autorii inițiativei își propun să permită consilierilor locali și asociațiilor obștești să conteste în instanță deciziile Consiliilor locale sau ale primarilor, considerând că astfel societatea civilă va deveni participant activ la procesul de luare a deciziilor. Aleșii locali însă atrag atenția asupra faptului că în situația unui control administrativ și așa extrem de mare asupra APL din Republica Moldova, când capacitățile instituționale ale APL (finanțe, personal, asistență juridică etc.) sunt extrem de limitate, când Guvernarea încă nu a venit cu nici o măsură de descentralizare și consolidare a autonomiei locale (cum a fost promis), o astfel de inițiativă riscă să fie transformată în un instrument suplimentar de control politic și/sau din partea unor grupuri de interese, asupra autorităților locale. Mai mult ca atât – această inițiativă în forma prezentată, poate compromite activitatea APL oferind celor rău-intenționați (politic sau din interese meschine) un instrument foarte efektiv de a-i purta pe primari la nesfârșit prin instanțe.

În acest sens, reprezentanți ai Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) au avut o întrevedere cu autorii proiectului, în încercarea de a-i convinge pe deputați să renunțe la această idee.

Viorel Furdui:

„Această inițiativă va afecta în primul rând primarii activi care înregistrează rezultate, iar în consecință vor suferi cetățenii și colectivitățile locale, din cauza blocării proiectelor de dezvoltare”

Directorul executiv al CALM Viorel Furdui a declarat că această inițiativă este una pripită, neconsultată în modul corespunzător cu APL și neevaluată sub aspectul impactului pe care-l poate avea asupra activității tuturor APL. „Ea contravine recomandărilor Consiliului Europei din ultima perioadă ce vizează presiunea și controlul excesiv la care sunt supuse autoritățile locale din Republica Moldova. Viorel Furdui a amintit că guvernarea

actuală și-a asumat angajamentul de a consolida autonomia locală și descentralizarea dar, cel puțin deocamdată, faptele reale se lasă așteptate, iar unele acțiuni de acest gen chiar generează. „Această inițiativă va reduce din entuziasmul de la nivel local și va afecta, în primul rând, primarii care înregistrează rezultate. Autonomia locală va fi limitată și mai mult, iar consecințele pentru locuitori vor fi dezastruoase.”

Nina Cereteu:

„Sunt foarte mulți oameni care nu au cu ce se ocupa și contestă orice, iar nouă nici acum nu are cine să ne apere drepturile în instanțe”

Primarul orașului Drochia, vicepreședintele CALM, Nina Cereteu crede că o eventuală asemenea lege se va transforma într-o catastrofă pentru activitatea primăriilor. „Angajații din APL vor fi nevoiți să meargă prin instanțe și să apere poziția primăriei. Noi și așa avem o lipsă acută de cadre, noi și acum primim foarte multe cereri în care ni se solicită să oferim acces la informație, dar nu avem persoane care ar putea să le furnizeze. În cazul în care va fi oferit dreptul fiecăruia de a putea contesta deciziile autorității publice locale, nu vom mai putea face și altceva decât să mergem prin instanțe.”

Nina Cereteu crede că în cazul în care inițiatorii acestei inițiative legislative ar fi activat în cadrul APL și ar fi văzut volumul de muncă al specialiștilor din primării și salariile mizere care există, ar fi înțeles că o împovărare și mai mare a acestora este o adevărată răzbunare. „Să nu uităm că sunt foarte mulți oameni care nu au cu ce se ocupa și contestă orice, iar nouă nici acum nu are cine să ne apere drepturile în instanțe.”

Valentina Buzu:

„În Consiliile locale se regăsesc contracandidații primarilor aleși care vor bloca activitatea actualilor edili”

Primarul de Peresecina, Orhei, vicepreședintele CALM Valentina Buzu regretă că deputații nu au conștientizat cât de mult vor afecta activitatea autorităților publice locale modificările propuse la Legea 436 cu privire la Administrația Publică Locală. „Se propune ca orice consilier sau oengist să poată contesta deciziile Consiliului sau dispozițiile normative ale primarului. Să cunoaște despre „calitatea” multor consilieri și oengisti și pun la îndoială buna credință a multor dintre acești subiecți. În Consiliile locale de foarte multe ori se regăsesc contracandidații primarilor aleși, sunt și foști primari care, din frustrare sau din alte motive, nu vor dori ca actualii edili să înregistreze rezultate. Toate

acest subiect. Au o majoritate confortabilă și mă tem că vor avea și câștig de cauză.”

Ludmila Malai:

„Mulți dintre primari vor pierde procesele chiar dacă vor avea dreptate”

Expertul juridic din cadrul CALM Ludmila Malai afirmă că intenția ca atare nu este rea, dar statul nostru nu este pregătit pentru a face față unor asemenea provocări. „De regulă, primarii reprezintă Consiliul în instanța de judecată și, în majoritatea cazurilor, aceștia nu sunt juriști de specialitate. Respectiv, mulți dintre ei nu cunosc procedurile judiciare, nici cum derulează procesul și astfel ar

aceste încercări vor bloca procesul de dezvoltare a comunităților.”

Valentina Buzu spune că deși autorii inițiativei au declarat că vor fi contestate deciziile doar sub aspectul legalității adoptării acestora, în realitate acestea vor fi examinate și sub aspectul oportunității, o prerogativă a autorităților publice locale.

„Sunt convinsă că ne va fi blocată activitatea imediat după adoptarea acestor modificări. Avem foarte mulți consilieri care au interese și atunci când vom aproba taxele locale, de exemplu, vor contesta decizia Consiliului local, în încercarea de a stabili taxe mai mici, ceea ce va fi în avantajul lor și în dezavantajul comunităților locale. Modificările propuse nu sunt pentru interesul general al autorităților locale de nivelul întâi, nicidecum pentru primăriile de sate și comune.”

Andrei Covali:

„De culoarea politică pe care o reprezintă primarul și majoritatea din Consiliu va depinde cât de multe sau puține decizii vor fi contestate în judecată”

Primarul de Nimoreni, Ialoveni, președintele asociației teritoriale a CALM din acest raion, Andrei Covali crede că această inițiativă a apărut ca rezultatul unei frustrări a autorului care, activând anterior în Consiliul Municipal Chișinău, vrea să-l pună la punct pe actualul primar general al capitalei. „În primul rând va afecta activitatea primăriilor mici și mijlocii. Consiliile locale sunt puteri deliberative, primarul reprezintă puterea executivă și de culoarea politică pe care o reprezintă primarul sau majoritatea din Consiliu va depinde cât de multe sau puține decizii vor fi contestate în judecată.”

Primarul de Nimoreni a constatat că autorii acestei inițiative nu vor să facă niciun pas înapoi, deși par dispuși să identifice unele modalități de îmbunătățire a prevederilor. „Urmează să vedem care va fi poziția Comisiei Administrației Publice din Parlament la

putea pierde procesele chiar dacă vor avea dreptate. În judecătoriile din Republica Moldova se atestă o insuficiență acută de judecători, consilieri, asistenți ai judecătorilor etc. Totodată, în majoritatea cazurilor, primăriile nu au măcar un jurist angajat.”

Pe de altă parte, Ludmila Malai atrage atenția că instanțele noastre de judecată au deja foarte multe cauze pe rol, examinarea cărora durează în timp. „Mă întreb, de exemplu, dacă ne vom judeca un an sau doi pentru o decizie a unui Consiliu local și se va dovedi că aceasta a fost legală, cine va plăti taxele neîncasate, venitul ratat și prejudiciul pentru toată această perioadă în care decizia nu a putut fi executată pentru că a fost contestată și suspendată? Ne vom pomeni cu bugete pe care nu le vom putea executa, cu proiecte pe care nu le vom putea implementa, cu bani pe care nu îi vom putea valorifica sau cu bugete deficitare. În esență, vom favoriza interesele unor consilieri rău-intenționați sau vom permite să fie blocate unele acțiuni ale autorităților locale care nu convin anumitor persoane.”

Menționăm că la ora actuală absolut toate actele adoptate de consiliile locale sau de primar sunt verificate sub aspectul legalității de către Cancelaria de Stat, care este în drept să le conteste. De asemenea, se pot autosesiza Procuratura, MAI, CNA.

În afară de aceasta, activitatea primăriilor este frecvent verificată de Curtea de Conturi, Inspekția financiară, Inspekția ecologică, Inspekția în construcții, diverse agenții etc.

MAI MULTE CENTRE CE PRESTEAZĂ SERVICII SOCIALE PERSOANELOR SOCIAL-VULNERABILE RISCĂ SĂ FIE ÎNCHISE! GUVERNUL NU POATE ȘI NU TREBUIE SĂ RENUNȚE LA RESPONSABILITĂȚILE SALE ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI SOCIALE!

Congresul Autorităților Locale din Moldova a recepționat mai multe adresări din partea autorităților administrației publice locale de nivelul întâi din țară în legătură cu modul de finanțare a serviciilor sociale. Unele adresări în această privință au parvenit în anul 2020, cele mai multe însă au început a fi trimise în anul 2021.

Problemele au apărut din cauza situației financiare precare în care s-au pomenit mai multe Centre din țară, care prestează servicii sociale persoanelor aflate în situație de dificultate, cum ar fi copii cu dizabilități și din familii social-vulnerabile, adulți cu dizabilități și persoane vârstnice, incapacitatea APL I de a finanța în deplină măsură aceste Centre și lipsa susținerii din partea APL II și APC. Evidențiem că aceste Centre au fost deschise de către APL I, cu susținerea financiară a donatorilor, la recomandarea APC.

Autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi au expediat nenumărate demersuri în adresa Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, precum și Ministerului Finanțelor, solicitarea fiind de a contribui la finanțarea serviciilor sociale, prin acoperirea din bugetul de stat a unei părți din cheltuielile Centrelor ce prestează servicii sociale, astfel ca acestea să nu fie lichidate, însă unele au primit refuz, iar altele nu au primit niciun răspuns.

Unul din argumentele refuzului APC de a susține APL I în ceea ce privește finanțarea serviciilor sociale se referă la faptul că aceasta este o competență a autorităților administrației publice locale, care trebuie finanțată din bugetul unității administrativ-teritoriale.

În luna februarie a anului curent, Congresul Autorităților Locale din Moldova a expediat Prim-ministrului Republicii Moldova, Ministerului Finanțelor și Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale o Adresare referitor la modul de finanțare a serviciilor sociale și necesitatea identificării resurselor financiare pentru a susține Centrele ce prestează servicii sociale persoanelor social-vulnerabile, create de APL I, care se află în dificultate financiară, în care au fost expuse următoarele constatări:

- protecția socială este unul din domeniile de competență a Guvernului;
- prestarea și finanțarea serviciilor sociale este o competență a APC (Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale) și APL II (structurile teritoriale de asistență socială);
- APL I contribuie la dezvoltarea și prestarea serviciilor sociale;
- APC și APL II au prevăzute printre atribuțiile sale susținerea APL I în activitatea de prestare a serviciilor sociale.

Observăm că APL I își aduce contribuția la realizarea competențelor APC și APL II, preluând o serie din atribuțiile acestora privind prestarea serviciilor sociale, încercând să ofere condiții sociale minime de viață, susținânduși stimulând familia, protejând copiii, bătrânii și persoanele cu dizabilități, promovând solidaritatea socială și responsabilitatea umană.

Crearea unor Cantine sociale, Centre de zi și plasament de către APL I prezintă un suport viabil al persoanelor aflate în situație de dificultate din partea comunității, astfel ca aceștia să nu se simtă excluși, dar și o alternativă mai puțin costisitoare decât plasarea în instituții rezidențiale.

În condiții de criză, Guvernul nu poate și nu trebuie să renunțe la responsabilitățile sale în domeniul protecției sociale, iar în condiții de pandemie, autonomie locală și descentralizare limitată, sprijinul APL I din partea APC este imperios necesar.

Accentuăm că implicarea APL I în prestarea serviciilor sociale nu se face din obligație, ci din necesitatea de a oferi un suport elementar persoanelor social-vulnerabile, în condițiile în care Guvernul lasă astăzi în sarcina comunităților multe dintre problemele membrilor dez-

avantajați sau discriminați în cursa pentru o viață mai bună, devenită tot mai dură în condiții de recesiune și de incertitudine în configurația viitoare a societății.

În luna martie a anului curent, Congresul Autorităților Locale din Moldova a recepționat răspunsul Ministerului Finanțelor, în care se menționează că: „deja sunt preluate la finanțare prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat unele prestații și servicii sociale și că se va crea un precedent periculos, cu impact asupra bugetului de stat, dacă serviciile sociale create de APL I vor fi preluate la finanțare de la bugetul de stat.”

Drept urmare a răspunsului Ministerului Finanțelor la Adresarea CALM referitor la modul de finanțare a serviciilor sociale și identificarea resurselor financiare pentru a susține persoanele aflate în situație de dificultate, în condițiile în care veniturile bugetelor locale, în special a satelor (comunelor), în majoritatea cazurilor sunt suficiente numai pentru acoperirea cheltuielilor de întreținere și personal, identificarea și planificarea surselor financiare pentru realizarea întregului spectru de atribuții, inclusiv în ceea ce privește prestarea serviciilor sociale, nu este posibilă, tot în luna martie a

anului curent, Congresul Autorităților Locale din Moldova a expediat Prim-ministrului Republicii Moldova, Ministerului Finanțelor și Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, o altă Adresare cu solicitarea creării unui grup de lucru în vederea identificării mijloacelor de finanțare a serviciilor sociale create de APL I, care riscă să-și înceteze activitatea.

Prin Ordinul nr. 560 din 15 iunie 2021 a Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a fost instituit Grupul de lucru intersectorial privind identificarea mecanismului de sustenabilitate a finanțării serviciilor sociale, în număr de 12 persoane, reprezentanți ai Ministerului Finanțelor, Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Agenției Naționale de Asistență Socială, Cămarilor de Stat și Congresului Autorităților Locale din Moldova, care își propunea:

1. să analizeze situația privind finanțarea serviciilor sociale create de autoritățile administrației publice locale;
2. să elaboreze propuneri pentru asigurarea sustenabilității finanțării serviciilor sociale;
3. să conlucreze în procesul de consultare publică și avizare a proiectului actului normativ; convocându-se în ședințe de lucru la necesitate.

În cadrul primei ședințe a Grupului de lucru care s-a desfășurat la data 22 iunie 2021, în incinta MSMPs, s-a decis cartografierea Centrelor ce prestează servicii sociale persoanelor social-vulnerabile, create de APL I, astfel ca să fie identificate problemele, inclusiv cele financiare cu care se confruntă aceste centre, precum și soluțiile disponibile.

În legătură cu necesitatea cartografiării Centrelor ce prestează servicii sociale persoanelor social-vulnerabile create de APL I, CALM a solicitat membrilor săi informații cu privire la situația financiară a unor astfel de centre (15 Centre au trimis informații, altele nu au

avut încredere în disponibilitatea APC de a se implica).

În urma recepționării informației solicitate, respectiv cartografierea Centrelor ce prestează servicii sociale persoanelor social-vulnerabile, create de APL I, constatării curențelor, inclusiv celor financiare, CALM a solicitat convocarea urgentă a Grupului de lucru intersectorial în vederea identificării mecanismelor și instrumentelor de cofinanțare a acestora, astfel ca acestea să fie funcționale de la 1 ianuarie 2022.

La 12 noiembrie 2021 a avut loc ședința Grupului de lucru intersectorial privind identificarea mecanismului de sustenabilitate a finanțării serviciilor sociale, instituit prin Ordinul nr. 560 din 15 iunie 2021 Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. În cadrul ședinței au participat reprezentanții Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Agenției Naționale Asistență Socială, Ministerului Finanțelor, Cămarilor de stat și Congresului Autorităților Locale din Moldova.

În cadrul ședinței reprezentanții Ministerului Finanțelor au menționat că nu au fost identificate posibilități de restabilire în bugetul de stat a fondului de compensare pentru Centrele ce prestează servicii sociale, create de APL I, aflate în dificultate financiară din mai multe considerente:

- finanțarea serviciilor sociale este o competență a autorităților administrației publice locale care trebuie acoperită din bugetul unității administrativ-teritoriale;
- nu există cooperare suficientă între APL II și APL I, în condițiile în care prestarea și finanțarea serviciilor sociale este o competență a APC (Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale) și APL II (structurile teritoriale de asistență socială);
- primăriile au mijloace financiare suficiente, dar nu consideră prioritară finanțarea Centrelor ce prestează servicii sociale, aflate în dificultate financiară (opinia noului Ministru al Finanțelor), cu toate că planificarea mijloacelor financiare și elaborarea bugetelor locale se face în conformitate cu Circularea MF și în coordonare cu Direcțiile finanțe raionale;
- demersurile CALM și inițiativa de creare a Grupului de lucru intersectorial privind identificarea mecanismului de sustenabilitate a finanțării serviciilor sociale este un capriciu al CALM, iar în realitate nu există probleme.

DIN DISCUȚIILE ÎN CADRUL ȘEDINȚEI DIN 12 NOIEMBRIE 2021 S-A CREAT IMPRESIA CĂ:

- APL I, APL II și APC coexistă în lumi paralele, care nu se intersectează;
- Problemele existente în APL I nu sunt o preocupare a APC, iar soluționarea acestora este strict de competența primarilor;
- Primarii sunt cei ce comit abuzuri în exercițiul funcției, în condițiile în care de rând cu biserica, primarii se bucură de cea mai mare încredere a cetățenilor;
- Fiind cunoscută autonomia locală limitată și lipsa descentralizării financiare a APL I, se pretinde că primarilor nu le pasă de persoanele social-vulnerabile din comunitate, nu se dorește alocarea mijloacelor financiare pentru servicii sociale și nu se dorește cooperarea intercomunitară în ceea ce privește prestarea serviciilor sociale;
- Acțiunile APC (Ministerului Finanțelor și Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale) începând cu luna februarie 2021 și până în noiembrie 2021 au avut drept scop tergiversarea identificării unor soluții viabile și crearea unei impresii false că vor fi identificate mecanisme și instrumente de cofinanțare a Centrelor ce prestează servicii sociale, create de APL I și care se află în dificultate financiară, astfel ca să nu se mai reușească în anul 2021 planificarea și aprobarea în bugetul de stat pentru anul 2022 a surselor necesare în acest scop.

INSTINCT DE PRIMAR! DECLARAȚIILE EDIȚIEI!

Expertul CALM Viorel Rusu:

„Este nevoie de a majora finanțarea pentru proiectele și programele implementate cu susținerea Fondului național pentru dezvoltare regională. Trebuie să identificăm niște mecanisme transparente și eficiente de acordare a resurselor din acest Fond. Nu o singură dată am vorbit despre necesitatea asigurării transparenței în acest proces de distribuire a resurselor. Totodată, este necesar de a revizui mecanismele de evaluare a dosarelor, ca să eliminăm suspiciunile și incertitudinea unor participanți care pierd din entuziasmul de a mai aplica la asemenea proiecte.”

Expertul CALM Alexandru Osadci:

„Pentru dezvoltarea internațională este nevoie de a acorda o atenție mult mai mare priorităților țării în curs de dezvoltare și de a spori suportul pentru principalii actori ai dezvoltării – guvernele locale și societatea civilă. Dacă vorbim despre multilateralismul instituțional, observăm în mod constant o acordare de prioritate pentru guvernele centrale și o atenție destul de scăzută principalilor actori ai dezvoltării – guvernele locale și societatea civilă. O atenție excesivă pentru guvernele centrale generează adesea dezastru în domeniul dezvoltării, un exemplu explicit în acest sens fiind Afganistanul. Chiar dacă sunt și anumite schimbări în câteva țări, acestea sunt mult prea neînsemnate și mult prea lente ca să răspundă necesităților și provocărilor globale.”

Expertul CALM Cătălina Scoreșcu:

„Angajații din administrația publică locală sunt printre cei mai prost remunerați bugetari și explică de ce schimbări este nevoie în legislație pentru a motiva cât de cât acești funcționari ai statului. În anul 2018, înainte de a fi aprobată Legea 270 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, CALM a înaintat mai multe obiecții și propuneri scopul cărora era de a îmbunătăți situația din domeniul salarizării APL dar nu am fost auziți. În rezultat, obiectivul de a asigura condiții echitabile de salarizare nu a fost atins și noul sistem de remunerare s-a dovedit a fi inechitabil și discriminatoriu. Noi înțelegem că e destul de complicat să intervii într-o asemenea Lege amplă și din acest motiv am propus o normă care prevede ca valorile și elementele sistemului de salarizare existente în Lege să constituie un standard minim garantat de stat, iar autoritățile APL, din contul veniturilor proprii, să poată să stabilească sporuri, premii și ajutoare materiale.”

Directorul executiv al CALM Viorel Furdui: „APL TREBUIE SĂ I SE OFERE POSIBILITATEA SĂ-ȘI MOTIVEZE ANGAJAȚII DIN VENITURILE PROPRII”

Situația în domeniul cadrelor din APL, dar și APC este extraordinar de gravă. Am văzut că și la nivel central se caută specialiști și ei nu prea vor să vină, chiar doamna prim-ministru a menționat acest lucru. La nivelul administrației publice locale lucrurile sunt și mai complicate. Acești specialiști au o sumedenie de obligații care nu sunt acoperite financiar, foarte des cei din APL lucrează peste program. Este un cerc vicios deoarece noi, ca și cetățeni, vrem să beneficiem de servicii calitative, iar în calitate de aleși locali dorim să avem specialiști buni care să ne ajute să realizăm mandatul nostru, doar că sistemul e astfel construit că deși avem venituri proprii, nu avem posibilitate să le utilizăm pentru a remunera sau, pentru început, măcar să păstrăm specialiștii care sunt. Există o fluctuație foarte mare de cadre, iar prioritatea noastră ar trebuie să fie nu doar să aducem specialiști, dar și să-i păstrăm pe cei care sunt. Avem un deficit enorm de contabili, ingineri cadastrali, specialiști pe probleme funciare etc, sunt cei de la care se așteaptă rezultate. Un alt moment important este că această lipsă de

cadre nu depinde de mărimea localității, indiferent dacă vorbim de municipiul Chișinău sau de cel mai mic sat, peste tot e la fel, este o problemă de sistem care nu permite administrației locale să se dezvolte firesc. Noi credem că la această etapă, dacă din partea Guvernului sau administrației centrale nu vin soluții în acest sens, trebuie să ni se ofere nouă libertatea în ceea ce înseamnă politica de cadre.

**PREȘEDINTA COMISIEI
ADMINISTRAȚIE PUBLICE
LARISA VOLOH:**

**„NE DORIM O DISTRIBUIRE
CORECTĂ A IMPOZITELOR
PENTRU A CONTRIBUI
LA SPORIREA
CAPACITĂȚILOR APL”**

Dorința noastră este de a finaliza o reformă a administrației publice care să vizeze, în primul rând, autonomia financiară, capacitatea fiscală și procesul de descentralizare. Astfel ne vom debarasa

de această dependență financiară a autorităților publice locale de cele centrale. În acest context urmează să soluționăm niște probleme foarte importante privind diversificarea competențelor pentru nivelul I, nivelul II și cel central. Nu ne dorim să fie delegate competențe fără acoperire financiară, în lege este stipulat că acestea nu pot fi realizate în deplină măsură dacă nu au acoperire financiară. Trebuie să creștem veniturile proprii și capacitatea financiară a APL, astfel încât puterea locală să-și poată soluționa problemele în funcție de necesitățile pe care acestea le au și de valorificarea eficientă a banilor care vin din partea contribuabililor. Oamenii trebuie să vadă că la nivel

local autoritatea este capabilă să presteze serviciile de care ei au nevoie, dar și problemele stringente pentru acea comunitate. În același timp, este nevoie de gestionarea corectă a resurselor de la nivel local, mă refer atât la patrimoniu, cât și la cele subterane, silvice, fondul apelor etc, care vor aduce plus valoare la bugetele locale. O gestionare și o redistribuire corectă a acestor impozite și taxe ar contribui la sporirea capacităților autorităților publice locale.

**VICEPREȘEDINTELE CALM,
PRIMARUL ORAȘULUI LEOVA,
ALEXANDRU BUJOREAN:**

**„SCHIMBAREA NU SE FACE
DOAR CU BUNELE INTENȚII”**

Schimbarea nu se face doar cu bunele intenții. Există un angajament asumat de mai mulți concurenți electorali în raport cu CALM-ul. Evident că așteptările noastre sunt de la forța politică ce a acces la guvernare și în cazul dat există o posibilitate mult mai rapidă de a produce aceste schimbări deoarece vorbim despre o singură formațiune politică, de o guvernare care poate să și le asume și care vor fi în beneficiu direct al cetățeanului. Ele vor fi resimțite și apreciate prin prisma schimbărilor care vor fi făcute la nivel local.

CALM A AVUT O ÎNTREVEDERE CU MINISTRUL FINANTELOR DUMITRU BUDIANȘCHI

La 18 noiembrie, CALM a avut o întrevedere cu conducerea Ministerului Finanțelor. În cadrul evenimentului a fost abordat tot spectrul de probleme care s-a acumulat în cele 100 de zile de activitate a noii guvernări.

Deficiențele în comunicare și consultare, lipsa avansării pe domeniul descentralizării financiare în politica fiscală, necesitatea oferirii posibilității APL de a utiliza taxa pe drumuri ca și contribuție în cazul unor proiecte mai mari, distribuirea impozitului pe venitul persoanelor juridice și a celui funciar, impozitarea filialelor/activităților economice în teritoriu au fost unele dintre subiecte abordate de reprezentanții CALM.

Un subiect distinct a vizat salarizarea în domeniul administrației publice locale. În acest sens a fost prezentată inițiativa CALM de a permite APL o flexibilitate mai mare în gestionarea veniturilor proprii (fără a afecta bugetul de stat), obiectivul fiind de a menține/aduce specialiști în APL, până la revizuirea Legii 270 ce va avea loc în 2022.

Directorul executiv al CALM Viorel Furdui a explicat că situația în APL la capitolul salarizării este foarte tensionată. „Am atras atenția asupra faptului că sistemul actual de

salarizare este neconstituțional și contravine autonomiei locale. Dacă la moment Guvernul nu poate produce schimbările pe care le așteaptă funcționarii din APL în domeniul salarizării, atunci soluția temporară ar fi motivarea acestora din veniturile proprii ale primăriilor.”

Potrivit Ministerului Finanțelor, în perioada imediat următoare vor avea loc consultări ce vor viza modificarea Legii 270 privind sistemul unic de salarizare și se va ține cont ca principiile autonomiei locale, organizatorice, funcționale și financiare să se regăsească în această lege și să ofere APL o mai

mare libertate la acest capitol.

În altă ordine de idei, CALM a constatat că din cauza lipsei dialogului instituționalizat și permanent, în procesul de elaborare a planului de acțiuni al Guvernului și a politicii fiscale au apărut mai multe inexactități, dar și o lipsă de înțelegere a unor probleme/aspecte importante, deși CALM a venit cu soluții pe mai multe domenii în vederea diminuării efectelor negative și a tensiunii din APL.

Reprezentanții Ministerului Finanțelor au explicat că nu s-a reușit stabilirea unui dialog permanent cu APL din cauza crizei pandemice, economice și, mai ales, celei

energetice. Chiar și în aceste condiții, potrivit autorităților centrale, s-a decis alocarea APL celorlalte 50% din taxa pentru folosirea drumurilor (ceea ce constituie circa 410 milioane de lei). În afară de aceasta, începând cu anul 2022 va deveni funcțional Fondul de Dezvoltare Regională și Locală, în cadrul căruia vor fi prevăzute circa 400 milioane de lei pentru APL de nivelul I. De asemenea, va rămâne Fondul de dezvoltare rurală (din cadrul AIPA) cu destinație pentru infrastructura economică. Alte câte circa 200 milioane de lei vor fi prevăzute pentru proiecte regionale, dar și de apă/canalizare.

CALM a atras atenția că aceste inițiative sunt salutare, însă nu vor contribui la consolidarea autonomiei locale reale. „Ele oferă o mai mare posibilitate APL de a aplica la proiecte, dar nu creează premise pentru creșterea bazei fiscale locale și a volumului de resurse pe care APL ar putea să le folosească liber, în funcție de priorități. Anume sub acest aspect, politica fiscală în varianta de proiect nu conține măsuri și instrumente ce ar permite consolidarea bazei fiscale locale”, a menționat directorul executiv al CALM.

Reprezentanții Ministerului Finanțelor au dat asigurări că în următoarele zile vor avea loc consultări privind salarizarea în APL, distribuirea impozitului pe venitul persoanelor juridice și cel al persoanelor fizice virat la locul de trai etc. În acest sens, la propunerea CALM s-a decis reactivarea grupului de lucru CALM-Ministerul Finanțelor.

Nicolae DANDIȘ: „ESTE NEVOIE DE UN PARTENERIAT ÎNTRE APL ȘI APC, MAI MULTĂ ÎNȚELEPCIUNE ȘI SOLIDARITATE”

Primarul municipiului Cahul, vicepreședintele CALM, Nicolae Dandiș, a explicat în cadrul unei emisiuni la postul public de televiziune care sunt cauzele care contribuie la stagnarea dezvoltării comunităților locale. „Problemele din administrația publică locală nu au fost auzite foarte mult pe care le gestionează APC, dar și APL și identificarea corectă a priorităților și a resurselor pe care le avem pentru a obține rezultate pe dimensiunea strategică sunt alți factori importanți ce au îngreunat procesul de dezvoltare. Regretăm că atâția ani nu s-a înțeles că primarii sunt cei care cunosc cel mai bine realitățile din teritoriu, având în vedere competențele pe care le au în toate domeniile, că anume de la ei pot să vină cele mai bune propuneri de modificare a cadrului legal sau acțiuni care vor da rezultate în scurt timp.”

Nicolae Dandiș a afirmat că cetățenii au oboseală să audă doar despre problemele acestei țări și prea puțin se vorbește în spațiul public despre soluțiile simple care în scurt timp pot produce efecte. **„Termenul-cheie în activitatea autorităților locale și centrale este atitudine. Bani niciodată nu vor ajunge pentru toate proiectele care sunt necesare în comunitățile noastre, dar este o lipsă totală de profesionalism atunci când se fac planuri de zeci de pagini cu propuneri concrete pentru fiecare domeniu și nu obții niciun răspuns sau ți se dau niște explicații fără argumente. Ne dorim ca unul dintre membrii Guvernului să reprezinte autoritățile publice locale și împreună cu CALM să fie vocea APL în cadrul administrației centrale.”**

Potrivit vicepreședintelui CALM, o altă soluție ar fi descentralizarea instituțională, pentru că Republica Moldova nu înseamnă doar Chișinău. „De exemplu, pentru sud este specifică cultivarea viței de vie, de ce nu ar putea Oficiul Viei și Vinului să aibă sediul central la Cahul? Pentru Edineț este caracteristică creșterea merelor, de ce nu am putea avea acolo un oficiu sau un departament responsabil de acest domeniu?”

Nicolae Dandiș spune că unii reprezentanți ai Guvernului în teritoriu au o percepție greșită despre statutul și responsabilitățile lor și în loc să lucreze pentru administrație, dau indicații APL sau soliciți informații. „Dacă aș fi în locul conducătorilor de la Chișinău aș spune acestor reprezentanți ai Guvernului în teritoriu să meargă la primari și să-i întrebe cu ce pot

ajuta, să colecteze propuneri pentru a îmbunătăți activitatea APL prin modificarea anumitor regulamente, instrucțiuni etc, iar pentru aceasta nu trebuie bani. Un coleg de-al nostru ne spunea că după patru mandate de primar este pentru prima dată când i-a telefonat un premier. **Țara noastră este mică și într-o zi poți să treci de la nord la sud și să discuți cu oamenii, nu este normal să devină un eveniment istoric faptul că te-a sunat un premier.”**

Potrivit alesului local din Cahul, suportul pe care îl are doamna prim-ministru în Parlament și-l dorește fiecare primar în Consiliile locale. „Ar fi efecte dacă executivul, legislativul și administrația locală vor conlucra pe proiecte prioritare. În Acordul de asociere este stipulat că prioritară sunt reformarea administrației, alocarea unor resurse, crearea unui corp de funcționari eficient, transparent etc. Exact aceste lucruri sunt prevăzute în strategiile naționale și programele de guvernare. Rezultă că acestea nu trebuie să fie doar niște declarații de intenții, dar trebuie de stabilit termeni și de implementat. Totodată, atunci când se alocă o sumă de bani pentru raion sau pentru regiune, trebuie să ni se permită nouă să alegem care sunt cele mai importante proiecte din punct de vedere al securității regiunii și țării, dar subiectele strategice au fost ignorate în toți acești ani. De exemplu, la Cahul există petrol și gaz și intenționat s-a dorit ca aceste subiecte să rămână tabu, altfel demult o echipă interministerială trebuia să studieze problema și să vină într-o săptămână-două cu sarcini. Ne-a dat Dumnezeu niște lucruri dar nu știm să le folosim.”

Vicepreședintele CALM și-a exprimat speranța că autoritățile locale vor fi auzite de actuala guvernare. „În CALM nu întotdeauna există consens, dar e o prostie să ignori soluțiile pe care le văd toți cei 900 de primari.”

În contextul deblocării relațiilor RM cu UE și a unor fonduri, Nicolae Dandiș a afirmat că se dorește identificarea corectă a priorităților, astfel ca banii investiți să producă efecte care sunt expres indicate în programul de guvernare: proiecte pe apeduct, iluminat, canalizare, construcția unor obiecte strategice în regiuni. „Timpul trece foarte repede și ne dorim ca angajamentele asumate să se materializeze în anumite decizii și acțiuni, efectele cărora să fie vizibile. Actuala guvernare are un mandat de încredere din partea populației dar, în același timp, are și o mare provocare. Acum nu poți să arăți în stânga sau în dreapta că o componentă a alianței nu vrea să susțină o anumită inițiativă. Astăzi, dacă ai primit o listă de propuneri, este normal ca într-un timp scurt să analizezi și să explici argumentat oamenilor ce se poate și ce nu se poate de făcut. Noi apreciem eforturile care se fac și înțelegem provocările care există, inclusiv faptul că nu este personal nici la nivelul instituțiilor centrale, dar nu avem timp să așteptăm crearea unor comisii și discutarea la nesfârșit a unor subiecte. O echipă de oameni trebuie să se adune, să analizeze și să spună ce putem face astăzi, ce lășăm pentru anul viitor și ce deocamdată nu putem face. Pentru aceasta este nevoie doar de voință și, dacă vor fi argumente plauzibile, vom înțelege de ce nu se pot face anumite lucruri. Acum este nevoie de un parteneriat între APL și APC, de mai multă înțelepciune și solidaritate”, a conchis Nicolae Dandiș.

SESIUNEA SOLEMNĂ A ADUNĂRII GENERALE A CONSILIULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA

„ÎMPREUNĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ”

120 de primari din Republica Moldova și România s-au reunit la Sibiu (16-19 septembrie), în cadrul celei de-a IV-a ediții a Sesiunii Solemne a Adunării Generale a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova CALRRM. Evenimentul „Împreună în Uniunea Europeană” a avut drept scop consolidarea cooperării dintre autoritățile locale din Republica Moldova și România.

Într-un mesaj adresat participanților la forum, premierul României Florin Cîțu a salutat inițiativa de „a pune la aceeași masă” lideri ai comunităților locale din România și Republica Moldova. „Satul românesc și satul moldovenesc au nevoie de condiții de trai mai bune pentru cetățenii noștri, de siguranță sanitară, de școli și unități medicale, de drumuri și de locuri de muncă mai bine plătite. Migrația spre oraș, depopularea satelor și scăderea demografică sunt indicatori care ne îngrijorează. Acestor tendințe este nevoie să le răspundem prin soluții practice: investiții masive în comu-

nitățile locale, finanțate din fonduri europene și naționale. Vocea noastră unită la nivelul UE ne va aduce mai aproape de momentul în care putem face ca aceste lucruri să se întâmple pentru cetățenii noștri”, a spus premierul român.

Potrivit ministrului român al Muncii și Protecției Sociale Raluca Turcan, suntem, în sfârșit, într-un moment în care cele două țări nu ar trebui să aibă ezitări politice pe traseul lor

SESIUNEA SOLEMNĂ A ADUNĂRII GENERALE A CONSILIULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA

„ÎMPREUNĂ ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ”

europen. „Suntem, de asemenea, într-un moment în care România își poate dovedi nu doar atașamentul față de Republica Moldova, ci și disponibilitatea de a împărtăși experiența sa de până și de după aderare.”

Președintele Asociației Comunelor din România Emil Drăghici a făcut un apel către membrii titulari ai Comitetului European al Regiunilor, care reprezintă România, să facă demersurile necesare pentru ca în viitorul apropiat, în cadrul instituțiilor europene să se regăsească și reprezentanții APL din R. Moldova.

Deputatul român Simona Bucura-Oprescu, președintele Comisiei pentru administrație publică și amenajarea teritoriului a fost de părere că pentru cele două țări acesta este cel mai important eveniment al anului 2021. „Este un eveniment ce poate crește accelerat relația dintre colectivitățile din România și Republica Moldova, în felul acesta ajutând la un schimb real și eficient de bune practici și experiență pentru drumul comun în UE.”

Deputatul din Parlamentul Republicii Moldova Petru Frunze a solicitat tuturor primarilor din România să își exprime acordul privind inițierea înfrățirilor cu localități din Republica Moldova, ceea ce va crea premise pentru atragerea investițiilor cu finanțare europeană pentru comunitățile locale din cele două state. „Reafirm angajamentul nostru de a consolida instituțiile publice și de

a armoniza legislația din domeniu pentru a spori capacitățile APL de a-și dezvolta comunitățile pe care le reprezintă.”

Primarul municipiului Chișinău, vicepreședintele CALM Ion Ceban a vorbit despre

intensificarea procesului de înfrățiri între satele și orașele din România și Republica Moldova, în ultimii 8 ani, din momentul creării CALRRM. „Acest proces ia tot mai mare

Asociația Orașelor din România (AOR) au semnat o Declarație-Apel de înregistrare a CALRRM, solicitând guvernelor celor două state să recunoască această structură în calitate de platformă comună de promovare a valorilor europene în guvernarea locală și consolidarea relațiilor între colectivitățile locale din ambele state.

„Ne dorim ca și partenerii noștri din Asociația Municipiilor din România și Uniunea Națională a Consiliilor Județene să se alăture acestei inițiative pe care o lansăm astăzi. Participarea tuturor palierelor administrației românești va da greutate noii structuri și va permite identificarea celor mai bune metode de cooperare”, a menționat președintele Asociației Orașelor din România Adrian Teban.

Primarul municipiului Strășeni, vicepreședintele CALM, Valentina Casian a fost de părere că evenimentul organizat la Sibiu, rolul european pe care Sibiu l-a avut și îl menține până în prezent, tipul de administrație pe care îl practică, dar și modul în care primarii localităților de pe ambele maluri ale Prutului înțeleg să se pună în slujba comunităților, sunt veritabile garanții de seriozitate și reprezintă pentru Consiliul Autorităților Locale din România și Republica Moldova cel mai bun început.

ampliare, Chișinău fiind un bun exemplu în acest sens. În ultima perioadă am semnat mai multe acorduri de colaborare cu județe, orașe și sectoare din București.”

În cadrul sesiunii solemne, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), Asociația Comunelor din România (ACoR) și

Primarul municipiului Edineț, vicepreședintele CALM, Constantin Cojocaru a afirmat că ceea ce nu au reușit președinții de state să facă pe parcursul celor 30 de ani de independență ai Republicii Moldova fac primarii, conducătorii de sate. „Întotdeauna am apreciat faptul că România a fost țara-avocat în

cadru tuturor structurilor europene. Ne dorim ca în viitorul cel mai apropiat să nu mai fim parte a Parteneriatului Estic, dar să fim țară-membră a Uniunii Europene”.

Printre direcțiile principale de activitate ale CALRRM pentru următoarea perioadă sunt: participarea reprezentanților CALRRM în cadrul ședințelor comune ale Guvernelor celor două state; promovarea activă a includerii reprezentanților CALM/APL din R. Moldova în structurile UE, responsabile de domeniul administrației locale și regionale, în calitate de membri asociați sau cu statut de observatori; crearea unui fond special de dezvoltare și susținere a colectivităților loca-

le din R. Moldova prin concentrarea finanțărilor europene și românești, cu simplificarea și uniformizarea procedurilor de accesare a acestora; instituirea de către Guvernul României și Guvernul R. Moldova a unui program extins de informare și de formare profesională pentru funcționarii din APL; ajustarea cadrului legal din domeniul APL din R. Moldova la cel din România etc.

În cadrul evenimentului, CALM a mediat inițierea relațiilor dintre primăria municipiului Chișinău și primăria municipiului Sibiu. Totodată, mai mulți aleși locali de pe cele două maluri ale Prutului au stabilit noi relații de cooperare.

Ion Popa, primarul de Negureni, Telenest: „UN PRIM PAS SPRE DEZVOLTARE AR FI LICHIDAREA CONSILIILOR RAIONALE”

Ion Popa, primarul comunei Negureni, Telenest, a făcut parte din delegația Republicii Moldova la Adunarea Generală a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova. Evenimentul a avut loc la Sibiu și a fost denumit „Împreună în Uniunea Europeană”. Alesul local vorbește despre experiența trăită alături de colegii săi din Republica Moldova și România, dar și despre ce ar trebui să întreprindă puterea centrală pentru a impulsiona dezvoltarea localităților noastre.

- Cu ce impresii v-ați întors de la Sibiu?

- Ion Popa: Modalitatea de administrare pe care ei o aplică, plusurile pe care le au în comparație cu noi, inclusiv salariile aleșilor locali, bugetele lor adesea depășesc cinci – șase bugete ale multor comune de la noi, posibilitatea de a angaja doi consilieri personali, ceea ce ușurează cu mult activitatea primarilor și le permite să delege anumite atribuții și să se focalizeze mai mult pe anumite domenii, astfel sporind eficacitatea muncii, sunt doar câteva dintre constatările mele în aceste zile.

- Ce ar trebui să întreprindă autoritățile centrale de la Chișinău pentru ca și autoritățile locale de la noi să aibă condiții similare de activitate?

- Sunteți la primul mandat și la o primă experiență când pentru câteva zile ați petrecut timpul alături de alți aleși locali din Republica Moldova...

- Ion Popa: Comunicarea noastră este importantă prin prisma schimbului de experiență și însușirea unor învățături. Fiecare primar vine în APL dintr-un anumit domeniu – mediu de afaceri, inginerie, medicină, juridică și astfel fiecare are atuurile sale. Avem primari care au o bună experiență în a scrie și a implementa proiecte, ceea ce este extrem de necesar pentru toate localitățile din Republica Moldova. Consider că asemenea

- Ion Popa: Totul începe de la bani. Un prim pas spre identificarea noilor resurse financiare și valorificarea celor existente ar fi lichidarea Consiliilor raionale. La moment, Consiliile raionale nu au un alt rol decât de intermediar între bugetul de stat și bugetele locale. Ar fi bine dacă resursele financiare ar fi redirecționate direct către primării, iar criteriul de bază ar fi numărul de locuitori.

- Credeți că noua guvernare este pregătită să facă această reformă?

- Ion Popa: Dacă calculăm numărul de mandate deținute în Parlament, atunci cred că guvernarea actuală este pregătită să facă această schimbare. Trebuie să vedem dacă există și voință politică.

întâlniri ar trebui să fie cât mai frecvente și sunt convins ele vor culmina cu rezultate în fiecare primărie.

- Care sunt cele mai mari provocări cu care vă confrunțați în calitate de ales local?

- Ion Popa: Aceleași ca și în celelalte localități. Lipsa unor servicii publice de calitate, mă refer la iluminatul public, sistemul de alimentare cu apă potabilă, sistemul de canalizare și starea foarte proastă a drumurilor. Cele mai multe solicitări de la locuitori vizează anume aceste domenii. Ținând cont de opinia cetățenilor din localitate, dar și de puținii bani pe care îi avem în buget, încercăm să-i gestionăm cât mai rațional și să prioritizăm obiectivele.

Primar din România: „CALM-UL VA AVEA O MARE CONTRIBUȚIE LA ADERAREA REPUBLICII MOLDOVA LA UNIUNEA EUROPEANĂ”

Vorbind despre relațiile dintre autoritățile locale din dreapta și stânga Prutului în cei 30 de ani de independență ai Republicii Moldova, Dorinel Soare, primar din 1990 al comunei Niculești, județul Dâmbovița, a declarat că datorită dedicației președintelui Asociației Comunelor din România (ACoR) Emil Drăghici, rezultate-

le nu au întârziat să apară. „S-au organizat foarte multe vizite ale primarilor români în Republica Moldova, dumelelor au venit la noi. Emil Drăghici a fost insistent în vederea realizării acestui parteneriat dintre APL de la noi și din Republica Moldova. Noi tot am întâmpinat greutăți, am câștigat experiență în relația cu autoritățile de la noi, ulterior cu autoritățile de la Bruxelles, iar CALM-ul din Republica Moldova a putut să ia ce este bun de la noi, ajungând în acest moment o organizație destul de puternică și care va avea mare contribuție la aderarea RM la UE.”

Vorbind despre termenii în care statul nostru ar putea deveni membru al UE, primarul de Niculești a fost de părere că, inițial, Republica Moldova trebuie să fie convinsă că își dorește să fie în această mare familie.

„De la discursuri trebuie să trecem la fapte. Suntem de acord că Republica Moldova trebuie să îndeplinească niște condiții pentru a fi primită în UE însă, devenind membră a acestei familii va obține experiență și pe parcurs va rezolva unele dintre problemele care astăzi par greu de soluționat”, a menționat Dorinel Soare, primarul de Niculești, județul Dâmbovița, România.

ASOCIAȚIILE AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN ROMÂNIA SUSȚIN ÎNȚIATIVA CALM ȘI APL DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN ASPIRAȚIILE LOR DE ADERARE LA STANDARDELE DE DEZVOLTARE LOCALĂ ȘI ÎNTEGRARE ÎN SPAȚIUL DE VALORI EUROPENE!

Miercuri, 10 noiembrie, reprezentanți ai Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) au avut o întâlnire cu colegii lor din cadrul Asociației Comunelor din România (ACoR), ai Asociației Municipiilor din România (AMR) și ai Uniunii Naționale a Consiliilor Județene din România (UNCJR).

Evenimentul a avut loc la București, obiectivul fiind de a consolida coopera-

rea dintre structurile asociative din România și Republica Moldova și trasarea unor direcții comune de cooperare.

Potrivit directorului executiv al CALM Viorel Furdul, acest eveniment este parte a angajamentelor asumate în Declarația Apel privind constituirea Congresului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM), document semnat la Sibiu în luna septembrie a anului curent. „Ne dorim să formăm o structură care să reunească toate asociațiile autorităților locale din România și Republica Moldova. Declarația Apel de constituire a CALRRM a fost semnată de către CALM, ACoR și AOR, iar la București am discutat cu reprezentanți ai AMR și UNCJR despre consolidarea forțelor tuturor asociațiilor reprezentative din Republica Moldova și România în cadrul CALRRM. Ne-am

convins că există dorința de a ne uni eforturile în vederea promovării intereselor comunităților locale din România și Republica Moldova”.

Primarul municipiului Edineț, vicepreședinte al CALM Constantin Cojocaru a reiterat că există deschidere din partea AMR și UNCJR, conducerea acestor asociații urmează să se întrunească în cadrul Consiliilor Directoare pentru a adopta o decizie în acest sens. „Colegii noștri ne-au asigurat că până la sfârșitul acestui an vor fi aprobate decizii în acest sens, iar în primele luni ale anului viitor vor adera la CALRRM și aceste două structuri asociative din România.”

Un alt subiect al discuțiilor a vizat modalitățile de finanțare a proiectelor din comunitățile locale din cele două țări. „De exemplu, președintele Consiliului Județean Timiș Alin Nica, fost

primar al comunei Dudeștii Noi, a vorbit despre necesitatea identificării unei formule de finanțare, prin intermediul Programului Național Român de Investiții Anghel Saligny, a unor proiecte din comunitățile locale din Republica Moldova și România”.

Printre obiectivele principale ale CALRRM sunt:

1. Ajustarea cadrului legislativ din Republica Moldova în raport cu tendințele europene;

2. Schimb de experiență în ceea ce privește atragerea de fonduri și scrierea de proiecte;

3. Facilitarea colaborării cu organizațiile europene de la Bruxelles și Strasbourg: CoR; CEMR; CPLRE; UCLG.

Astfel, asociațiile autorităților locale din România vor contribui la ancorarea Republicii Moldova la valorile din spațiul european.

Tot la București, CALM a avut o întâlnire cu reprezentanți ai Rețelei Asociațiilor de Autorități Locale din Sud-Est-ul Europei (NALAS). Identificarea unor surse de finanțare europene și norvegiene pentru proiecte de interes ale autorităților locale din această regiune a Europei, digitalizarea serviciilor APL, subiectele din cadrul viitoarei Adunări Generale a NALAS și organizarea Forumului Femeilor Primar în primăria anului viitor, au fost printre temele abordate în cadrul reuniunii.

PRIMARI DIN ȘTEFAN VODĂ PREIAU DIN EXPERIENȚA COLEGILOR LOR DIN JUDEȚUL BRAȘOV!

Primari și consilieri din 11 localități ai raionului Ștefan Vodă au efectuat recent o vizită de lucru în județul Brașov, România. Vizita este parte a relațiilor de parteneriat și bună colaborare pe care Județul Brașov și Agenția de Dezvoltare Durabilă a Județului Brașov le-au inițiat cu Raionul Ștefan Vodă încă în anul 2012.

Datorită acestei cooperări au fost dezvoltate proiecte comune, cum ar fi cofinanțarea de către

În cadrul vizitei de lucru, reprezentanților autorităților publice locale din Ștefan Vodă le-au fost prezentate proiectele de investiții pe care le gestionează Consiliul Județean Brașov pe cele trei domenii prioritare: modernizarea domeniului sanitar, reabilitarea rețelei de drumuri județene și construirea Aeroportului Internațional Brașov.

Primarul orașului Ștefan Vodă Vladislav Cociu a constatat că județul Brașov se dezvoltă dinamic, menționând că pentru aleșii locali din Republica Moldova este foarte util acest schimb de experiență. De asemenea, Vladislav Cociu și-a exprimat încrederea că în urma acestei vizite de studiu vor fi puse bazele unor proiecte comune.

Consiliul Județean Brașov a reînnoit Școlii Primare „Grigore Vieru” din orașul Ștefan Vodă, iar în ultima ședință a forului deliberativ județean Brașov au fost aprobate fondurile necesare pentru reparația Spitalului Raional Ștefan Vodă.

EXPERIENȚA CALM ÎN PROMOVAREA EGALITĂȚII DE GEN - SUBIECT ÎN ATENȚIA MEMBRELOR NALAS!

La 4 octombrie a avut loc vizita de studiu în format online a femeilor primar din Ucraina în Republica Moldova. Evenimentul: „Promovarea egalității de gen la nivel local” a fost organizat de NALAS – Rețeaua Asociațiilor Autorităților Locale din Sud-Estul Europei.

Primarul de Selemet, Cimișlia, președinte al NALAS și al CALM Tatiana Badan a vorbit despre importanța guvernării sensibile la gen, menționând că realizarea acestui obiectiv răspunde provocării de reducere a sărăciei, creează premise pentru dezvoltarea durabilă și construirea unei bune guvernări.

„Sporirea nivelului de participare a femeilor în politică și în procesul de luare a deciziilor în toate domeniile de activitate este fundamentală pentru democrație și esențială pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova”, a subliniat președintele NALAS.

Vorbind despre asigurarea egalității de gen în funcțiile publice ale statului, Tatiana Badan a menționat că atât Președinția, cât și Guvernul Republicii Moldova sunt conduse de femei. „39,6% din deputați, 21,83% din primari și 36,51% din consilierii locali sunt femei. În pofida unor progrese, femeile la nivel local încă sunt sub-reprezentate în funcții de luare a deciziilor. Povara grijilor casnice, prezența stereotipurilor și prejudecăților, violența, mai ales cea psihologică, asupra femeilor, inclusiv în alegeri și în politică sunt încă bariere ce nu permit să avansăm la acest capitol”, a menționat președintele CALM.

Pentru a promova egalitatea de gen la nivel local, președintele NALAS a încurajat participantele la eveniment să elaboreze politici și bugete sensibile la gen; să implice femeile în mod egal cu bărbații la consultarea proiectelor de interes comunitar pentru a se asigura că astfel vor fi reflectate necesitățile tuturor locuitorilor din comunitate; studierea experiențelor pozitive ale altor state și comunități etc. „Trebuie să punem accent pe instruire, pe schimbul de experiență – atât la etapa de candidare, cât și după alegeri; să găsim sprijin din partea partenerilor de dezvoltare. De asemenea, la nivel național, trebuie să găsim suport pentru implementarea prevederilor cadrului legal privind integrarea dimensiunii de gen la nivel local; să sporim procesul de descentralizare financiară și ad-

ministrativă; să milităm pentru o salarizare adecvată etc.”

Primarul comunei Sărata Veche, Făleşti, vicepreședinte CALM Maria Galiț a descris procesul de motivare a femeilor din localitatea sa să se implice în viața comunității. „În 2016 am creat Clubul pentru Doamne Senioare din Sărata Veche. Ne-am dorit astfel să motivăm femeile să se implice în procesul de luare a deciziilor, să le sprijinim în începerea propriilor afaceri, să consiliem femeile care au această necesitate, să le instruiem să și să eficientizăm timpul lor liber. Bugetul anual al Clubului este de aproximativ 3000 de Euro, bani obținuți de la donatori. Această practică ne ajută să eliminăm formele de discriminare din viața comunitară, să promovăm abilitarea economică a femeilor din comună și să

creștem reprezentativitatea femeilor în posturile de luare a deciziilor. Ca rezultat, la alegerile locale din 2019 – 7 (din 13) consilieri locali sunt femei, în perioada 2015 -2019 au fost doar patru femei consilieri locali; implicarea femeilor în viața comunității a crescut de la 10% în 2016 până la 60% în 2020; a sporit stima de sine, 3 femei au fost consili-

ate și sprijinite pentru a-și deschide propriile afaceri etc.”

Coordonatorul de programe Irina Luncașu a făcut o prezentare a Rețelei Femeilor Primar din cadrul CALM. „Rețeaua Femeilor CALM reprezintă o platformă de instruire și comunicare ce are ca obiectiv promovarea

femeilor în procesul de luare a deciziilor; fortificarea capacităților de lider; facilitarea accesului și participării femeilor în structurile de conducere și decizionale ale CALM; combaterea stereotipurilor de gen și discriminării împotriva femeilor etc.” Irina Luncașu a vorbit despre activitățile implementate în cadrul Rețelei Femeilor CALM și despre principalele rezultate. „Rețeaua reunește 194 de femei care și-au asumat rolul de conducere în cadrul administrației publice locale la scrutinul din 2019. În 2011, atunci când această structură și-a început activitatea, în Republica Moldova erau cu 4% mai puține femei primar. Credem că și datorită activității noastre a crescut numărul femeilor care au ales să se implice în luarea deciziilor la nivel local și central și încrederea cetățenilor în femei a sporit.”

PREȘEDINTA NALAS TATIANA BADAN A ÎNCURAJAT IMPLICAREA FEMEILOR ÎN PROCESUL DE MODERNIZARE A ORAȘELOR!

În cadrul Forumului Urban Marmara (Turcia) MARUF 2021, președinta NALAS și a CALM Tatiana Badan a subliniat necesitatea de a implica femeile în procesul de schimbare a orașelor.

„Potrivit estimărilor, până în 2030, mai mult de 75% din populația lumii va locui în zonele urbane. Este un motiv în plus ca femeile să fie încurajate să participe în procesul de planificare și elaborare a politicilor de modernizare a orașelor, care să permită tuturor locuitorilor din mediul urban să prospere în mod egal. În baza percepțiilor, intereselor și nevoilor identificate în acest proces, se pot dezvolta soluții din perspectiva asigurării egalității de gen.”

Potrivit Tatianei Badan, pentru a facilita acest proces, este nevoie de îmbunătățirea modului de colectare a datelor, astfel încât să avem indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen. „Acest lucru va ajuta planificatorii urbani și autoritățile locale să abordeze în cunoștință de cauză experiențele de gen ale orașelor. Această înțelegere este esențială pentru recunoașterea contribuțiilor femeilor din mediul urban în formarea răspunsurilor politice și pentru găsirea unor modalități eficiente de implicare

a femeilor ca actori substanțiali în luarea deciziilor la nivel urban.”

În contextul crizei COVID-19, președinta NALAS a declarat că în această perioadă femeile au excelat în rolul lor de primare care răspund și abordează noi provocări. „Multe femei lidere au demonstrat empatie și compasiune și au pus în aplicare soluții inovatoare pentru a aborda impactul disproporționat al pandemiei asupra femeilor și fetelor. Prin

potrivit studiilor NALAS, mai puțin de 8% dintre primari sunt femei.”

Tatiana Badan a accentuat faptul că abilitarea femeilor și egalitatea de gen au devenit priorități pentru o dezvoltare durabilă, care crește bunăstarea tuturor locuitorilor din întreaga lume. „Realizarea unor astfel de schimbări durabile și de anvergură depinde de stabilirea unei bune guvernări – o guvernare responsabilă, transparentă, care inclu-

mele antreprenoare și la consolidarea rețelilor sociale, astfel încât să își poată extinde afacerile, precum și să încurajeze mai multe fete și femei să se regăsească în învățământul științific, tehnologic, ingineresc și matematic (STEM), creându-le astfel acces la locuri de muncă mai bine plătite.”

De asemenea, președinta NALAS și a CALM Tatiana Badan a încurajat elaborarea politicilor locale și bugetelor care răspund nevoilor femeilor și bărbaților. „Pentru a face acest lucru, guvernele locale trebuie să aplice practicile de bugetare sensibile la gen și să utilizeze mecanisme de participare a cetățenilor, astfel încât femeile să își poată exprima nevoile derivate din contextul urban.”

La finalul discursului său, Tatiana Badan a mulțumit Uniunii Municipiilor Marmara, asociației membre NALAS din Turcia pentru parteneriatul „Forumul NALAS al femeilor primare din SEE” pentru organizarea evenimentului. „Forumul NALAS al femeilor primare a fost înființat în 2019, la inițiativa asociațiilor slovene și sârbe ale autorităților locale, în cadrul proiectului susținut de Biroul UNWOMEN din Skopje. Forumul abordează problemele legate de gen la nivel local prin schimburi de păreri, rezultând recomandări de politici și măsuri create din perspectiva oficialilor aleși – primari și membri ai adunărilor municipale.”

urmare, noi, la NALAS, depunem eforturi pentru ca perspectivele și vocile femeilor să fie auzite, deoarece acestea încă sunt subreprezentate semnificativ la nivelul conducerilor urbane. **Femeile reprezintă mai puțin de 5% din primari la nivel global, în timp ce în regiunea Sud-est europeană,**

de în mod necesar femeile ca părți interesate în procesele de luare a deciziilor. Dezvoltarea unui mediu urban durabil poate contribui, de asemenea, la atenuarea vulnerabilităților cauzate de schimbările climatice, la crearea de noi oportunități de ocupare a forței de muncă, la asigurarea accesului la finanțare pentru fe-

EGALITATEA DE GEN POATE FI ASIGURATĂ AUTONOMIEI LOCALE – ESTE CONCLUZIA „PROMOVAREA GUVERNĂRII LOCALE

La 15 octombrie, de Ziua Internațională a Femeilor din Mediul Rural, Parlamentul Republicii Moldova, în parteneriat cu UN Women și CALM, cu participarea Ambasadei Suediei în Republica Moldova, reprezentanților PNUD și ai societății civile, au organizat în cadrul Parlamentului Republicii Moldova dezbateri cu genericul: „Promovarea guvernării locale sensibile la dimensiunea de gen”. În cadrul evenimentului au fost puse în discuție oportunitățile și provocările femeilor din administrația publică locală, rolul și susținerea partenerilor de dezvoltare în soluționarea problemelor femeilor din mediul rural, dar și încurajarea femeilor să se implice în procesele decizionale. La dezbateri au participat președinta Comisiei parlamentare administrație publică Larisa Voloh, Ambasadoarea Suediei în Republica Moldova Katarina Fried, reprezentanta de țară UN Women Moldova Dominika Stojanoska reprezentanta rezidentă PNUD în Republica Moldova Dima Al-Khatib, președinta Congresului Autorităților Publice din Moldova Tatiana Badan, directorul executiv al CALM Viorel Furdui, alese locale, deputați, reprezentanți ai societății civile etc.

preponderent agrară, implicarea femeilor din mediul rural în viața societății este una majoră în toate domeniile, inclusiv în educație, agricultură, sănătate, administrare publică.”

Totodată, Larisa Voloh a atras atenția asupra faptului că provocările la care sunt supuse autoritățile publice locale, în special în ultima perioadă, din cauza pandemiei, a schimbărilor climatice sau a crizei economice, devin din ce în ce mai acute și necesită decizii inovative, metode noi de abordare pentru soluționarea acestor probleme. „Resursele financiare niciodată nu au fost suficiente, iată de ce este nevoie de un management bine gândit, bazat pe activitatea comună a autorităților centrale, a primarilor, consiliilor locale, a organizațiilor neguvernamentale din comunitățile noastre. Doar unindu-ne eforturile am putea oferi soluțiile necesare, în dependență de necesitățile fiecărei localități, deoarece problemele femeilor noastre sunt diverse, cert este faptul că rezultatul trebuie genereze crearea unor condiții adecvate pentru viața și activitatea femeilor.”

Amintim că președinta Comisiei administrație publică Larisa Voloh a activat anterior în calitate de primară a satului Palanca, Ștefan Vodă, dar și de președintă a Rețelei Femeilor din cadrul CALM. „Avem multiple exemple de succes în APL, rămâne să ajustăm legislația în așa fel încât autoritățile publice locale să se bucure de o autonomie financiară veritabilă și descentralizarea spre care tindem, iar comunitățile locale să poată gestiona autonom resursele pe care le

element critic al bunei guvernări la nivel local. „Aceasta duce la dezvoltare inclusivă și implementarea politicilor și bugetelor locale sensibile la gen care răspund necesităților diferite a femeilor și bărbaților din comunitate. Participarea și incluziunea sunt elemente cheie pentru democrație și buna guvernare. Este important acest dialog între autoritățile centrale și locale la nivel național dar și la nivel regional, îndeosebi în contextul deținerii președenției NALAS de către CALM. Acordul de colaborare pe care îl avem semnat cu CALM oferă suport inițiativelor locale în integrarea dimensiunii de gen, consolidarea capacităților în elaborarea politicilor și bugetelor locale care vor crea o guvernare locală sensibilă la gen.”

Președinta Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) Tatiana Badan a comunicat că Republica Moldova înregistrează progrese constante în ceea ce privește nivelul reprezentativității femeilor în procesul decizional. „Femeile dețin astăzi cote de 22% printre primari, de 27,1% printre consilierii raionali și 36,1% printre consilierii locali.”

Tatiana Badan a explicat că una dintre prioritățile CALM este susținerea femeilor și promovarea egalității de gen. „Împreună cu suportul partenerilor de dezvoltare: Ambasada Suediei, UN Women, UNDP etc, am reușit să implementăm mai multe programe

Ambasadoarea Suediei în Republica Moldova, E.S. Katarina Fried a salutat inițiativa de a marca Ziua Internațională a Femeilor din Mediul Rural prin promovarea guvernării locale sensibile la dimensiunea de gen. „Promovarea democrației prin furnizarea de asistență instituțiilor și proceselor democratice precum și apărătorilor democrației stă la baza suportului de cooperare a Suediei. În calitate de Ambasadoare a Suediei, sunt mândră să reprezint primul Guvern feminist din lume. Asta înseamnă că egalitatea de gen stă la baza priorităților Guvernului Suediei, a procesului de luare a deciziilor și la alocarea resurselor. Noi muncim mult ca să integrăm egalitatea de gen în toate programele de cooperare a Suediei și vedem beneficiile pe care le aduc cetățenilor”, a menționat Excelența Sa.

Totodată, Katarina Fried a încurajat autoritățile publice locale să participe activ în promovarea egalității de gen, accentuând însă faptul că multe depind și de implicarea autorităților centrale. „În acest context, un dialog activ și multidimensional trebuie asigurat pentru avansarea egalității de gen”, a declarat Ambasadoarea.

Reprezentanta de țară UN Women Moldova Dominika Stojanoska a declarat că egalitatea de gen este o precondiție și un

în vederea consolidării capacităților femeilor din cadrul CALM. Cred că cel mai frumos lucru pe care l-am reușit împreună a fost crearea rețelei Femeilor din cadrul CALM și realizarea mai multor activități în sprijinul consolidării capacităților femeilor din APL.”

Potrivit președintei CALM, deși există aceste tendințe pozitive, mai avem mult de lucru pentru a integra egalitatea de gen în politicile de la nivel local și central. „Mizăm pe susținerea deputaților și deputatelor din parlamentul RM pentru a promova cât mai multe acte legislative ce vor fi în sprijinul autorităților publice locale și asigurării egalității de gen. Fără o descentralizare veritabilă nu vom putea îmbunătăți politicile locale pe dimensiunea de gen. La această etapă noi, cei din APL, încă nu avem pârgurile necesare pentru a putea soluționa problemele cu care se confruntă femeile din mediul rural”, a conchis Tatiana Badan.

Reprezentantă rezidentă PNUD în Republica Moldova Dima Al-Khatib a salutat ratificarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. „Prin susținerea acestui document internațional important, Republica Moldova a realizat un angajament de mare valoare în promovarea drepturilor omului”, a subliniat oficiala. Totodată, reprezentanta rezidentă PNUD în statul nostru a menționat că PNUD a susținut înființarea unui Centru pentru reabilitarea supraviețuitoarelor violenței în

Președinta Comisiei Administrație Publică Larisa Voloh a menționat că această zi reprezintă un prilej aparte de a exprima recunoștința pentru implicarea femeilor în societate. „Deoarece avem o țară

au în teritorii, să poată crea venituri proprii și bugete sustenabile cu ajutorul cărora, în funcție de necesitățile comunității, să valorifice resursele, inclusiv cele umane de la nivel local.”

PRIN DESCENTRALIZARE ȘI CONSOLIDAREA MAI MULTOR PARTICIPANȚI LA EVENIMENTUL SENSIBILE LA DIMENSIUNEA DE GEN

UTA Găgăuzia. „PNUD a dezvoltat și pilotat o abordare de planificare participativă, elaborând note metodologice care ilustrează modul în care autoritățile publice locale pot mobiliza comunitatea locală și o pot implica în punerea în practică a legislației naționale de combatere a violenței domestice, abordând cauzele structurale, precum și factorii de risc asociați violenței.”

și de succes rețele din cadrul autorităților locale – cea a femeilor din APL. Credem că activitatea Rețelei Femeilor din cadrul CALM este încununată și de faptul că lidera noastră pe dimensiunea de gen, președinta Rețelei Femeilor CALM Larisa Voloh ne găzduiește astăzi în calitate de președintă a Comisiei Administrație Publică.”

Directorul executiv al CALM a constatat că în ultimi zece ani Republica Moldova a avansat la capitolul promovării egalității de gen, mai ales dacă vom compara statul nostru cu cele din cadrul NALAS, președinția căreia este exercitată pentru prima dată de către o femeie – Tatiana Badan. „Ne bucură foarte mult faptul că partenerii noștri de dezvoltare percep CALM-ul ca pe o instituție ce are capacitate de a influența lucrurile la nivel de sistem, mă refer la tot ce înseamnă administrație publică și dezvoltare locală.”

Viorel Furdui a fost de părere că orice inițiativă susținută și de partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova trebuie privită în contextul unor abordări sistematice. „Dacă

Primara de Sărata Veche, Fălești, vicepreședinta CALM Maria Galiț a afirmat că atât CALM, cât și partenerii de dezvoltare au contribuit la consolidarea capacităților alesele locale, rezultatele fiind astăzi vizibile. „Cu toate acestea, fluctuația de cadre din cadrul APL, un rezultat al situației generale din țară, nu ne permite să înregistrăm mari progrese. Având o descentralizare veritabilă

lucru demonstrat în toate comunitățile unde administrează femeile.” Valentina Casian a atras atenția că acolo unde există sprijin politic se trece mai ușor peste aceste bariere. „Femeile care decid să candideze pentru o funcție publică și sunt independente de partidele politice se confruntă cu probleme majore, vorbim despre incendierea propriilor automobile sau de distribuirea materialelor poligrafice denigratoare în spațiul public. Toate aceste acțiuni josnice blochează entuziasmul femeilor și noi trebuie să le ajutăm să se elibereze de această frică de a se promova în funcții de răspundere.”

Reprezentanta Organizației Internaționale a Muncii Ala Lipciu a scos în evidență faptul că femeile din mediul rural reprezintă un potențial extraordinar din punct de vedere politic, economic și moral care nu este valorificat pe potrivă. „Vă dau dreptate când spuneți că este timpul să venim cu noi abordări, noi instrumente și să nu ne fie teamă să le testăm, să le corectăm și să le extindem atunci când ele se dovedesc a fi pozitive. Politica de ocupare a forței de muncă urmează să fie descentralizată. Ea are un element nou pe care noi l-am testat și am constatat că acesta funcționează și merită a fi extins. Instrumentul inovativ se numește parteneriat de ocupare locală care ne demonstrează încă o dată că piața de ocupare a forței de muncă este o responsabilitate comună. În cadrul acestui parteneriat la nivel local am reușit să ajungem la sute de femei care au fost angajate, au început o afacere ori și-au dezvoltat-o, fie s-au recalificat, autoritatea publică locală fiind cheie în aceste acțiuni.” Ala Lipciu a afirmat că se dorește ca această experiență să fie extinsă, iar ca rezultat să avem o încurajare a femeii la nivel local, în condițiile în care independența economică formează personalitatea.

Directorul executiv Viorel Furdui a vorbit despre rolul CALM-ului în asigurarea guvernării locale bazate pe principiile democratizării, transparenței și egalității de gen.

„Am atras atenția la asigurarea egalității de gen încă de la crearea CALM-ului, acesta este unul dintre obiectivele stipulate în planificarea strategică. În această perioadă am reușit să creăm una dintre cele mai active

vom lăsa fără atenție partea ce vizează întărirea capacităților APL, dacă femeile nu vor simți susținerea statului, inclusiv prin intermediul unor instrumente reale ce le-ar ajuta să înregistreze rezultate, atunci va fi foarte complicat să le convingem să se implice în procesul decizional.”

Directorul executiv al CALM a accentuat faptul că femeile, în afară de grijile localității pe care și le asumă prin acceptarea mandatului de ales local, mai au o sumedenie de obligații în calitate de mame și soții. „În rezultat, sistemul actual pune o presiune prea mare pe angajatele din APL, adesea făcându-le să aleagă între rolul de mamă sau de lideră a comunității. Iată de ce este necesară descentralizarea administrativă, economică, financiară, ceea ce va oferi posibilitatea reprezentanților din APL să-și poată exercita efectiv atribuțiile și să poată servi drept exemplu și pentru alții. Iată de ce trebuie să înregistrăm progrese reale în toate aceste domenii”, a punctat Viorel Furdui.

și o autonomie locală reală, dar și o motivație salarială mai bună în domeniul APL, ne-ar fi mult mai ușor, atât nouă celor din APL, cât și populației care ar beneficia de servicii mult mai bune. În lipsa programelor de susținere economică și socială a femeilor din mediul rural asigurarea egalității de gen la nivel local are loc mult mai anevoios.”

Primara municipiului Strășeni, vicepreședinta CALM, Valentina Casian a constatat că, mai ales în perioada electorală, indiferent dacă sunt alegeri locale sau prezidențiale, femeile se confruntă cu discursuri discriminatorii și de instigare la ură. „Trebuie să găsim modalitatea de a scoate în evidență femeile lideră în administrația publică. Femeile care au rezultate extraordinare în procesul de administrare trebuie să fie promovate, iar rezultatele acestora să fie o dovadă în plus a necesității asigurării egalității de gen. Trebuie să facem mai vizibil faptul că femeia are aceleași capacități ca și bărbatul, că ea poate fi o lideră eficientă,

Deputatul Petru Frunze a afirmat că în perioada exercitării celor două mandate de primar a observat că poliția nu atrăgea mare atenție cazurilor de violență, considerând că acestea sunt neînțelegeri banale în anumite familii. „Aderând la Convenția de la Istanbul, dar și faptul că Ministerul de Interne este condus de o femeie ne face să credem că lucrurile se vor schimba astfel încât femeile să fie respectate și să poată oferi din valoarea lor în procesul de dezvoltare la nivel local și național.”

Ziua internațională a femeilor din mediul rural a fost instituită în 2007 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite și reprezintă un mod pragmatic de a obține recunoașterea și susținerea rolurilor multiple asumate de femeile din mediul rural.

SUSȚINUTE DE CALM, ALESELE LOCALE ÎNVAȚĂ CUM SĂ UTILIZEZE DATELE STATISTICE LA AJUSTAREA STRATEGIILOR LOCALE SENSIBILE LA GEN

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a organizat un atelier de instruire privind ajustarea strategiilor locale sensibile la gen, destinat celor 20 autorități publice locale (APL), selectate în cadrul proiectului susținut de Entitatea Națională Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor – UN Women: „Acordarea unui sprijin extins pentru consolidarea capacităților autorităților publice locale, inclusiv a femeilor primare, membre ale Rețelei femeilor CALM, finanțat de Suedia.

Ghidate de expertele și experții CALM, participantele la eveniment au aflat mai multe despre cum pot fi utilizate datele statistice existente la nivel național și regional, cum să colecteze aceste date la nivel local, astfel încât să fie reflectată realitatea comunității prin prisma dimensiunii egalității de gen.

Interpretarea datelor statistice a fost un alt subiect studiat în cadrul evenimentului.

Expertă CALM Victoria Matveev a explicat că, prin asemenea exerciții, se

dorește consolidarea capacităților alesele locale în domeniul planificării strategice, integrând componenta de gen în politicile locale. „Prezentarea datelor statistice, în opinia acesteia, de asemenea, are un rol important, deoarece acestea trebuie să fie înțelese de toți actorii, să fie structurate într-un context logic, un proces necesar

pentru a avea planuri strategice calitative.”

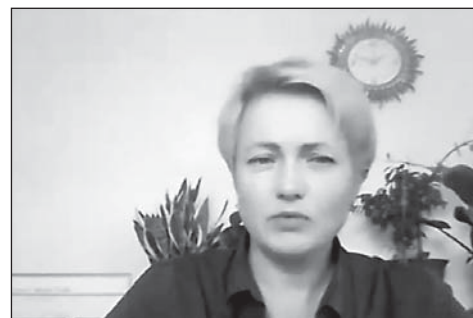
Expertul CALM, Octavii Ivanov, a explicat că datele statistice sunt importante și pentru a putea analiza cât de eficientă este soluția

identificată, un lucru esențial în planificarea strategică, dar și în managementul proiectelor. „Datele statistice ne arată și tendințele existente în diverse domenii: demografic, economic, social, protecției mediului etc.”

Acest atelier de instruire este cel de-al doilea din cele cinci planificate privind ajus-

tarea strategiilor locale sensibile la gen, obiectiv ce se regăsește și în strategia de dezvoltare a Rețelei CALM. Rețeaua Feme-

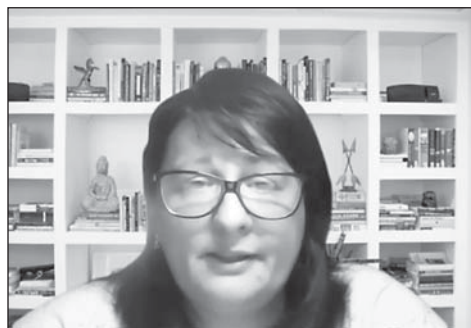

ilor CALM a fost creată în 2011. Datorită seminarelor, instruirilor, schimburilor de bune practici, realizate de CALM cu suportul partenerilor, în cei zece ani de activitate, femeile primare au posibilitatea să-și dezvolte capacitățile în administrarea treburilor publice.

ELABORAREA BUGETELOR SENSIBILE LA GEN — SUBIECT ÎN ATENȚIA APL

La 29 septembrie a avut loc al doilea atelier de instruire privind elaborarea bugetelor sensibile la gen. Evenimentul a fost organizat pentru 20 autorități publice locale, selectate de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și 12 autorități publice locale, parte a Proiectului EVA „Promovarea egalității de gen în raioanele Cahul și Ungheni”. Activitatea de formare face parte din acțiunile stabilite în acordul semnat de CALM și Entitatea Națională Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor – UN Women, ce are ca obiectiv „Acordarea unui sprijin extins pentru consolidarea capacităților autorităților publice locale, inclusiv a femeilor primare, membre ale Rețelei femeilor CALM”, susținut financiar de Suedia. Acestei inițiative s-a alăturat Proiectul EVA „Promovarea egalității de gen în raioanele Cahul și Ungheni”, finanțat de Uniunea Europeană, cofinanțat de Entitatea ONU pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women), și implementat în parteneriat cu UNICEF Moldova.

Expertă în cadrul CALM Irina Luncașu a specificat că, până la sfârșitul anului curent, angajați și angajate ale APL din 32 de localități vor beneficia de instruire privind bugetarea sensibilă la gen.

Managera proiectului EVA, Polina Pana-inte, a constatat că în Republica Moldova s-a ajuns la etapa în care se înțelege importanța bugetării sensibile la gen. „La nivel de țară nu este obligatorie bugetarea sensibilă la gen. Toți, Dvs. sunteți niște pionieri în această pri-

CALM ȘI UN WOMEN SUSȚIN FEMEILE PRIMARE SĂ ÎȘI DEZVOLTE POTENȚIALUL!

La 10 septembrie a avut loc primul atelier de instruire din cadrul proiectului „Acordarea unui sprijin extins pentru consolidarea capacităților autorităților publice locale, inclusiv a femeilor primare, membre ale Rețelei femeilor CALM”, susținut de Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor – UN Women, finanțat de Suedia și implementat de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM). La evenimentul cu genericul „Egalitatea de gen și liderismul feminin la nivel local” au participat circa 80 de primare din toate regiunile Republicii Moldova, experte și experți ai CALM, reprezentante ale UN Women.

vință și atunci când acest lucru va deveni obligatoriu, veți fi niște modele pentru toți”, le-a spus Polina Panainte participantelor la evenimentul de formare. Potrivit managerii proiectului EVA, scopul acestor instruirii este de a elabora bugete care să fie în beneficiul tuturor cetățenilor și cetățenelor.

Experta în finanțe din cadrul CALM, Galina Colun, a afirmat că cetățenii trebuie să

se regăsească în politicile autorităților publice locale și să își dorească să rămână acasă, iar bugetarea sensibilă la gen reprezintă element important în acest proces.

Participantele la seminar s-au familiarizat cu noțiuni privind abordarea integratoare a egalității de gen în procesul bugetar. „Bugetarea sensibilă la gen nu înseamnă bugete separate pentru femei și bărbați, ci presupune determinarea domeniilor unde necesitățile femeilor și bărbaților sunt aceleași și unde acestea diferă. Când necesitățile sunt diferite, atunci și alocațiile trebuie să difere”, a explicat Galina Colun.

Experta CALM le-a explicat participantelor cum pot fi integrate perspectivele de gen în toate etapele procesului bugetar, cum se elaborează indicatorii prin care se măsoară obiectivele stabilite, cum se restructurează veniturile și cheltuielile pentru a promova egalitatea de gen de facto etc. „Principalele obiective ale bugetării sensibile la gen sunt de a sensibiliza opinia publică privind perspectivele de gen în politici și bugete, de a scoate în evidență decalajul dintre politici și bugete,

de a crește responsabilitatea Guvernului față de egalitatea de gen și de a produce schimbări în politicile și bugetele care vor contribui la îmbunătățirea egalității de gen”, a explicat Galina Colun.

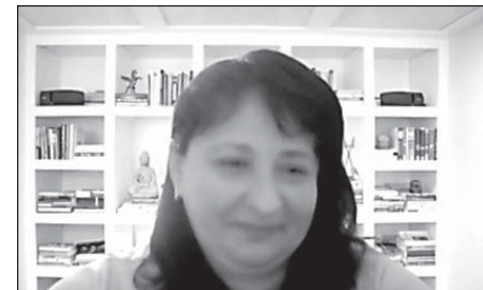
Potrivit expertei, elaborarea bugetelor sensibile la gen este importantă pentru ca oamenii să se regăsească în cadrul politicilor, pentru a avea o guvernare mai bună, pentru a utiliza în mod eficient și egal resursele umane, pentru a o oferi o vizibilitate mai clară asupra problemelor de gen, dar și a diversifica interesele și comportamentele femeilor și bărbaților. „Și guvernarea are de beneficiat atunci când aplică bugetele sensibile la dimensiunea de gen. Astfel, sporește eficiența cheltuielilor prin asigurarea beneficiilor pentru cei/cele care au cea mai mare nevoie de ele; realizăm o bună transparență bugetară, impulsăm conlucrarea cu societatea civilă în scopul consolidării guvernării democratice etc.”

Etapile integrării aspectelor de gen în procesul bugetar, metodele de analiză a sensibilității bugetului la dimensiunea de gen, tehnicile de analiză a bugetului sensibil de gen, beneficiile analiza rolurilor de gen, sarcinile APL în acest proces, formarea bazei de date și indicatorilor statistici sensibili la gen au fost alte subiecte discutate și argumentate pentru primarele și alte reprezentante ale APL care au participat la instruire.

Alte patru ateliere de instruire privind elaborarea bugetelor sensibile la gen vor fi organizate pentru reprezentantele administrației publice locale în cadrul proiectului „Acordarea unui sprijin extins pentru consolidarea capacităților autorităților publice locale, inclusiv a femeilor primare, membre ale Rețelei femeilor CALM”, susținut de finanțat de Suedia și implementat de CALM. Participantele la cea de-a doua instruire s-au angajat să elaboreze și să prezinte concepte de bugete sensibile la gen în cadrul celui de-al treilea eveniment tematic.

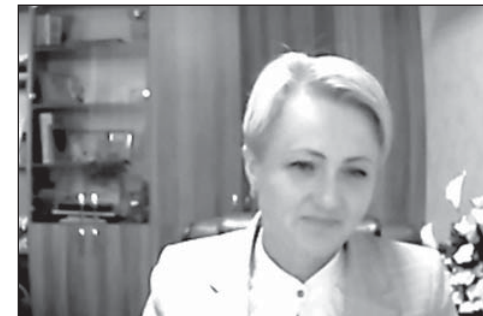
răm la nivel local egalitatea de gen, să învățăm unele de la altele, să ne încurajăm și să avansăm.”

Experta CALM, Irina Luncașu, a prezentat proiectul, scopul, obiectivele și rezultatele scontate din acest exercițiu asumat. „Abordarea integrată a egalității de gen în politi-

cile publice locale pentru femeile primare; elaborarea și implementarea strategiilor și bugetelor locale sensibile la gen; promovarea femeilor în funcții de conducere și participarea politică a femeilor la nivel local sunt doar unele dintre obiectivele pe care ne propunem să le atingem.”, a precizat experta.

Primara comunei Sărata Veche, vicepreședinta CALM, Maria Galiț, a făcut o retrospectivă a celor mai importante rezultate ale Rețelei Femeilor din cadrul CALM, printre acestea fiind bucuria de a reuși schimbarea percepției, atitudinii față de femei în rolurile de conducere și decizie. „O dovadă în acest sens, a menționat vicepreședinta CALM, este că, în cei zece ani de la crearea acest-

tei structuri, în cadrul CALM a crescut cu 4% numărul femeilor care au acces în funcția de aleasă locală.”.

În altă ordine de idei, Maria Galiț a vorbit despre liderismul feminin, provocările și oportunitățile în calea spre afirmare, dar și despre cum putem depăși barierele care apar în activitatea de zi cu zi.

Experta națională Victoria Matveev le-a familiarizat pe participante cu noțiuni despre

liderismul feminin, despre diferențele dintre o lideră și o manageră, calitățile unei lidere și principiile de activitate ale acesteia. Multe dintre participante s-au regăsit în descrierile făcute de expertă. Consolidarea și dezvoltarea spiritului de echipă, factorii ce asigură eficiența acesteia, au fost alte subiecte abordate la eveniment.

Proiectul „Acordarea unui sprijin extins pentru consolidarea capacităților autorităților publice locale, inclusiv a femeilor primare, membre ale Rețelei femeilor din cadrul CALM” este implementat în perioada 1 iulie 2021 – 30 noiembrie 2022 de către Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), cu suportul financiar al Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) din Moldova și finanțat de Suedia.

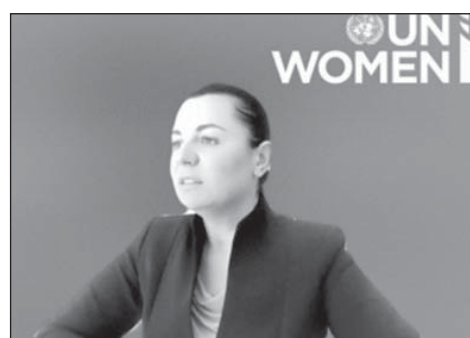

În debutul evenimentului, coordonatoarea Rețelei Femeilor din cadrul CALM, Nadejda Darie, a menționat că acum 10 ani unitatea aleselor locale în cadrul unei Rețele a CALM era doar un vis. „Grație suportului UN Women, Rețeaua Femeilor Primare din cadrul CALM a devenit o realitate și un exemplu demn de urmat pentru multe alte țări din regiune.”

Președinta CALM, Tatiana Badan, a salutat inițiativa UN Women de a susține femeile primare și angajatele din administrația publică locală și a mulțumit pentru asistența de care au beneficiat alesele locale pe parcursul ultimului deceniu.

Reprezentanta UN Women, Victoria Ignat, a scos în evidență rolul activităților din cadrul proiectului ce au ca obiectiv consolidarea Rețelei Femeilor Primare, dar și a altor rețele a funcționarilor publici din cadrul CALM. „Ne dorim să promovăm și să asigu-

Ludmila CEAGLÎC: „NE DORIM SĂ AVEM O SOCIETATE ȘI O COMUNITATE CU O GÂNDIRE EUROPEANĂ”

Ludmila Ceaglic este printre primele femei care s-au bucurat de încrederea cetățenilor din comunitatea sa și deja de 27 de ani deține funcția de ales local în comuna Calfa, Anenii Noi. Despre acea perioadă în care Republica Moldova învăța să devină independentă, când în școli și grădinițe ploua ca și afară, iar casele de cultură și punctele medicale erau devastate, dar și despre bucuria de a genera rezultate chiar dacă în bugetul local suiera vântul este interviul pentru calm.md.

- Cum au fost acești 30 de ani de independență pentru autoritățile publice locale?

- Ludmila Ceaglic: În aceste trei decenii de la obținerea independenței ne-am confruntat cu probleme foarte mari de ordin economic, social, cultural etc. Exodul masiv al populației ne-a făcut să suferim enorm pe cei care am rămas acasă. Este foarte dificil să realizezi dezideratele pe care poporul le are atunci când se atestă o lipsă acută de surse financiare și umane. Mulți dintre cetățeni nu aveau încredere în conducerile precedente, au fost și alte cauze care au făcut oamenii să plece în număr foarte mare din țară. La Calfa, de exemplu, din 1700 de locuitori am rămas cu 1000 de oameni, dintre care aproape 400 sunt de vârstă pensionară. Vă imaginați ce impozite putem colecta și ce dezvoltare putem avea dacă persoanele care au rămas au nevoie de serviciile noastre pe care s-ar părea că trebuie să le oferim gratis, impozite de la ei nu se percep și atunci vă întreb cine generează veniturile și dezvoltarea din localitate?

- Când a fost mai greu, la începutul activității Dvs., când nu aveți experiența necesară pentru a administra o localitate sau acum, când deja cunoașteți foarte bine această meserie, dar foarte mulți oameni au plecat?

- Ludmila Ceaglic: Atunci când am început această activitate nu prea îmi dădeam seama câte responsabilități voi avea în calitate de primar, eu și consilierii cu care trebuie să muncim cot la cot, fiindcă și atunci și acum avem același scop – să dezvoltăm localitatea. Vă imaginați o localitate fără iluminat stradal, fără telefonie fixă, fără apeduct, fără grădiniță, cu o școală unde curgea acoperișul, cu un cămin cultural devastat, unde abia începuse lucrările pentru construcția bisericii, unde edificiul primăriei arăta mai strașnic decât un depozit de cereale? Toate aceste obiective urma să le realizăm, dar bani nu erau nici atunci, așa

cum nici acum nu sunt, în schimb aveam o mare dorință de a le face pe toate frumoase și bune, așa cum le-am visat până a deveni primar și încetul cu încetul le-am dat o haină nouă tuturor acestor edificii. Astăzi cetățeanul din comuna Calfa are apă în apeduct, are iluminat stradal în proporție de 98%, are gaze naturale, canalizare locală, o grădiniță bine dotată, un gimnaziu care poartă un nume frumos european – VISE-GRAD și care are condiții bune, avem și un centru de plasament temporar al bătrânilor, avem cămin cultural, dar nu avem oameni, nu avem doritori de a munci la țară, nu avem persoane cu forțe tinere și cunoștințele proaspete, ceea ce ne creează mari dificultăți în realizarea celor ce au mai rămas, fiindcă într-o localitate mereu este de lucru, există planuri de dezvoltare. Ne dorim să avem o societate și o comunitate cu o gândire europeană, dar până atunci mai avem de lucru asupra atitudinii cetățenilor, foarte mulți dintre cei care au rămas acasă au rude peste hotare și cunosc care sunt condițiile de acolo, cum trăiește lumea acolo, cu toate acestea se mai uită și prin alte părți, nu doar spre Europa. Deci, viziunea unora încă nu s-a schimbat și presupun că este ruginită și nici nu se va schimba.

- Și totuși, ce vă face să fiți încrezătoare în ziua de mâine?

- Ludmila Ceaglic: Toată viața am fost o combatantă, singură m-am format să fiu anume așa, m-a susținut familia, cele două fiice care astăzi sunt mature, mi-a dat puteri faptul că îmi iubesc foarte mult conaționali iar aceștia mă susțin pe parcursul celor șapte mandate de primar. Cred că anume aceasta este motivația care mă determină să fiu deseori puternică. Deși vreau să recunosc că mai am și eu uneori niște depresii de scurtă durată, mai ales când văd că este golul contul primăriei sau când înțeleg că nu am cu cine realiza un proiect sau altul, când văd că nu are cine să vină cu idei sau inițiative noi etc. Spre regret, astăzi avem reprezentanți ai Consiliilor locale tot mai puțin pregătiți, nu înțeleg rolul lor în societate și de ce au venit în APL pe anumite liste de partide. Uneori ședințele Consiliului local se transformă în niște teatre ale absurdului și e foarte greu când un ales local nu își cunoaște drepturile și, mai ales, îndatorările. Totuși, dacă ar fi să dăm timpul înapoi aș candida iarăși pentru primul mandat de ales local deoarece aici este țara mea, aici m-am născut, am mers la școală, aici îmi sunt părinții și îi mulțumesc Domnului pentru că sunt în viață, aici sunt consătenii mei care mi-au încredințat votul lor de încredere pe parcursul a douăzeci și ceva de ani.

Svetlana Racul este primară la al II-lea mandat în comuna Boșcana, raionul Criuleni. Comuna Boșcana este situată în inima Basarabiei, la o distanță de 30 km de capitala țării și 20 km de centrul raional. În componența comunei fac parte două sate: Boșcana și Mardareuca. În ambele sate locuiesc aproximativ 3450 locuitori. Satele sunt frumos așezate între două dealuri larg deschise pe ambele maluri ale râulețului Ichel. Specificul economic al localității este cultivarea viței de vie, pomicultura și culturile cerealiere.

Un interes aparte prezintă zona veche a satului numită Rediul. În această zonă cândva a fost construită și prima biserică, doar că în urma alunecărilor de teren lăcașul sfânt s-a prăbușit sub pământ. În urma săpăturilor arheologice a fost descoperit altarul care, printr-o minune, a rămas intact. Această zonă atrage mulți vizitatori locali, tineri curioși de a cunoaște istoria satului de baștină. Svetlana Racul își dorește să identifice resurse pentru a organiza un traseu turistic și pentru vizitatorii străini. „Venind în funcție publică și având stabilite obiective concrete, am reușit ca satul de baștină să fie cunoscut de o țară întreagă, dar și peste hotarele ei. În primul mandat, împreună cu comunitatea am realizat un șir de proiecte mici, dar cel mai important lucru este că mereu am fost alături de oamenii nevoiași din localitate, implementând pentru ei diferite proiecte sociale.”

Funcția de primară a motivat-o pe Svetlana Racul să-și aprofundeze cunoștințele în domeniul administrației publice. „În această privință, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) mi-a oferit suport, metodologii clare în domeniul guvernării locale, noi cunoștințe pe care le utilizez în interesul comunității și a cetățeni-

lor. Cineva spunea că trebuie să trăim toată viața prin instruire și nicidecum o instruire pentru întreaga viață, adică continui să acumulez cunoștințe. Fiind membră a Rețelei Femeilor din cadrul CALM am participat la numeroase instruiți unde mi-am dezvoltat abilitățile profesionale cât și personale. Experiența acumulată în cadrul rețelei femeilor din CALM mi-a ajutat să asigur o guvernare mai calitativă și mai transparentă.”

Svetlana Racul susține că datorită Re-

țelei Femeilor din cadrul CALM a cunoscut cele mai curajoase și puternice Doamne, a avut foarte multe vizite de studiu în localitățile din țară conduse de Doamne Primare și a preluat din bunele lor practici. „Una dintre ele a fost să implic mai mulți cetățeni în activități culturale. Astfel, în toamna anului 2016 am inaugurat festivalul local „Prăjitel Moldovenesc”. Acest eveniment are ca obiectiv reînvierea tradițiilor și obiceiurilor strămoșilor noștri și transmitea către tânăra generație a experienței din arta coptului, a prăjiturilor de altădată preparate de bunicele noastre. Cred că un element important a fost implicarea în organizarea festivalului a tuturor locuitorilor și angajaților instituțiilor din localitate. O altă bucurie am avut-o atunci când am constatat că rodul muncii noastre a fost apreciat de foarte mulți vizitatori străini. În cadrul celei de-a II ediții a Festivalului au participat colective nu doar din raioanele Republicii Moldova, dar și din Lituania, Rusia, Bielorusia, Congo, România, Italia.”

APL din comuna Boșcana are o colaborare strânsă cu agenții economici din localitate, iar în cadrul festivalurilor și a sărbătorii „Toamna de Aur”, producătorii autohtoni expun la loc de cinste rezultatul muncii lor. „În localitatea noastră activează mai mulți producători locali: SRL „Moscul Valentina”

Svetlana RACUL: „PRIVESC ÎN VIITOR ȘI VĂD MOLDOVIOARA MEA FRUMOASĂ, CU OAMENI HARNICI ȘI DORNICI DE A MUNCII ACASĂ...”

este specializată în creșterea și cultivarea legumelor; SRL „Agromeridian” crește cireșe și mere; SRL „Violeta Jorja” crește cele mai frumoase flori; SRL „Tehnostil” crește migdali, etc. De asemenea, cea mai dulce miere de albi este produsă la Boșcana de către familiile lui Tudor și Anna Cristea; Dorel și Ina Paciu. Meșterii populari Tricolici Natalia și Tricolici Tamara, Vera Repeșco, Brînză Alina, Larisa Moroga, Valerie Staci și Veaceslav Tricolici sunt pasionați de pictură, de

corat cu insigna „Învățător emerit” al RSSM. În 1978 a ales în funcție de președinte al sovietului sătesc Boșcana, a contribuit la menținerea ordinii publice și prosperarea comunității.

În anul 2018 în cadrul sărbătorii naționale a Marii Uniri, Boșcana se înfrățește cu comuna Stolnici, județul Argeș, România, prin Decizia consiliului comunal al comunei

prelucrarea pielii, croșetare, împletit, prelucrarea diferitor obiecte din lemn etc.”

Oamenii din Boșcana se mândresc și cu consătenii lor care le-au dus faima în toată țara. Unul din ei este Vladimir Nicu, coordonator științific, cercetător, istoric, un împătimit al acestei palme de pământ, a făcut multe cercetări despre sate și personalitățile pe care le-a avut această glie. În rezultatul unei munci sisifice, astăzi aceste atestări și date documentare alcătuiesc peste 180000 de fișe sistematizate, un material unic și nemaipomenit. Vladimir Nicu și-a propus să restabilească adevărul istoric despre sate și în lucrarea de-o extremă valoare științifică „Localitățile Moldovei în documente și cărți vechi” în două volume, editată tocmai în perioada când istoria noastră națională era falsificată tare mult. Astăzi, în memoria lui, biblioteca publică din localitate îi poartă numele. O altă personalitate este Alexandru Catan. În I volum al „Tezaurul Notoriu al Națiunii” este scris ca acest fecior al Boșcanei este cavaler al ordinului „Gloria Muncii” pentru munca îndelungată și prodigioasă în domeniul industriei, pentru merite în sporirea eficienței producției și activitate organizatorică intensă. În calitate de director general al societății pe acțiuni „Mezon” din anul 1998 până în prezent, perioadă în care societatea pe acțiuni s-a transformat dintr-o întreprindere cu multe zeci de milioane de datorii într-o platformă industrială cu profit și unde activau mii de oameni. Cu mândrie în suflet Svetlana Racul vorbește și despre Mihail Stratulat, un distins profesor cu o activitate fructuoasă în domeniul învățământului, care a contribuit foarte mult la creșterea tinerei generații care respectă adevăratele valori. „Din anul 1959 până în 1978 a fost director de școală, a participat la construcția celui mai mare edificiu din localitate- școala. Astăzi satul se mândrește cu cel mai frumos și amenajat liceu din raion care îi poartă numele -Liceul Teoretic „M.Stratulat”. În 1969 a fost de-

autonom de încălzire Centrul de Cultură și Tineret, a fost construit sistemul de iluminat public pe aproximativ 70% din suprafața totală a drumurilor, a fost amenajat parcul de odihnă din centrul satului, a fost construit un teren de joacă pentru copii, a fost amenajat un stadion, au fost împădurite circa 2,8 ha de pământ, au fost pavate scuarurile de la toate instituțiile din subordine, a fost integral pavat trotuarul adiacent drumului dintre s. Boșcana și s. Mardareuca, dar și parțial cel din satul Boșcana, au fost construit acoperișul la grădinița creșă din s. Mardareuca și cel al blocului alimentar de la grădinița din s.Boșcana, au fost instalate 5 terenuri de joacă pentru fiecare grupă de la ambele grădinițe, a fost construită magistrala de 5 km de apeduct în s .Mardareuca, a fost procurat

mice pentru perioada 2020-2027 și Planul Urbanistic General al localității. „Astfel, principalele obiective pentru anii următori prevăd atragerea investițiilor pentru construcția apeductului în satul Boșcana, dezvoltarea turismului rural, susținerea antreprenorilor locali, construcția unui teren de minifotbal pentru echipele de fotbal juniori și veterani, susținerea inițiativelor societății civile, alte proiecte sociale.”

La moment, primara de Boșcana este parte a grupului de inițiativă „PUNE UMĂRUL PENTRU CURĂȚENIE”, constituit din 15 doamne primare din raioanele centrale ale țării. „Împreună cu Institutul Național Democratic am elaborat un ghid privind managementul deșeurilor solide, obiectivul fiind de a identifica cele mai bune soluții pentru rezolvarea problemei gunoierului din localitățile republicii.”

În calitate de primară, Svetlana Racul își dorește să motiveze și alte femei să se afirme, să se implice în soluționarea problemelor stringente din comunitate, dar și în viața comunității. Aceste deziderate devin posibile grație proiectelor „Femeia instruită-femeie liberă”; „Vorbiți cu noi”, dar și prin multiplele acțiuni ale femeilor active din cadrul AOF „Speranța”, care se implică pentru a contracara violența asupra femeii, organizează târguri de caritate pentru copii cu nevoi speciale și a familiilor vulnerabile.

Svetlana Racul compară femeia primară cu o albină, care zboară neostentată în toate sectoarele din localitate, care adună zi de zi problemele oamenilor și le trece prin sufletul său, care răspândește nectarul bunăvoinței, a frumuseții sufletești, a grijii pentru comunitatea pe care o conduce. „A fi la conducerea satului este o responsabilitate imensă.... Nu poți avea succes prin magie, este nevoie de efort, să pui pasiune în ceea ce faci,

un tractor pentru necesitățile satului, a fost înființată ÎM de salubritate și inițiat serviciul de evacuare a deșeurilor de la gospodării.

„În fiecare an organizăm lucrări de salubritate a localității, plantăm cu arbori zonele cu alunecări de teren, dar și de-a lungul râului Ichel. De asemenea, a fost inaugurat Muzeul Satului, cu circa 3000 exponate și se află la etapa de înregistrare în calitate de patrimoniu național cultural. O realizare necesară pentru mai multe categorii de vârste și pentru asigurarea egalității de gen este proiectul „Viața Sănătoasă”, în colaborare cu Agenția Elvețiană de cooperare și dezvoltare. Totodată, am colaborat cu partenerii de dezvoltare precum Solidarity Fund PL, Fondul de Investiții din Moldova, Fondul ecologic, Biroul politici de reintegrare, IDIS Viitorul, Ambasadă România ect.”

Toate aceste realizări au determinat consătenii să-i acorde Svetlana Racul și al II mandat de primară a comunei. În baza consultărilor publice cu oamenii din sat, a fost elaborată Strategia socio-econo-

să ai dragoste de oameni, determinare și muncă grea”, susține aleasa locală.

În anul 2017 Consiliul Raional Criuleni i-a acordat titlul „Omul anului” pentru aportul adus în consolidarea comunității locale și dezvoltarea infrastructurii localității.

„Îmi doresc foarte mult să las în urma mea lucruri bune, frumoase și utile pentru oameni. Nu este nimic mai plăcut decât să vezi rezultatele muncii în care ți-ai pus sufletul.”

Motto-ul de care se ghidează primara de la Boșcana este „**Să merg mereu înainte privind spre soare, chiar dacă sunt pașii mici, să nu mă opresc din drum pentru că lucrurile mărețe se obțin încet, iar dacă stai pe loc nu obții nimic**”.

Svetlana Racul este convinsă că împreună cu oamenii din comunitate, conjugându-și eforturile, vor putea asigura un viitor pe care ni-l dorim cu toții. „Îmi doresc ca satul nostru să fie unul dezvoltat, bine amenajat, cu servicii de calitate, cu oameni activi implicați în viața comunității. Mă consider o femeie împlinită, îmi iubesc țara, familia și oamenii care mă înconjoară. Privesc în viitor și văd Moldovioara mea frumoasă, verde, curată și modernizată, cu oameni harnici și dornici de a munci aici, acasă...”

Tatiana GĂLĂȚEANU: „SUCCESUL NU ESTE DOAR AL PRIMAREI, ESTE AL CETĂȚENILOR, AL CONSILIULUI LOCAL ȘI AL ECHIPEI DE LA PRIMĂRIE”

Satul Giurgiu este așezat într-un colț de țară, pe-un picior de plai, legănat de valuri, loc unde apele îndrăznețe ale Prutului împletesc de veacuri cununi cu apele Bătrânei Dunări. Pitoresc, atractiv, sat domnesc – trofeu râvnit de domnitori. Giurgiu este a fost daniel logofătului Neagoe, îl primise în dar de la Alexandru cel Bun (1399-1432). Mai târziu, Petru Voievod cel Bătrân (Rares) (1527-1538; 1541-1546), fiul natural al lui Ștefan cel Mare, dăruiește satul Giurgiu Sfintei Mănăstiri de la muntele Sinai, altă dată a fost donat mănăstirii Pobrata, a mai fost pus în stăpânire călugărilor de la Sfânta Mănăstire Sucevița.

„Zbuciumată soartă” a trăit satul Giurgiu aflat în calea războaielor tătarilor, turcilor, nemților. Lupte decisive s-au dat la Dunăre. Documentele de la 14 decembrie 1769 confirmă că conducătorul de oști rus P.A. Rumeanțev raportează Ecaterinei a II-a...: „**Dușmanul este oprit la Prut, la Giurgiu**”. Bogată și impresionantă istorie avem a împărtăși tuturor celor interesați de neam și țară. Vă invităm să ne vizitați spectaculosul

Muzeu al satului: „Cultură și civilizație la Gura Prutului”.

Astăzi Giurgiu este sat port, unicul din țară cu căi de acces și comunicare terestre, feroviare, fluviale, maritime. Localitatea Giurgiu devine un important centru strategic și economic. „Poarta de

Potrivit unei zicale a locului „Cine a reușit să bea apă din Dunăre nu mai are șanse să plece de la Giurgiu”. Chiar și așa, cu părere de rău mulți tineri au luat drumul străinătății pentru a-și croi un viitor mai sigur.

Totuși, Giurgiu este un sat viu, dotat cu rețele de gaze naturale și sistem de asigurare cu apă potabilă de la 6 fântâni arteziene cu adâncime 125-135 m, proiect de canalizare în implementare, rețele de telefonie fixă și mobilă, internet fibră optică, urmează un ambițios proiect de renovare a drumurilor locale. Atractivitatea satului se confirmă, în primul rând, prin locația reușită cu trecerile de frontieră spre Galați, România și Reni, Ucraina, dar și prin oportunitățile de a te angaja în câmpul muncii. O sursă importantă care generează de locuri de muncă este PILG – Portul Internațional Liber Giurgiu, unde activează peste 40 de agenți economici. Recent își deschide activitatea Fabrica de

de angajare: Gara Ferovială, Poliția de Frontieră, Serviciul Vamal, Unitatea de Pompieri, învățământ ș.a., unii giurgiuleșteni se angajează chiar și la Galați, România.

De când se știe, primareii Tatiana Gălățeanu i-a păsat de frumosul din jurul ei și a încercat prin aportul personal să schimbe lucrurile, să le dea o nouă viață, să aducă bucurie și satisfacție oamenilor din jur. Această dedicație a fost remarcată începând cu activitatea sa în cadrul liceului. Împreună cu elevii săi au crescut învățând mult unii de la alții, au soluționat probleme, au construit relații, au câpătat încredere în ei înșiși dar și alți oameni. „Acea perioadă a fost minunată, memorabilă, iar astăzi mă mândresc cu elevii mei”, ne spune Tatiana Gălățeanu. De aici a pornit și dorința de a **schimba urâtul în frumos** în satul său natal Giurgiu. Când spune cuvântul frumos se referă la relația dintre oameni, cea dintre oameni și natură, la tradiții, obiceiuri, istorie...acesta a

fost o perioadă de multă muncă, provocări, emoții, căutări, dezamăgiri, insuccese, impasuri, trădări, epuizări, echipă, mobilizare, consecvență, succese, realizări și rezultate așteptate. Unul din multe proiecte de succes dezvoltate în localitate este reparația capitală a grădiniței de copii „Albinuța”. Astăzi, cei 115 copii beneficiază de condiții foarte bune de activitate în instituție: noduri sanitare adecvate, spații încăpătoare, luminoase, alimentație de calitate subvenționată din sursele bugetare locale.

Liceul Teoretic cu profil sportiv „M. Sadoveanu” este frecventat de circa 300 elevi. Chiar dacă instituția este în gestiunea autorităților locale de nivelul II, în decursul ultimilor ani primăria Giurgiu a investit considerabil în baza materială a școlii: reparația blocului claselor primare, a cantinei liceului, dar și a celor trei nivele (peste 4 mln. lei), creând condiții adecvate de funcționare a instituției.

Tot cu gândul și grijă la cetățeni

sud” a țării este deschisă spre civilizație, democrație și bunăstare. Giurgiuleștenii, în număr de circa trei mii, gospodari și frumoși la suflet sunt mândri de satul nostru, de numele de giurgiuleștean. În decursul a ultimilor 10-15 ani este satul unde mulți prind „rădăcini”.

Ulei al Grupului Trans Oil. Cei de la fabrică declară că, în special, sunt preocupați de plecarea resurselor umane din țară și sunt gata să

fost crezul primareii de când cetățenii satului i-au încredințat mandatul. „Cineva spunea că și soarele, cât e el de soare, oricum nu reu-

săi, APL din Giurgiu a investit și în sănătate. Astfel, Centrul de Sănătate Giurgiu a fost reparat, mobilat și dotat cu echipamente de laborator de ultimă generație.

Un alt proiect de suflet al primareii a fost să renoveze Casa de Cultură – centrul cultural al satului, unde peste 60 de copii și trei ansambluri model, cu drag de neam și de folclor, de dans și cântec, transmit din generație în generație nu doar Hora ca la Giurgiu, dar duc faima satului peste mări și țări. „Înțelegem perfect că avem nevoie încă de multă, multă cultură în satele noastre. Încurajăm și susținem prin orice mijloace cultura în sat. Tot aici, în Casa de Cultură descoperiți și lumea bogată a cărților în biblioteca comună a maturilor și copiilor, dotată cu calculatoare, mobilier nou și cu un bogat fond de carte pentru toate vârstele”, ne spune Tatiana Gălățeanu.

Localitatea Giurgiu este printre puținele localități din țară care celebrează sărbătorile creștine pe stil nou și prăznuiește

atrage specialiști nu doar cu salarii decente, competitive, ci și prin crearea condițiilor favorabile de muncă: transport, prânzuri și dejunuri precum și asistență medicală. În Giurgiu sunt și alte oportunități

șeste să-i încălzească pe toți, cu atât mai mult o singură persoană, chiar de este primar, nu are bagheta fermecată.”

Cei zece ani de activitate a primareii Tatiana Gălățeanu au

Hramul Bisericii Sf. Mare Mucenic Gheorghe tot pe stil nou – 23 aprilie. „De curând, satul are stemă și de rând cu drapelul țării, flutură mândru și drapelul satului meu, părticică din steagul Sf. Mare Mucenic Gheorghe”.

Faimosul Muzeu al satului „Cultură și civilizație la Gura Prutului” este cartea de vizită a localității, clădire datată de la 1936 a fost construită de autoritățile române din jud. Galați, cu destinație Școală. „Noua clădire impunătoare a adus lumină în viața grea a copiilor din acele vremuri, care învățau în clase dispersate prin casele sate- nilor. De prin anii 1970 această clădire a găzduit renumita Stațiune a Tinerilor Naturaliști, fondată de vestitul biolog, profesor din cadrul școlii medii din sat – DI Hioară Vasile, care s-a învrednicit de titlu de Învățător Emerit al RSS Moldovenești. De pe la sfârșitul anilor 90 și până acum 10 ani, clădirea a fost uitată de lume, de autorități și ajunse în situație de mare risc de demolare, cu acoperiș deteriorat, cu niște rămășițe de geamuri și uși, cu pereți spălați de ploii și timp”, ne explică primara. Datorită alesei locale, imobilul a fost renovat și înapoi la lume dat.

„Muzeul este o „bijuterie”, prețioasă a satului. Trecându-i pragul descoperi istoria adevărată a locului, te întorci înapoi în vremuri cu „filmul” deja regizat și incredibil de viu despre viața și traiul amar al străbunilor noștri, pe care ar trebui să o cunoască și să o simtă fiecare giurgiuleștean. Tot la muzeu veți descoperi ceva inedit ce nu cred că mai există undeva în țara noastră – colecția bogată de animale și păsări împăiate, rămasă moștenire de la regretatul DI Vasile Hioară, majoritatea viețuitoare din mica noastră Deltă a Dunării. Lucrările meșterilor populari ciopli- tori în lemn, Dumitru Costandachi, Nicolai Luncă și prețioasele lucrări brodate manual de meșterii po- pulară Aurica Cazacu sunt, de ase- menea, expuse în cadrul muzeului din Giurgiulești.”

Satul Giurgiulești vă așteap- tă mereu cu „Poarta Neamului” deschisă. Pășind prin ea ajungi în impresionantul Parc al Generațiilor, deschis la 29 iunie 2019, de Ziua Dunării. Aici bunicii, părinții, ado- lescentii și copiii își găsesc refugiu și ocupații după placul fiecăruia: teatru de vară în aer liber, foșor,

echipamente de joacă și de sport pentru toate vârstele. „Tot aici se încing în hora noastră strămoșească, așa ca la Giurgiulești, împreună toate generațiile. Nicăieri nu veți găsi, decât la Giurgiulești în parc- Leagănul bunicilor și părinților noștri. „Pentru vizitatori, aici am adus și bogăția cea mare a locului – Dunărea”, susține Tatiana Gălățeanu.

Un alt punct de atracție este Stejarul a lui Moș Andrei... falnic, mândru, încă tânăr și viguros la acei 100 sau 200 de ani. Îl găsim singur, în bătaia vântului, împăcat cu liniștea câmpului, la vreo 5 km depărtare de sat, poate puțin cam trist de povara anilor. „Poposind la stejar de fiecare dată ni-l închipuim pe acel Moș Andrei – un țăran în

opinci, îmbrăcat cu boandă și că- ciulă din piele de cârlan, în straie din pânză de casă, cu mâinile bă-

tătorite și crăpate...Într-o primă- vara, a sădit o mlădiță de stejar, la sigur a rostit și rugăciunea ca

să crească mare, puternic să nu-l poată doborî nici furtuna, nici omul cel rău, să stea falnic, să asigure veșnicia satului și să dea frumusețe locului – Giurgiuleștiului. Stă și acum semet și în singurătatea lui este bucuros atunci când îl vi- zitează oamenii.”

Un șir de alte proiecte au fost realizate la Giurgiulești: un dig de protecție deasupra satului pentru a-l proteja de viiturile apelor pluvi- ale, un ministadion de fotbal a fost recent reparat, o modernă sală de fitness, o piață agroalimentară amenajată, trotuare pe traseul național, iluminare stradală în pro- porție de 80 la sută, etc. „Bine- înțeles că succesul nu este doar al primarului, este al cetățenilor, al consiliului local, al echipei de la primărie – săracă la număr, însă bogată în specialiști profesioniști, dedicați, energici, care cu respon- sabilitate și de multe ori cu spirit de voluntari își onorează obligații- le de serviciu.”

Tatiana Gălățeanu conside- ră că pentru aleșii locali are un rol esențial și suportul perma- nent, calificat și profesionist acordat de experții Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM).

„De la momentul înființării CALM-lui și până în prezent, auto- ritățile locale, primăriile, au devenit mai puternice, mai informate, mai

auzite, primarii mai siguri și mai li- beri în acțiuni. Cândva legile „ve- neau de sus” și trebuiau primite de noi toți așa cum le vedeau doar cei de sus, dar a devenit cert un lucru, că abordările trebuie să se schim- be radical, că legile trebuie să re- flecte necesitățile cetățenilor și că primarii sunt cei care le cunosc de la „sursă”. Astăzi primăriile sunt en- titățile de la care cetățenii așteaptă rezolvarea tuturor problemelor fie de ordin privat, fie legate de co- munitate. Evident că este destul de dificil în condițiile când către primării sunt înaintate o mulțime de competențe dar, din păcate, fără „libertatea” de a decide și acționa conform necesităților locale. As- tăzi CALM-ul ne este un partener sigur și dedicat, avem permanent sprijinul experților CALM în a găsi soluții pentru multe probleme și provocări pe care le întâlnim în activitatea zilnică. Viorel Furdui di- rectorul curajos și „bătăios”, este persoana profesionistă care ne reprezintă pe orice platformă, în stăruința de a obține rezultate efi- ciente în prestarea de servicii cât mai eficiente cetățenilor lo- calităților noastre.”

Tatiana Gălățeanu afir- mă că un sprijin aparte în rețeaua CALM îl au femeile primare. „Noi, femeile, am demonstrat cu vârf și înde- sat că nu suntem mai inferio- oare în niciun fel bărbaților. Astăzi avem o rețea bine organizată, cu strategii de viitor elaborată, cu experți alături care ne încurajează, cu posibilitatea de a prelua una de la alta bune practici și astfel reușim să facem față multor provocări, căpă- tând tot mai mult încrederea cetățenilor noștri. Așa menți- ona că noi, femeile, suntem cu mult mai organizate, mai creative și mai sensibile la unele probleme socia- le legate de copii, mame, bătrâni. Și așa încet, încet,

dispar și stereotipurile. În cadrul Rețelei Femeilor CALM am devenit mai informate, mai sigure, mai îndrăznețe și mai puternice.”

Visele pe care le are primara de la Giurgiulești le consideră fi- rești, ale unei femei cu respon- sabilități depline asumate în fața unei comunități de oameni care și-au pus speranțele în schimba- re spre bine a situației actuale, în toate sferele vieții unui sat. „Vi- sele mele sunt legate de bunăș- tatea cetățenilor satului meu, prin realizarea multor proiecte care să genereze încredere în ziua de mâi- ne, locuri de muncă acasă, copii întorși la vatră, bătrânețe asigu- rată, stabilitate și liniște în țară... nimic mai mult. ...Dar, pentru toate acestea este nevoie ca toți împreună, începând de la cetățe- nii simpli și până la cei mai înalți demnitari, prin dorință comună, să ne conjugăm toate eforturile și să ne dorim toate acestea aici, la noi acasă. Poate este spus declarativ, dar cu siguranță că fiecare suntem responsabili de modul cum trăim, cum coabităm între noi, cât de ar- monios „ne înțelegem cu natura, cu mediul înconjurător ...dar ca să construim aceste relații sănă- toase nu avem nevoie de bani, de lipsa cărora de multe ori în- cercăm să ne plângem. **Oricând și oriunde este nevoie de mai multă omenie.**”

Violeta CRUDU: „ÎNCERCĂM SĂ REZISTĂM ȘI SĂ ȚINEM PIEPT TUTUROR PROVOCĂRILOR”

Primara la al doilea mandat în satul Cruzești, municipiul Chișinău, Violeta Crudu consideră că această funcție este una dintre cele mai dificile, dar și mai importante în Republica Moldova. „Conform statisticilor, de exemplu, în sondajul realizat de BOP, Primăria este una dintre primele instituții la care se adresează și în care au încredere cetățenii noștri. Iar aici vorbesc despre întrebări lumești care ajung zilnic, în primul rând, la primărie, începând cu „De ce nu avem lumină?” și terminând cu „De ce curge apa pe strada noastră?”. Anume de aici pornește comunicarea cu oamenii – unul dintre cele mai importante elemente ale relației primar-cetățean.”

dar pentru că sunt un șir de factori externi care nu au nicio legătură cu voința primarului. „Mă refer la sursele financiare mai mult decât insuficiente, la bugetele noastre austere. Pe de altă parte, oamenii călătoresc tot mai mult, au rude peste hotare, compară nivelul de viață din Europa cu ceea ce se întâmplă la noi și vor și ei drumuri bune, canalizare, apă și căldură în case. Totodată, oamenii au obosit să mai aștepte. Li s-au făcut multe promisiuni dar au suferit și mai

cu aceste stări trebuie să luptăm, să le insuflăm oamenilor optimism și că viața noastră, a tuturor, poate fi mai bună dacă ne vom implica cu toții, dacă nu ne vom transforma în simpli spectatori și critici. Tot mai multe proiecte presupun astăzi implicare civică și contribuție personală. Doar atunci când ne implicăm noi înșine activ în realizarea a ceva putem aprecia la justa valoare rezultatele tuturor eforturilor depuse”, susține Violeta Crudu.

Chiar dacă anii 2020-2021 au fost destul de grei pentru toți, din cauza pandemiei și a crizei economice, primăria Cruzești a continuat să lucreze la unele proiecte importante pentru comunitate. „Unul dintre cele mai semnificative a fost construcția unui apeduct pentru partea nouă a localității. Odată cu finalizarea acestuia, Cruzeștii este acum asigurat cu apă în proporție de 100%. Am continuat și un proiect de canalizare, am construit în asfalt mai multe străzi. În anii 2020-2021 am insistat asupra activităților de infrastructură, în detrimentul celor de agrement. Este pentru prima dată, de exemplu, când nu am desfășurat activități socio-culturale de Hramul localității! Pandemia ne-a limitat în desfășurarea a orice tip de activități, așa cum a fost în cazul majorității localităților.”

Primara spune cu mândrie că localitatea pe care o reprezintă este una dintre puținele din Republica Moldova în care există ape-

duct ce asigură 100% din locuitori cu apă potabilă, un sistem de canalizare construit pentru întreaga localitate (funcțional la ora actuală pentru 50% din populația comunității), gazoduct construit în proporție de 85%. Unul dintre obiectivele principale pentru anii următori este reparația drumurilor.

„Un alt proiect ambițios pe care ne propunem să-l continuăm este construcția stației regionale de pompare a apelor uzate, obiectiv de care vor beneficia locuitorii a trei localități vecine: Cruzești, Budești și Tohatin. Vom continua să investim și în clădirea Complexului Educațional gimnaziu-grădiniță Cruzești, pentru că este instituția

În această seară, tinerii-flăcăi se adună în ceată și merg pe la casele gospodărilor cu uratul. Merg, în special, în gospodăriile unde sunt fete mari, iar în Ajunul Bobotezei organizează Jocul de Bobotează. Pentru fiecare gospodărie este o onoare dacă ceata a reușit să le treacă pragul de Sf. Vasile.

Satul Cruzești s-a înfrățit în anul 2019 cu Municipiul Giurgiu din România. „Această colaborare frumoasă s-a datorat, în mod prioritar, domnului primar Nicolae Barbu, care ne-a și invitat pentru semnarea Acordului de înfrățire la Giurgiu. Cu regret, din cauza pandemiei Covid-19, dar și odată cu venirea la cârma primăriei Giurgiu

pe care o frecventează toți copiii din localitate, iar educația și menținerea condițiilor bune de creștere și activitate pentru copiii noștri este una dintre prioritățile Administrației publice locale. Țin, bineînțeles, la toate proiectele realizate în localitate, dar cel mai drag și scump sufletului este faptul că am reușit să creăm Complexul Educațional gimnaziu-grădiniță, cu susținerea Guvernului României, prin intermediul FISM. Copiii frecventau o grădiniță construită acum câteva decenii, compusă din două blocuri situate la o distanță de 300 m, iar mâncarea era dusă în cratițe de la un bloc la altul, pe jos. În același timp, din cauza numărului mic de elevi, școala risca să fie închisă deoarece întreținerea acestora depășea mult posibilitățile financiare preconizate. Cea mai viabilă soluție la care s-a ajuns a fost comasarea acestor două instituții în una, în incinta gimnaziului. Astfel, la etajul I am amplasat grădinița, iar la etajul II activează gimnaziul. Dincolo de obstacolele pe care le-am întâmpinat pe parcurs, mă bucur că astăzi această instituție este bine dotată din toate punctele de vedere și frecventată de copiii noștri.”

Violeta Crudu spune că cruzeștenii au fost mereu un sat de oameni gospodari și harnici. Din această cauză au fost deportați foarte mulți oameni din această comunitate, circa 25 de persoane. Deși este o localitate situată la doar 10 km de capitală, unde s-ar părea că urbanizarea și-a pus amprentele, sunt promovate tradițiile rămase de la strămoși. Unul dintre obiceiuri este cel al Cetei de Sf. Vasile.

a unui nou primar, aceste relații stagnează. Noi ne dorim enorm de mult să valorificăm aceste relații de prietenie, mai ales că România dispune și de legislație adaptată la aceste înfrățiri, care sunt tot mai numeroase, iar unele localități de la noi și din România au reușit să realizeze proiecte frumoase și necesare locuitorilor”, susține Violeta Crudu.

Potrivit alesei locale, un aspect important în dezvoltarea sa profesională o are, bineînțeles, CALM! „Astăzi constatăm că datorită seminarelor, instruirilor și relațiilor bune pe care le avem, inclusiv prin intermediul Rețelei Femeilor CALM, angajații și angajatele primăriilor au doar de câștigat. Legislația interpretabilă, mereu în schimbare ne pune în situația de a apela tot mai des la experiența CALM.”

Violeta Crudu s-a născut într-o familie în care domeniul administrației publice era des discutat acasă, tatăl său fiind consilier și apoi primar, iar mama a activat în calitate de secretară a Consiliului local. „La rândul meu, până a deveni primar am lucrat la Primăria mun. Chișinău, am fost și consilier local la Cruzești. Știam, în linii mari, ce presupune această funcție, dar și ce responsabilitate e pusă pe umerii unui primar... Nu m-am ferit nici odată să ajut oamenii atunci când am putut. Dimpotrivă, de câte ori am reușit acest lucru m-am simțit cu adevărat împlinită. E un lucru frumos să știi că eforturile tale au un impact pozitiv și memorabil, contribui la bunăstarea unui om, a mai multor oameni sau chiar a întregii comunități.”

vedere, funcția de primar te învață să fii empatic și receptiv la nevoile oamenilor, ești conștient că oamenii ți se adresează anume pentru că au încredere în tine și abilitatea ta de a le soluționa o anumită problemă. Și aici revin la ceea ce spuneam mai sus, că această funcție este dificilă din considerentul că noi nu ne bucurăm de o autonomie locală veritabilă, o descentralizare reală, așa cum este stipulat în legislație. Și, deși oamenii cred că primarii pot soluționa multe probleme, în realitate suntem cu mâinile legate și ne confruntăm cu foarte multe bariere birocratice, dar și lacune legislative. Totuși, încercăm să rezistăm și să ținem piept tuturor provocărilor.”

Pentru primara de Cruzești cel mai dificil este atunci când nu poate soluționa o anumită problemă cu care se adresează un locuitor și nu pentru că nu ar vrea,

Alexandra PISCUNOV: „SPER SĂ PUTEM OFERI O ȘANSĂ REPUBLICII MOLDOVA ȘI DRAGULUI NOSTRU SAT DE LÂNGĂ PRUT – VADUL LUI ISAC”

Alexandra Piscunov este primară la primul mandat în satul Vadul lui Isac, Cahul. Despre localitatea situată în Lunca Prutului spune că este cel mai frumos loc de pe pământ, cu oameni gospodari, care păstrează cu sfințenie datina și portul popular, obiceiurile și tradițiile, fiind inspirați de priveliștile de pe vestele din Lunca Prutului, cu nufieri de basm, cu lebede grațioase, cu salcii plângătoare, cu papură elegantă și cu izvoare murmurânde.

Vadul lui Isac are 3173 locuitori. La limita sudică a satului se întinde un fragment din „Valul lui Traian” – un important vestigiu istoric. Se spune că Valul lui Traian a fost construit în 1500 de către

sportiv în aer liber pentru maturi. O altă realizare a fost construcția unui foisor care servește și ca scenă de vară, unde se desfășoară diverse evenimente culturale și sociale. În cadrul proiectului „La Rădăcini”, în parcul central al localității acum sunt instalate elementele statului dac: Columna Traiană, Lupul Dacic, Poarta artizanală.

meșterii populari Dumitru Șeremet, Nicu Mocanu etc.

Pe vremuri, o preocupare a oamenilor din Vadul lui Isac era creșterea viermilor de mătase. Prosoapele țesute în acea perioadă erau indispensabile atunci, unele dintre ele se mai păstrează și astăzi și sunt prezentate la cele mai importante sărbători ca un omagiu pentru strămoși.

Și astăzi oamenii din Vadul lui Isac sunt uniți și prietenoși. Împreună au plantat un parc cu tei, au renovat mai multe fântâni. În fiecare an „Zilele Diasporei” constituie un prilej emoționant de a-i revedea pe consătenii care și-au găsit rostul

erii voluntari, gata întotdeauna să sară în ajutorul celor care ajung în situații de risc.

Satul Vadul lui Isac s-a înfrățit în anul 2017 cu comuna Șugag, județul Alba, România. Ca rezultat s-a creat un frumos parteneriat în domeniul cultural și social, periodic au loc vizite reciproce și schimb de bune practici. „În proce-

Alexandra Piscunov spune că prin intermediul CALM și a Rețelei Femeilor CALM a cunoscut femei care servesc drept exemplu de implicare în viața comunității, în procesul decizional. „Am avut ne-numărate oportunități de instruire, vizite de studiu de unde am luat multe idei foarte prețioase. Îmi exprim recunoștința față de Tatia-

sul de implementare a mai multor proiecte comunitare am fost susținuți și financiar de comuna Șugag, fapt pentru care suntem recunos-

na Badan și Nadeja Darie – femei care împărtășesc cu dăruire din experiența lor bogată în calitate de primare. În cadrul proiectului EVA, susținut financiar de Uniunea Europeană, promovăm egalitatea de gen prin activități ce contribuie la abilitarea femeilor și bărbaților, crearea și menținerea unei atmosfere prietenoase în familie, implicarea soților în procesul de creștere și educare a copiilor, evitarea violenței în familie, cultivarea calităților de prietenie și sprijin între membrii familiei, recunoașterea și asumarea în mod egal a drepturilor și responsabilităților etc. „

Alexandra Piscunov spune că viața e una și trebuie trăită din plin, ajutând pe cei mai triști, motivând pe cei cu aptitudini și lăsând o urmă în urma ta. „Nu putem avea un viitor dacă ne vom uita trecutul, iată de ce este important să ne cinstim strămoșii, să păstrăm cu sfințenie tradițiile și să promovăm valorile neamului nostru.”

Visul primarei din Vadul lui Isac nu diferă de al celorlalți aleși locali. „Îmi doresc ca oamenii să aibă un trai frumos, să se nască copii mulți și sănătoși, să revină băștinașii, să oferim o șansă statului Republica Moldova și, evident, frumosului și dragului nostru sat de lângă Prut – Vadul lui Isac.”

localnici pentru a se apăra de inamici. Satul Vadul lui Isac a fost menționat documentar pentru prima dată în anul 1672.

Pe teritoriul localității se află Rezervația Naturală „Lunca Prutului de Jos”, cu faună și floră unică pe tot teritoriul țării. Tot aici este găsim Rezervația Naturală „Manta-V” – o arie protejată de 105 ha cu stejari pufoși și brumării.

Casă de Cultură Vasile Galațanu din Vadul lui Isac este un adevărat centru de cultură și artă. În cadrul instituției activează ansamblul de dansuri populare și moderne „Cimbrișor”, teatrul popular „Tril”, care a evoluat pe scenele din Republica Moldova, România și Viena, „Fanfara Aurie”- un colectiv cu peste 25 de tineri și copii, care este și o carte de vizită a localității, cu spectacole susținute în Republica Moldova, România, Ucraina, Franța etc.

Domeniul civic este reprezentat de ONG „Iris”, Asociația Băștinașilor din localitate și GAL-ul „Lunca Prutului de Jos”, grație cărora se scriu și se implementează proiecte de menire socială și culturală. Astfel s-a reușit amenajarea unui parc de distracții pentru copii, dar și instalarea inventarului

Localnicii se mândresc cu consătenii care au dus faima satului și au purtat cu demnitate numele de vădași. Unul dintre aceștia este irepetabilul Lubomir Iorga, fluiert, instrumentist, meșter a numeroase instrumente populare: fluietul, ocarina, cavatul și renumitul Iorgafon, un instrument unic, pe care l-a mântuit doar autorul.

Alte personalități care au dus faima localității sunt actorul și regizorul Ion Sandri Șcurea; fostul conducător al ansamblului popular „Cimbrișor” Vasile Galațanu,

departe de casă, se coc porumbei, se organizează șezători unde se deapănă amintiri și se construiesc planuri de viitor comun. Alexandra Piscunov spune că localitatea

are mare noroc de grupul de tineri voluntari care se implică în organizarea și desfășurarea tuturor activităților importante din localitate. O altă mândrie a satului sunt pompi-

Elena EȘANU: „SĂ FII PRIMARĂ ÎNSEAMNĂ SĂ TE DĂRUIEȘTI COMUNITĂȚII”

Coșcalia este o localitate din raionul Căușeni amplasată în Zona Bugeacului basarabean. Biserica din localitate a fost construită 1886. În prezent, mulți dintre cei 1980 de locuitori ai satului și-au unit eforturile pentru renovarea lăcașului sfânt. În cadrul bisericii activează centrul parohial „Misericordia” care susține familiile vulnerabile. Printre personalitățile care s-au născut în Coșcalia sunt pictorița Larisa Telepăan, membră a Uniunii Pictorilor din Rusia; profesorul Petru Râmbu, cel care în 1968, alături de corul format din 120 de copii, a intonat în cadrul unui eveniment organizat la Căinari imnul de astăzi al Republicii Moldova „Limba noastră”, pe versuri de Alexe Ma-

zinte în calitate de primară pentru cel de-al patrulea mandat.

Coșcalia este înfrățită cu comuna Corbi, județul Argeș, România. În 2018 s-a desfășurat prima ediție a festivalului „La HUȘCĂ”, o modalitate de a promova valorile și tradițiile noastre, portul popular, covorul național etc.

în fața bărbaților și ei sunt cei care ne susțin. Important este să păstrăm echilibrul, să știm când să ne apărăm poziția și când să cedăm, să învățăm din lecțiile pe care ni le oferă viața, inclusiv din critica constructivă. Să fii primară înseamnă să te dăruiești comunității.”

Visul Elenei Eșanu este să reușească să dezvolte localitatea astfel încât să revină acasă toți cei care au plecat peste hotare.

teevici; jurnalistul Dumitru Andrei Rusu; profesorul și antrenorul Ion Bâtcă etc. La alegerile locale din 2019, oamenii din Coșcalia au ales ca Elena Eșanu să îi repre-

Printre realizările înregistrate de Elena Eșanu se numără construcția rețelei de apeduct (17,4 km) și a rețelei de iluminat stradal; aprovizionarea cu gaze na-

turale a instituțiilor de învățământ și a circa 350 de case de locuit; crearea serviciului de colectare a deșeurilor etc.

Primara are ca obiectiv extinderea rețelei de canalizare, construcția stațiilor de pompare și de epurare a apei; renovarea grădiniței de copii; amenajarea unui spațiu de agrement și sport; construcția blocurilor sanitare în gimnaziul din localitate etc.

Elena Eșanu face parte din Rețeaua Femeilor Primar din cadrul CALM încă de la fondare (2011). „Datorită Rețelei Femeilor am stabilit mai multe relații de prietenie cu colegile primare, am participat la nenumărate

activități de instruire care au fost utile în activitatea mea, am întreprins vizite de studiu și am făcut schimb de experiență cu colegile mele din Republica Moldova și România.”

Despre CALM, primara spune că este un punct de sprijin și susținere a aleșilor locali, un centru de informare, de instruire, de expertiză, de servicii necesare pentru autoritățile publice locale.

Elena Eșanu crede că femeile primare sunt mai perseverente, mai ambițioase, mai deschise la schimbare. „Deși femeile sunt mai sensibile, acestea sunt și mai rezistente. Cineva spunea că în spatele unui bărbat de succes este mereu o femeie puternică. Cred că noi suntem femeile care am făcut câțiva pași

Primara de Ciuciuieni **Violeta VITU:** „DORINȚA TUTUROR ALEȘILOR LOCALI ESTE SĂ FIM TRATAȚI ÎN MOD EGAL ȘI ECHITABIL”

Primăria comunei Ciuciuieni, raionul Sângerei este alcătuită din două localități: Ciuciuieni și Brejeni. 1617 este anul primei atestări a localității Ciuciuieni și 1865 a satului Brejeni – 1865. Pe teritoriul comunei sunt 459 gospodării, cu o populație de 1218 locuitori. Localitatea Ciuciuieni este situată în valea râului Ciulucul De Mijloc și se învecinează cu satul Brejeni la nord, cu Bocancea- Shit la sud, cu comuna Iezărenii Vechi la vest și cu localitatea Zgârdești la est. Violeta Vitu a câștigat alegerile pentru funcția de primară în 2015, în 2019 obținând încrederea cetățenilor pentru cel de-al doilea mandat. În Ciuciuieni sunt 9 producători mari în agricultură, trei apicultori, 4 meșteri populari, patru antreprenori care cresc ovine, caprine, porcine și bovine. Ciuciuieni are un acord de înfrățire cu comuna Mironeasa, Iași. De asemenea, a fost inițiat procesul de înfrățire cu comuna Făcăieni, Ialomița.

Printre rezultate înregistrate de primara Violeta Vitu se numără:

- Construcția gardului cimitirului și bisericii din localitate, rezultat obținut datorită suportului APL, în parteneriat cu cetățenii din localitate, diasporei și agenților economici din teritoriu;

- Construcția mai multor porțiuni de drum și a podurilor din localitate, în rezultatul cooperării dintre APL, Consiliul raional și cetățenii;

- Implementarea proiectului „Prin implicare dezvoltăm comunitățile și asigurăm o bună guvernare” a rezultat cu amenajarea unui sec-

tor de trotuar în parcul din satul Ciuciuieni și este rodul cooperării dintre APL, Grupul de Inițiativă Locale, UE și Fundația Konrad Adenauer;

- Amenajarea unui teren de joacă pentru copii, practică realizată de APL, în parteneriat cu GAL Hora Ciulucului, finanțat cu suportul USAID, Solidarity Fund PL în Moldova, Polishaid și programul Leader în Moldova;

- Construcția și amenajarea terenului de minifotbal a fost posibilă, de asemenea, datorită colaborării dintre APL, Consiliul Raional Sângerei și Federația Moldovenească de Fotbal;

- Amenajarea unei piețe în localitate, practică implementată cu ajutorul APL, Gal Hora Ciulucului, programul Leader în Moldova, diaspora și societatea civilă.

Potrivit primarei Violeta Vitu,

ze de servicii calitative, de o infrastructură modernă. „Îmi doresc să reușim să construim o stație de epurare a apei pentru a oferi cetățenilor apă de calitate. Dorința

tuturor primarilor este ca guvernarea să se întoarcă cu fața spre noi și cetățenii noștri, să fim tratați în mod egal și echitabil, să fie pace în toată lumea.”

Rețeaua Femeilor din cadrul CALM creează oportunități pentru toate femeile primare din RM pentru a-și consolida și manifesta calitățile de lidere, a administra mai eficient localitățile în care activează și, uneori, datorită unității și insistenței de care dau dovadă, reușesc să fie auzite de guvernare.

„Consider că Congresul Autorităților Locale din Moldova are un rol important în activitatea noastră, zilnic suntem informați despre schimbările care se produc în legislație, economie, educație ș.a. La fel, primim suport pentru a soluționa problemele cu care ne confruntăm zilnic: regulamente, decizii etc.”

Despre femeia primară Violeta Vitu spune că aceasta reprezintă o lumina la capătul tunelului (cu inima sa luminează calea tuturor).

MOTTOUL care o inspiră și de care se ghidează în viață este: „Fiecare experiență de viață, fiecare lecție pe care o învăț reprezintă cheia spre viitor”.

Visul Violetei Vitu este ca toți cetățenii comunei să beneficie-

Primara de Chetrosu, Drochia, Aliona EȘANU: „ÎMI DORESC CA SATUL NOSTRU SĂ ÎNFLOREASCĂ ȘI, ÎMPREUNĂ CU EL, POPULAȚIA SĂ ÎNTINEREASCĂ”

Satul Chetrosu este situat pe ambele maluri ale râului Cubolta, la 9 km de centrul raional Drochia. Conform datelor recensământului din anul 2018, populația satului constituia 5301 locuitori, (inclusiv cei 1020 de oameni temporar absenți).

Sursa de existență pentru majoritatea locuitorilor satului Chetrosu rămâne și astăzi agricultura, creșterea vitelor și meșteșugăritul.

Acum câteva milenii, pe teritoriul de astăzi al Republicii Moldova era Marea Sarmatică. În urma retragerii apelor s-au format depuneri calcaroase. Multe dintre aceste minuni ale naturii le putem vedea pe teritoriul satului Chetrosu. Aceste depuneri calcaroase formează astăzi un monument al naturii

denumit „Dezgolirea de roca Chetrosu” care se întinde pe o suprafață de 25 ha și face parte din grupul de monumente geologice ale Patrimoniului Republicii Moldova. Un alt monument al naturii care este amplasat în această localitate este intitulat „Aflorimentul Chetrosu” și este administrat de Primăria satului. Aliona Eșanu, primară la primul mandat a satului Chetrosu spune că cea mai mare avere a localității sunt oamenii săi. Doctorul habilitat în studiul artelor Leonid Cemortan; savantul, fondatorul Catedrei de Filologie Franceză a USM Grigore Cincilei; muzeograful Gheorghe Cincilei; doctorul în economie și politicianul Vasile Vâșcu; poeta Lidia Ungureanu; doctorul în științe medicale Constantin Râmiș; cântărețul de muzică populară Arsenie Botnaru sunt doar câteva dintre personalitățile care au dus faima satului peste hotarele țării.

În anul 2016, primăria satului Chetrosu a semnat un acord de înfrățire cu comuna Rebrisoara, Județul Bistrița-Năsăud, România.

Unele dintre cele mai importante rezultate înregistrate de APL din Chetrosu este renovarea celor două grădinițe de copii. Acest lucru a devenit posibil grație contribuției României (550000 lei într-un caz și 150000 în cel de-al doilea caz).

Alte proiecte au fost implementate pe teritoriul GAL „Calea Dropiei”, în cadrul Fondului de Dezvoltare Rurală LEADER-UE 2020, ca parte a proiectului „Abordarea LEADER pentru prosperitate rurală în Moldova”, finanțat de Uniunea Europeană și Polish Aid, implementat de Solidarity Fund PL în Moldova și Rețeaua Națională LEADER din Republica Moldova și presupun „Dotarea cinematografului din cadrul Centrului Cultural Chetrosu cu echipament tehnic”, dar și „Promovarea turismului rural prin crearea traseului și amenajarea popasului turistic”.

O altă inițiativă care devine realitate vizază iluminarea stradală, proiect finanțat din Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural.

În calitate de primară, Aliona Eșanu își propune ca toată localitatea să fie dotată cu sistem de iluminare stradală, să construiască pavaje în centrul localității, să repare mai multe drumuri, să reconstruiască monumentele, să amenajeze parcul central etc.

Să fii femeie primară este greu, dar și frumos, susține Aliona Eșanu. „Avem posibilitatea, în limita competențelor, să rezolvăm problemele oamenilor din comunitate. Această funcție cere multă implicare, capacitate, abilități de conducere, cunoștințe, răbdare.”

Motto-ul de care se ghidează în activitatea este: „Schimbarea nu va veni dacă așteptăm o altă persoană sau un alt timp. Noi

Despre importanța Rețelei Femeilor din cadrul CALM, primara Aliona Eșanu spune că este una evidentă. „În primul rând, aceasta are menirea să dezvolte liderismul feminin și să sporească rolul femeilor în procesul decizional. De asemenea, Rețeaua permite organizarea întrunirilor tematice, profesionale, schimbul de experiență, oferă asistență femeilor din cadrul APL, dar și alesele locale, mai ales celor care sunt la primul mandat. Consider că acestea sunt punctele forte pentru fiecare femeie primară, astfel avem siguranța că vom avea mereu sprijin și consiliere în activitate.”

suntem schimbarea pe care o căutăm”, spune Barack Obama.

În calitate de aleasă locală, Aliona Eșanu își propune să dezvolte localitatea, să implementeze mai multe proiecte, să atragă investiții. „Îmi doresc să motivăm tinerii să devină antreprenori, să putem crea noi locuri de muncă. Visez ca satul să fie amenajat, să aibă un aspect frumos, să ne mândrim că trăim aici, să avem servicii de calitate, zone de odihnă, să determinăm tinerii să-și găsească rostul aici la Chetrosu. Îmi doresc ca satul nostru să înflorească și împreună cu el, populația să întinerească.”

La înălțime cu CALM!

și

„La Înălțime cu CALM” – o emisiune a Congresului Autorităților Locale destinată oamenilor și soluțiilor ce contribuie la dezvoltarea satelor!

„La Înălțime cu CALM” este emisiunea ce reflectă activitatea autorităților locale, dar și a oamenilor care contribuie la dezvoltarea comunităților. Activitatea CALM, modificările legislative, cât de mult avansăm sau regresăm la capitolul descentralizare, soluții ce ar permite dezvoltarea satelor noastre, oameni care sfințesc locul- toate acestea le aflați în cadrul emisiunii „La Înălțime cu CALM”. Vă invităm să ne audiați în fiecare zi de sâmbătă, de la ora 10.00, la postul de radio Eco Fm, pe frecvențele 97,6 MHz – Fălești; 100,2 MHz – Sângerei; 104,4 MHz – Anenii Noi; 98,5 – Ștefan Vodă; 88,9 MHz – Ungheni și în fiecare zi de duminică, de la ora 14.10, la postul de radio Jurnal Fm, pe frecvențele 107,9 – Edineț; 95,2 – Sângerei; 88,2 – Telenesti; 99,1 – Șoldănești; 91,2 – Rezina; 98,7 – Dubăsari; 100,1 – Chișinău.

Tot „La Înălțime cu CALM” suntem la Vocea Basarabiei, pe 71,57 MHz, Chișinău, 67,79 MHz, Soroca, 100,3 MHz, Glodeni, 101,0 MHz, Pelinia, 101,9 MHz, Taraclia, 103,8 MHz, Ștefan Vodă, 91,90 MHz, Căușeni, 101,9 MHz, Rezina, 103,1 MHz, Soroca, 106,7 MHz, Vulcănești, 104,4 MHz, Dondușeni, 102,3 MHz, Strășeni, 100,1 MHz, Ungheni.

OAMENII INFORMAȚI SUNT PUTERNICI!

Redacția
„Vocea autorităților locale”

Responsabil pentru ediție
secretariatul CALM

Adresa: str. Columna, 106A, Chișinău,
MD 2004, Republica Moldova,

Tel.: + (373 22) 223509
Fax: + (373 22) 223529
+ (373 22) 213235

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
info@calm.md